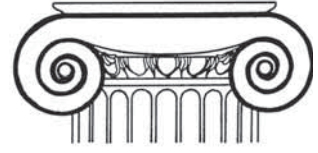

EGE ÜNİVERSİTESİ
EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI

ARKEOLOJİ DERGİSİ

XIII (2009/1)

ISSN 1300 – 5685

**EGE ÜNİVERSİTESİ
EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI**

**ARKEOLOJİ DERGİSİ
XIII (2009/1)**

© 2008 İzmir/Türkiye
ISSN 1300 – 5685

Sahibi: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi adına Dekan Prof. Dr. Altan Çilingiroğlu
Sorumlu Müdürü: E.Ü. Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü adına Prof. Dr. Altan Çilingiroğlu

ARKEOLOJİ DERGİSİ hakemlidir ve yılda iki kez basılmaktadır.
TÜBİTAK/ULAKBİM kriterlerine uygun olarak yayınlanmaktadır.
Published twice a year.

EGE ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ'nin izni olmadan ARKEOLOJİ DERGİSİ'nin hiçbir bölümü
kopya edilemez. Alıntı yapılması durumunda referans gösterilmelidir.

Yazıların yasal sorumluluğu yazarlara aittir.

It is not allowed to copy any section of ARKEOLOJİ DERGİSİ without the permit of
EGE ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ

ARKEOLOJİ DERGİSİ'ne gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde bu cildin son sayfalarında be-
lirtilen formatlara uygun olduğu takdirde yayınlanacaktır.

Articles should be written according to the guideline mentioned in the following web adress or on the last
pages of this volume.

ARKEOLOJİ DERGİSİ'nin yeni sayılarında yayınlanması istenen makaleler için yazışma adresi:
Correspondance addresses for following submissions for ARKEOLOJİ DERGİSİ

ARKEOLOJİ DERGİSİ
Ege Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü
Bornova 315110 İZMİR-TURKEY

Diğer İletişim Adresleri
Other Correspondance Addresses:
Fax: 00.90.232.388 11 02
web: arkeolojidergisi.ege.edu.tr
egearkeolojidergisi@gmail.com

Dağıtım / Distribution
Zero Prod. Ltd.
Tel: +90.212.244 75 21 – 249 05 20
info@zerobooksonline.com – http://www.zerobooksonline.com

ARKEOLOJİ DERGİSİ

EGE ÜNİVERSİTESİ
EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

M. Nezih AYTAÇLAR
Mahmut Bilge BAŞTÜRK
Fulya DEDEOĞLU
Aytekin ERDOĞAN

DANIŞMA KURULU / EDITORIAL ADVISORY BOARD

Güven BAKIR

Tomris BAKIR

Hasan MALAY

Altan ÇİLİNGİROĞLU
Ege Üniversitesi

Ersin DOĞER
Ege Üniversitesi

Nuran ŞAHİN
Ege Üniversitesi

Serra DURUGÖNÜL

Mersin Üniversitesi

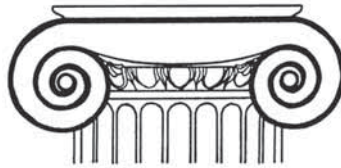
Turan EFE

İstanbul Üniversitesi

Armağan ERKANAL
Hacettepe Üniversitesi

Coşkun ÖZGÜNEL
Ankara Üniversitesi

Abdullah YAYLALI
Adnan Menderes Üniversitesi

ISSN 1300 – 5685

İZMİR

2009

ARKEOLOJİ DERGİSİ

Cilt/Volume XIII

2009/1

KAZI RAPORLARI / FIELD REPORTS

- ZAFER DERİN - FILİZ AY - TAYFUN CAYMAZ: İzmir'in Prehistorik Yerleşimi – Yeşilova Höyüğü
2005-2006 yılı Çalışmaları
(*Prehistoric Settlement of Izmir – Yeşilova Mount Campaign of 2005-2006*)..... 1
- EŞREF ABAY - FULYA DEDEOĞLU: Beycesultan 2007-2008 Yılları Kazı Çalışmaları Ön Raporu
(*Preliminary Report of Beycesultan 2007-2008 Excavation Campaigns*)..... xx

MAKALELER / ARTICLES

- YASEMİN POLAT: The Apollo Sanctuary of Apollonia Ad Rhyndacum, Mysia
(*The Achaemenid Armenia, Horse and Rhyta*)..... xx
- HATİCE KALKAN: Akhaimenid Armenia, At ve Rhyta
(*The Achaemenid Armenia, Horse and Rhyta*)..... xx
- Ö. EMRE ÖNCÜ: Tekekale Nekropolü Piramidal Mezarları
(*Pyramidal Tombs of the Necropolis of Tekekale*)..... xx
- DENİZ KAPLAN: Korykos Takı ve Sütunlu Caddesi Mimari Süslemeleri
(*Architektur-Ornamentik am Bogen und an der Säulenstrasse in Korykos*)..... xx

KİTAP TANITIMI / BOOK REVIEWS

- Pınar Özlem Aytaçlar - Yazıtlar ve Antik Kaynaklar Işığında Batı Anadolu'da Entelektüeller
(*Abmet Ubri*)..... xx

- Yayın Kuralları / Rules of publication..... xx

İzmir'in Prehistorik Yerleşimi – Yeşilova Höyüğü 2005-2006 yılı Çalışmaları

[PREHISTORIC SETTLEMENT OF İZMİR – YEŞİLOVA MOUNT CAMPAIGN OF 2005-2006]

ZAFER DERİN - FİLİZ AY - TAYFUN CAYMAZ

Anahtar Sözcükler

Neolitik, çanak çömlek, Bademağacı, Höyücek, Kuruçay, yontma taş alet, Kalkolitik, küçük buluntu

Keywords

Neolithic, pottery, Bademağacı, Höyücek, Kuruçay, chipped stone tools, Chalcolithic, small finds

ÖZET

Kent Akdeniz havzasındaki en eski yerleşimlerden biridir. Bornova Ovası'nda yer alan Yeşilova Höyüğü'ndeki son buluntular (2003) kentin kuruluşunun daha önce düşünülenenden daha öncesine dayandığına işaret etmektedir. İzmir'in kültür tarihinin Yeşilova Höyüğü buluntuları ışığında tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. İzmir'in antik kültürünün 8000-9000 yıl önceki ilk sakinleri tarafından başlatıldığını düşünmek makul görünmektedir. Yeşilova Höyüğü İzmir'in doğum yeridir ve Bornova Ovası kentin eski sakinlerinin birkaç bin yıl boyunca yerleşimleri için tercih ettikleri alan olmuştur.

Yeşilova Höyüğü'ndeki yerleşim 3 kültürel kat içerir. Yüzeyden başlayarak sırasıyla bu katlar şu şekilde karşılık bulur:

I. Kat Geç Roma-Erken Bizans Dönemi

II. Kat (Tabaka 1-2) Kalkolitik Dönem

III. Kat (Tabaka 1-8) Neolitik Dönem

Yüzeyden 4 m. derinlikte olan ilk yerleşim Neolitik Dönem'de başlamış ve Neolitik Dönem sonlarına doğru sonlanmıştır. Aynı yerleşim varlığını kısmen Kalkolitik Dönem içlerinde de sürdürmüştür. Dolayısıyla Yeşilova Höyüğü en az onbeş yüzyıl boyunca yerleşime sahne olmuştur.

ABSTRACT

The city is one of the oldest settlements of the Mediterranean basin. The recent discovery (in 2003) of Yeşilova Höyük, situated in the plain of Bornova, reset the starting date of the city's past further back than was previously thought. The cultural history of İzmir has had to be re-defined in the light of the discoveries of Yeşilova Höyük. It becomes more plausible to advance that the ancient culture of İzmir had been shaped by residents who had lived some 8000-9000 years ago. Yeşilova Höyük is the birth-place of İzmir, and Bornova plain constituted the habitat of early settlers for a few thousand years.

The settlement in Yeşilova Höyük consisted in 3 cultural layers. In partance of the surface, these layers correspond to the respective levels below;

Ist Layer Late Roman–Early Byzantine period

IInd Layer (Levels 1-2) Chalcolithic period

IIIrd Layer (Levels 1-8) Neolithic Period.

The first settlement, at a depth of 4 meters under the surface level, had started in the Neolithic period and reached its zenith towards the end of the Neolithic. The same settlement continued its existence also through the Chalcolithic period partially. Accordingly, Yeşilova Höyük saw settlement spanning at least fifteen hundred years..

Yeşilova Höyüğü ve İlk Çalışmalar

Yeşilova Höyüğü; İzmir ili merkezinde, Bornova ilçesi sınırları içindeki Karacaoğlan mahallesinde, Manda çayının güneyinde yer almaktadır

(382629K-271251D). Yerleşim alanı bugünkü sahile kuş uçuşu 4,5 km. mesafededir (Fig.1).

Höyüğün bulunduğu ovoidan toprak alma amacıyla açılan çukur İzmir'in arkeolojik alanla-

rına yeni bir yerleşim kazandırmıştır. Açılan çukurların kesitlerinde bulunan keramik ve küçük buluntular, İzmir'in içinde daha önce bilinmeyen prehistorik bir yerleşimi işaret etmiştir.¹ Kent içinde elde edilen bu yeni bulguların Ege Bölgesi Neolitik-Kalkolitik Çağ problemlerine çözüm getireceği anlaşılmıştır. Böylece kent merkezindeki bu alanda, tahribatı önleyerek höyüğü koruma altına almak amacıyla, İzmir Arkeoloji Müzesi-Ege Üniversitesi Arkeoloji Bölümü ortak çalışması olarak 28.07.2005 tarihinde, bilimsel başkanlığımızda ilk kazı çalışmalarına başlanmıştır.² Kazı çalışmaları Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji bölümü doktora, yüksek lisans ve lisans öğrencilerinin katılımıyla, İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Ege Üniversitesi'nin desteğiyle 2006 yılında da sürdürülmüştür.³ 2007 yılında yapılan yayın ve değerlendirme çalışmalarının ardından kurtarma kazılarının yeterli olmayacağı ve arkeolojik problemlerin kısa vadede çözülemeyeceği anlaşılmıştır. Bu nedenle Yeşilova Höyüğü'nde 2008 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 13.08.2008 gün ve 149560 sayılı izni ile daha uzun süreli bilimsel kazılar başlatılmıştır.⁴

MİMARİ

Yeşilova Höyüğü Neolitik yerleşimi günümüzde tamamen toprak altında kalmış olan bir alüvyon tepciğın üstüne kurulmuştur. 2.00-2.30 metre yüksekliğindeki tepelik kuzeybatı, güneydoğu doğrultusunda uzanmaktadır. Bu doğal yükselti Neolitik yerleşim için kuzeyden gelen sert rüzgarlara ve dere taşkınlarına karşı bir bent görevini görecek kadar uygun bir alt yapı hazırlamış, yerleşim bu yükseltiden güneybatıya doğru, güneyde yer alan ve günümüzde betonlanarak kanal haline getirilmiş olan derenin kıyısına kadar yayılmıştır (Fig.2).

Höyükteki ilk yerleşime ait kalıntı ve buluntular bugünkü ova seviyesinden yaklaşık 4 metre aşağıdaki killi ana toprağın üzerinde yer almaktadır (14m.). En alt seviyeden itibaren saptanan buluntular, yerleşimin keramik yapımını bilen bir topluluk tarafından kurulduğunu göstermektedir.

Neolitik yerleşim tabakaları yaklaşık 3-3.5 metrelik bir kültür dolgusundan oluşmaktadır. Kültür

dolgu içinde birbirinden farklı üç kültür katı saptanmıştır. Buna göre kültür katları yüzeyden başlayarak;

I. Kat Geç Roma –Erken Bizans dönemi

II. Kat (1-2 tabakaları) Kalkolitik Dönem

III.Kat (1-8 tabakaları) Neolitik Dönem şeklinde sıralanabilir.

İlk yerleşim Neolitik Çağ'ın başında başlamış, Neolitik Çağ'ın sonuna doğru en zengin döneme ulaşmış ve yerleşim kısmen Kalkolitik Çağ süresince de devam etmiştir. Buna göre Yeşilova Höyüğü en az bin beş yüzyıl yerleşim görmüştür.

I. Kat. Yeşilova Höyüğü'nün en geç katı Geç Roma-Erken Bizans devrine aittir. Yüzey dolgu içinde ele geçen keramik ve çatı kiremidi parçaları ile tanınan bu kültür katı dağınık bir yerleşimin varlığını ortaya koymuştur. Kazılan alanlarda bu kata ait herhangi bir mimariye rastlanmamıştır. Ancak bu alanda çiftlik evleri tipinde seyrek bir yerleşim tarzının olduğu düşünülmektedir.

II. Kat, Kalkolitik döneme aittir ve bu katta höyüğün tamamını kapsamayan iki evreli yerleşim tespit edilmiştir. Neolitik tabakaların içine höyük yükseltisinin arttığı alanlarda yer alan Kalkolitik evler, 6-8 metre çapında 1 metre derinliğinde açılan oval çukurlara yapılmıştır. Bu çukurların genellikle orta kesimlerinde mimari alt yapıyla ilgili taş öbeklerine, taban üzerinde kırılmış kaplara rastlanılmıştır.

Kalkolitik toplum olasılıkla tabanı çukurda yer alan ağaç dalları ve otlarla yapılmış olan evlerde yaşıyorlardı. Arazideki doğal nedenlere bağlı hızlı tahribat nedeniyle ahşap izlerini saptamak mümkün olmamıştır. Ancak mekânların tabanlarındaki kül tabakaları ve keramik döşeli çamur taban parçaları günümüze ulaşabilmiştir. Çukur evler şeklindeki Kalkolitik yerleşimin kuzeyden güneydoğuya doğru yer yer devam ettiği anlaşılmıştır (Fig.4). Kalkolitik Dönemde zemine yarı gömük, yuvarlak veya oval planlı basit dal örgülü bu tür kulübeler Marmara Bölgesi'nde Menteşe, Aktopraklık, Fikirtepe ve Pendik'teki yerleşimlerden bilinmektedir.⁵ Kalkolitik kültürün yayı-

¹ DERİN VE BATMAZ 2005: 77 vd.

² DERİN 2006: 22, 40-41; Derin 2007: 377-384.

³ DERİN 2008a: 217 vd.; Derin 2008b: 50 vd.

⁴ Bu makalemizde 2005 ve 2006 yılı çalışmalarında elde edilen bulgular değerlendirilecektir.

⁵ İstanbul'da 2-3 Mart 2009 tarihlerinde düzenlenen "Neolitik Çalıştay 2" toplantısında Menteşe ve Aktopraklık'ta bu tür mimari uygulamaların olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bakınız; KARUL 2009; BİTTEL 1971; HARMANKAYA 1983.

lımına, coğrafi şartlara ve çevredeki yapı inşa malzemelerine bağlı olarak Yeşilova'da da bu tür yapı geleneğinin devam ettiği söylenebilir.

III. Kat : III. Kat Yeşilova Höyüğü'nün en uzun süreli ve en kalın kültür katıdır. Hemen her tabakada yakındaki derelerin neden olduğu sel baskınlarına ait çamur-kil birikintisi vardır.

Yeşilova Höyüğü Neolitik katlarında mimari olarak duvarları kerpiç, çamur sıvalı dal örgülü ya da mührerden yapılmış yapılara rastlanmamıştır.⁶ Buna karşın bütün katlar boyunca yer yer küllü alanlar ve sıkıştırılmış toprak tabanlarla karşılaşmıştır. Çok az da olsa orta boy taşların kullanılması taş temelli bir mimari uygulamanın varlığını gösterir. Manda deresinden ve Gökdere'den gelen taşkınlar nedeniyle III. 7-8. katları yapılarında ağaç dikme delikleri saptanamamasına karşın, taban kalıntıları ve yanık izlerinden oval ya da dörtgen planlı saz ve ağaç dallarından oluşan kulübelerin olduğu anlaşılmıştır. Yanık kalıntılarının çoğunun saz türü bitkilere ait olması nedeniyle kulübelerin yapımında sazın yoğun olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. Kulübelerin etrafından çıkan ocak ve kül kalıntıları günlük işlerin ve pişirmenin kulübelerin çevresinde gerçekleştirildiğini göstermesi bakımından önemlidir. Benzer durumun Göller bölgesinde Bademağacı EN I, Höyücek EN I ve Kuruçay 13. katlarında da görülmesi erken yerleşimlerin çoğunda ilkel bir mimari geleneğin olduğunu ortaya koymuştur.⁷

Yeşilova III.1-3 ve III. 5-6. katlarında yapılarla ilişkin yalnızca taban kalıntıları bulunurken, bu dönemin mimari kalıntıları Kemalpaşa Ovası'nda Ulucak IV, V a-c katlarında ve Göller Bölgesi'nde Erken Neolitik II ve Geç Neolitik Dönemi tabakalarında kalın kerpiç duvarlı güçlü yapılar olarak karşımıza çıkar. Bu gibi örnekler dikkate alındığında Yeşilova Höyüğü'nde Neolitik Dönem mimari gelişimini saptayabilmek için daha geniş alanların kazılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Höyükteki Neolitik yerleşim şiddetli bir taşkın ile son bulmuştur. Kazılan alanlardaki Neolitik yapılara ait kalıntılar da kalınlığı 0.80-1.00 metreyi bulan bu taşkın sonunda büyük oranda tahrip olmuş ve günümüze çok az kalıntı ulaşabilmiştir.

NEOLİTİK DÖNEM KERAMİKLERİ

Ege Bölgesi araştırmalarında Neolitik Dönemi belirleyen temel unsurlarından birinin çanak çömlek olduğu bilinmektedir. Özellikle Batı Anadolu Neolitik sürecinin başında yer alan keramiksiz Neolitik döneminin bilinmemesi önemli bir boşluk yaratmasına karşın, toprağın çamur haline getirilip şekillendirilerek kap şekline dönüştürüldüğü keramikli Neolitik süreç bölgede daha iyi takip edilebilmiştir. Bu durum sadece Ege Bölgesi'ne özgü bir sorun olmayıp, Göller Bölgesi'nde de benzer sorunla karşılaşıldığı bilinmektedir.⁸ Bununla birlikte Ege Bölgesi'nde yapılan çalışmaların çoğunlukla yüzey araştırmaları düzeyinde kalması keramikli Neolitik sürecin kendi içindeki gelişiminin saptanmasını güçleştirmiştir. Buna karşın Ulucak ile başlayan; Ege Gübre, Yeşilova, Dedecik-Heybelitepe ve Çukuriçi gibi höyük kazılarıyla devam eden arkeolojik çalışmalar sayesinde Ege Bölgesi keramikli Neolitik dönemine ilişkin önemli veriler elde edilmiştir.

Yeşilova Höyüğü kazıları, Ege Bölgesi Neolitik sürecinin anlaşılmasında önemli katkıları olmuştur. İki yıl süren yoğun ve dikkatli çalışmalar sonucunda Yeşilova Höyüğü Neolitik katlarında (III.1-8) kısmen de olsa çanak çömlek gelişimi saptanabilmiştir. Bu çalışmamızda tabakalarına göre ayrılmış toplam 14326 profil ve en az bu kadar da amorf parça üzerinde çalışılmıştır.

Buna göre keramikler üzerinde yapılan incelemeler, Ege Bölgesi'nin çanak çömlek gelişiminin sadece Erken ve Geç Neolitik adı altında iki ayrı süreç ile temsil edilemeyeceğini ortaya çıkartmıştır. Yeşilova Höyüğü'ndeki Neolitik Çağ keramik ve özellikle küçük buluntular da dikkate alındığında Ege Bölgesi Neolitik Döneminin birini izleyen kesintisiz üç ayrı dönem şeklinde gelişim gösterdiği anlaşılmıştır. Bu durum öncelikle 2005 yılı kazılarında saptanmış, daha sonra 2006 yılı çalışmalarında farklı açmalardan elde edilen bulgularla da bu sonuçlar doğrulanmıştır. Büyük oranda Ege Bölgesi'nin tamamında izlenebilen bu süreç Ege dışında Göller Bölgesi'yle de paralellik gösterir.

Kazı çalışmaları, Yeşilova Höyüğü'ndeki ilk yerleşimin çanak çömlek kullanan bir kültür ile başladığını ortaya koymuştur. Sekiz ara kata sahip Yeşilova Neolitik Dönemi (III.1-8) buluntulara

⁶ 2008 yılı çalışmalarında taş temelli yeni mimari kalıntılar saptanmıştır.

⁷ DURU 2008: 24 vd.; DURU 2007: 343, 344; DURU ve UMURTAĞ 2005: 6-7; DURU 1994: 9.

⁸ DURU 2008: 53.

ve C14 sonuçlarına göre erken tabakalardan geç tabakalara göre aşağıdaki şekilde gelişim göstermiştir. Buna göre:

III.8-6. katlar **Neolitik I**

III.5-3 katlar **Neolitik II**

III.2-1. katlar **Neolitik III** olarak adlandırılmıştır.⁹

Yeşilova III.8-6 kat keramikleri (Neolitik I dönemi)

Höyükteki ilk yerleşime ait kalıntı ve buluntular bugünkü ova seviyesinden yaklaşık 4 metre aşağıdaki ana toprağın üzerinde yer almaktadır. Bu katlara ait keramikler, el yapımı ve monokromdur. Keramik hamuru minik taşçıklı ve bazı parçalarda yoğun olmak üzere mikalıdır. Bazı kap cidarlarındaki yatay izlerden, keramik hamurunun taşla dövülerek yoğrulduğu anlaşılmıştır. Kaplar yüzeyde renk farklılığı oluşmayacak şekilde iyi derecede pişirilmiştir.

Hamur ve astar renginde grimsi, açık, çok açık, sarımsı ve kırmızımsı olmak üzere kahve tonlar ve krem renk hakimdir.¹⁰ Yüzeyi korunmuş parçalardan, kapların genelde iç ve dış yüzlerinin ince bir astarla kaplandığı açık kahve hamurlu kaplara kırmızımsı sarı astar uygulandığı anlaşılmıştır. Buluntuların ele geçtiği tabakaların yoğun killi ve çamurlu oluşu keramiklerin dış yüzeylerinde tahribata yol açmış, perdah izleri kaybolmuştur. Bu nedenle kapların bir kısmında perdah saptanabilmiştir.

Keramikler içinde; daralan ağızlı çömlekler, dışa dönük ağız kenarlı çömlekler, düz gövdeli çanaklar, yarı küresel gövdeli çanaklar/kâseler, hafif S-profilli kâseler yaygındır (Fig.6:1-5, 7:12-18, 8:19-23). Kapların bazıları Bademağacı ve Höyücek'te olduğu gibi boyunsuz ve küresel gövdelidir (Fig.6:4, 7:16, 8:20).¹¹ Kap cidarları genelde orta kalınlıkta (0.4-0.7 cm) olmasına karşın bazı daralan ağızlı çömlek parçaları kalın cidarlıdır.

Çömleklerde dikine tünel kulplar yaygındır. Bunlar genelde uzun boyludur; az miktarda kısa

enli olanlar da vardır. Dikine tünel kulpların bir kısmı iri olarak şekillendirilmiştir (Fig.6:9-10, 8:26). Bu tiplerde kulbun üst kısmı geniş ve düz yüzeye sahipken alt kısmı dar ve oval olarak yapılmıştır. Kulplar arasında dikine delikli yatay kulplara da rastlanmaktadır (Fig.6:3,11, 8:25). Kaplar düz ya da hafif yüksek düz diptir (Fig.6-8). Bazılarının tabanı oval şekillidir. Bunların yanı sıra çok az da olsa yüksek kaide şeklinde dipler de bulunmuştur.

Yeşilova Höyüğü'nde yerleşimin başladığı ilk dönemden itibaren III.8-7. katlardaki homojen keramik gelişiminin III.6 katına gelindiğinde değişime uğramaya başladığı anlaşılmıştır. Değişimin temel unsurlarından biri astar renginde farklılaşma olarak dikkati çeker. III.6 katta astar rengi çoğunlukla kırmızımsı kahvedir. Bunu dışında bir grup keramik de kırmızımsı sarı hamura ve aynı renkte ince astara sahiptir.

Düzleştirilmiş ağız kenarlı çömleklere, dışa açılan sığ gövdeli kâselere ve dışa dönük ağız kenarlı düz dipli çok sığ kâselere ilk kez III.6.katta rastlanmıştır. Diğer formlar arasında düz gövdeli çanaklar, dışa dönük ağız kenarlı boyunlu çömlekler ve S profilli kâseler yer almaktadır. Bu katta dikine delikli tünel kulplu küçük boyutlu kaplar sayıca artış gösterir.

Dikine delikli tünel kulplar önceki katlarda olduğu gibi çok yaygındır. Bunlar iriden minyatüre kadar değişen çeşitli boyutlara sahiptir. Çok az da olsa çıkıntı halinde deliksiz tutamaklar da görülebilmektedir (Fig.8:24). Dikey delikli yatay kulplar önceki evrelerde olduğu gibi daha az sayıdadır. Diplerin çoğu yuvarlak ya da oval tabanlı olup hafif yüksek ve düzdür.

Kabartma bezemeli parçalara erken evrede rastlanmamıştır. Buna karşın krem astar üzerine kırmızı kalın şeritler şeklinde boyalı keramiklerin üretimi III.8 kattan başlayarak III.6. kata kadar sürmüştür. Küçük gövde parçaları şeklinde ele geçen boyalı parçaların ne tür kaplara ait olduğu anlaşılamamıştır. Benzer türdeki boyalıların bölge içinde Yeşilova dışında Ulucak'ta da V e-f katlarında da ele geçtiği bilinmektedir.¹² Bu da krem astar üzerine bantlar halinde kırmızı boya bezemenin Ege Bölgesi'nde Neolitiğin erken döneminden, "Neolitik I'den", itibaren kullanıldığını gösterir.

⁹ Bu konu ile ilgili tartışmaya "Yeşilova Höyüğü ve Ege Bölgesi" bölümü içinde değineceğiz.

¹⁰ Munsell renk kataloğuna göre; krem (10 YR 8/4), kırmızı (2.5 YR 5/6), açık kırmızı (2.5 YR 6/6), kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6), siyahımsı gri (10 YR 3/1), kahve (7.5 YR 5/4), açık kahve (7.5 YR 6/3), kızıl kahve (5 YR 5/4) renklerindedir.

¹¹ DURU 2008: res.109b-110b.

¹² 2007 yılı çalışmaları sırasında kazı ekibinin verdiği bilgi için teşekkür ederiz.

Yeşilova III.5-3 kat keramikleri (Neolitik II dönemi)

Bu dönemde keramik üretiminde ya da kullanımında önemli bir artışın olduğu görülmüştür. Keramiklerin hamur ve yüzey renklerinde kahvenin yanı sıra kırmızı tonlar da belirgin hale gelmiştir.¹³ Kapların büyük kısmının kırmızımsı kahverengi, bir kısmının kırmızımsı sarı renkte ince astarlı olduğu anlaşılmaktadır. Kahverengi astarlılar çoğunlukla açık tonlarda olup bunların arasında grimsi kahverengi olanlara rastlanmamıştır. Kalın cidarlı kap parçalarının belirgin hale gelmesi kayda değer bir gelişmedir. Bu parçaların bazılarının hamurlarına bitki katkısı yapıldığı anlaşılmıştır.

Bu tabakaların en yaygın kap formu daralan ağızlı çömleklerdir. Bunların bazıları boyunsuz ve küresel gövdelidir. S-profilli kâselerde de artış gözlenmektedir. Diğer formlar arasında dik gövdeli çanaklar, dışa dönük ağız kenarlı boyunlu çömlekler, düzleştirilmiş ağız kenarlı çömlekler, dışa açılan sığ gövdeli çanaklar, yarı küresel gövdeli çanaklar/kâseler ve dışa dönük ağız kenarlı sığ kâseler yer almaktadır (Fig.9:28-35, 10:38-46, 11:50-56).

Dikine delikli tünel kulplar çok yaygındır. Bunlar genelde orta boyutludur. Bununla birlikte oldukça iri ya da 2-3 cm. boyunda minyatür olanları da vardır. Yayvan-yassı yapılı kulpların yanı sıra dörtgen formlu tutamaklar da bulunmuştur (Fig.10:47, 11:57-60).

Dipler düz ya da hafif yüksek düzdür. III.3. katta çok az da olsa halka şeklinde kaideler görülür (Fig.10:48-49, 11:56).

Boya bezeme kaplar üzerine III.5. katta yapılmaya devam etmiştir. Bu kattaki bazı kapların Ulucak Vb katında olduğu gibi kırmızımsı sarı astar üzerine kırmızımsı kahve renginde dalgalı hatlar şeklinde boyandığı saptanmıştır.¹⁴ (Fig.13:72-78).

Yeşilova III.2-1.Kat Keramikleri (Neolitik III dönemi)

III.2. kattan itibaren çanak çömleklerde teknik olarak kademeli bir gelişim izlenmektedir.

Kaplarda kırmızı tonların hakim olmaya başladığı görülmüş ve astar çoğunlukla hem dış hem de iç yüzeye uygulanmıştır. Bazı parçalar iyi perdahlanmıştır. Astar rengi kırmızımsı kahve ve üst seviyelere doğru artan oranda kırmızıdır.¹⁵ Kırmızımsı sarı hamur ve astarlılar oldukça azdır. Alt katlara göre sayıca artış gösteren bu tür keramiklerin iyi pişirildikleri anlaşılmıştır.

Form olarak dışa dönük ağız kenarlı uzun boyunlu çömleklerde ve dışa açılan sığ gövdeli çanaklarda miktarca artış görülmektedir. Dışa dönük ağız kenarlı, uzun boyunlu çömlekler en yaygın formdur (Fig.12:62). Bunların büyük kısmında boyunların gövdeye dik bir şekilde bağlanması kayda değer bir ayrıntıdır. Diğer formları daralan ağızlı çömlekler, düz gövdeli çanaklar ve S-profilli kâseler oluşturmaktadır (Fig.12:61,71). Ağız kenarı kabartılı parçalar ilk kez bu tabakalarda görülür (Fig.12:69). Ayrıca içten kalınlaştırılmış ağız kenarlı kaplar da yeni görülen formlar arasında sayılabilir (Fig. 12:67-68). Pervaz ağız kenarlı kapların sayıca arttığı, bu tür formlar içinde özellikle iri boyutta olanların kullanıldığı görülmüştür (Fig.12:63). Bu tür kapların daha kaba yapılı olanları Göller bölgesinde “splash”, taşıma kapları olarak adlandırılmıştır.¹⁶ Ulucak Höyük IV.katta da Yeşilova benzerlerinin görülmesi¹⁷ ve bunların Göller Bölgesi'ndeki “splash” türü kaplarla benzerlik göstermesi Neolitiğin son döneminde bazı küçük farklılıklara rağmen geniş bir alan da benzer üretimin yapılabildiğini ortaya koyar. Buradaki farklılıklar kapların formundan yapım tarzına ve rengine kadar kalite ve özenli yapım şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu dönemde Ege Bölgesi'ndeki keramik üretiminin Göller Bölgesi'ne göre daha ileri düzeyde olduğu söylenebilir.

Kapların üzerine ince-uzun, kısa-enli ve iri olmak üzere üç farklı tipte dikine delikli tünel kulp yapılmıştır (Fig.12:66). İri olanlar kalın cidarlı büyük çömleklere aittir. Bunların yanı sıra nadiren deliksiz tutamaklara ve dikey yuvarlak kulp-lara da rastlanılmıştır. Diğer yandan hayvan başı şeklinde bir tutamak bulunmuştur.

¹³ Munsell Kataloğu'na göre: 10YR 5/2 grimsi kahve; 7.5YR 6/4 açık kahve; 10YR çok açık kahve; 5YR 5/4 kırmızımsı kahve; 7.5YR 7/6 kırmızımsı sarı; 2.5YR 6/6 açık kırmızı; 7.5YR 7/3 pembe.

¹⁴ DERİN 2007: res.8c, Ulucak'ta benzer boyalı kap parçaları Vb katına bulunmuştur. ABAY 2005: Fig.5:13, DERİN vd 2003: 344, çiz.8-11.

¹⁵ Munsell Kataloğu'na göre: kırmızımsı kahve (5YR 5/4); kırmızı (2.5YR 5/6) renklerdedir.

¹⁶ DURU 2008: res.115, res.117, DURU 2007: 348, DURU ve UMURTAĞ 2005: lev.51

¹⁷ ÇİLİNGİROĞLU vd 2004: fig.28:4-5.

Bu evrede de kapların dipleri düz, hafif yüksek düz ve çukur olarak yapılmıştır. Kaplar genellikle yuvarlak ya da oval tabanlıdır. Çok az sayıda da olsa halka diplere rastlanmıştır (Fig.12:65).

Keramikler üzerinde boya dışında bezemelere de rastlanmıştır. Sayıca az olmalarına karşın “impresso” olarak adlandırılan tırnak baskı bezemelere de rastlanılmıştır. Kabin üzerinde rezerve bırakılan alanlara yapılan bu tür bezemeler çeşitlilik bakımından dikkati çekerler. Başta Batı Anadolu olmak üzere Güney Doğu Anadolu’dan bütün Akdeniz kıyı şeridi boyunca yayılan bu geleneğin Ege Bölgesi’nde Ege Gübre ve Ulucak gibi birçok yerleşimde Neolitik dönemin sonunda, yoğun olarak görüldüğü anlaşılmıştır.¹⁸ Göller Bölgesi’nde de az sayıda kabalaştırılmış bu tür keramik parçası bulunmuştur.¹⁹ Ulucak Vb ve c katları buluntularından dışı kabalaştırılmış keramik geleneğinin Ege Bölgesi’nde en az M.Ö. 6200 yıllarında başladığı anlaşılmıştır.²⁰ Bunların dışında kapların üzerine hayvan şeklinde kabartmaların yapılması ve bezeme unsurlarının yaygınlaşması, Neolitik dönem çömlekçiliğinin gelişkin bir sürecini ortaya koymuştur. Ancak bu sürecin ardından çanak çömleklerden, mimariye kadar görülen değişim yeni bir toplumu ve yeni bir dönemi işaret etmektedir.

Yeşilova Höyüğü ve Batı Anadolu Neolitik Süreci

Yeşilova Neolitik süreci birçok yerleşim merkezinde özellikle keramik buluntularının yardımıyla izlenebilmektedir. Ancak bu dönemin tarihsel süreç içindeki yerinin kesin tespiti hiç kuşkusuz radyo karbon ve termoluminesans gibi çeşitli tarihlendirme yöntemlerinin desteğiyle mümkün olabilmektedir. Yeşilova Höyüğü tabakaları da tarihlenirken öncelikle keramik ve diğer buluntuların tabakalara göre değişimi dikkate alınmış, bu bulgular radyo karbon sonuçları ile desteklenmeye çalışılmıştır. Bunun dışında aynı bölge içinde yer alan Yeşilova, Ulucak ve Ege Gübre yerleşim merkezlerinden elde edilen buluntularla ve C14 sonuçlarıyla yapılan karşılaştırmalarla Batı Anadolu Neolitik Dönemine yeni bir açılım getirmek hedeflenmiştir.

Batı Anadolu Neolitik Dönemi başta Göller Bölgesi kazıları olmak üzere Ege bölgesi kazılarında elde edilen bulguların da yardımıyla şekillendirilebileceği anlaşılmıştır. Bu açıdan İzmir’in prehistorik yerleşim alanındaki Yeşilova Höyüğü’nden elde edilen buluntular sürecin anlaşılabilmesini kısmen kolaylaştırmıştır. Yeşilova Höyüğü Neolitik tabakalarını, keramik gelişimini anlattığımız bölümlerde olduğu gibi, buluntular ve C14 sonuçlarına göre üç döneme ayırmaktayız. Batı Anadolu Neolitik süreci ile eşit gelişim gösteren bu dönemler erkenden geçe doğru; **Neolitik I, Neolitik II ve Neolitik III** şeklinde sıralanmıştır. Bu zamana kadar yapıldığı gibi Erken Neolitik, Geç Neolitik, Arkaik Fikirtepe ya da Erken Gelenek gibi isimler verilen terminolojiyi peşinen kabul etmek istemediğimiz için bölgedeki Neolitik kültür gelişimini bu şekilde adlandırmayı uygun gördük.

Yeşilova Höyüğü Neolitik Dönemi ve C 14 sonuçlarının karşılaştırılması.

Yeşilova Höyüğü Neolitik döneminin en erken katları olan III 8-6, ana toprak üzerinde yer alan kısmen ilkel türdeki ilk keramiğin kullanımıyla başlar. Keramiklerdeki ince cidarlar ve açık renk astar düşünülenin aksine iyi düzeyde keramik üretimini işaret eder. Bu da keramik yapan ve kullanan bir toplumun buraya yerleştiğini gösterir. **Neolitik I** olarak adlandırdığımız bu dönem III.5-3. tabakalara ait tarihler de dikkate alınarak M.Ö. 6250 ve öncesine verilebilir. Yeşilova Höyüğü’nde III.8-6 katlardan en eski III.7 kattan C14 sonucu elde edilmiştir. Neolitik I dönemi içinde C14 sonuçları M.Ö. 6490 dan 6100’e kadar değişmektedir.

Keramik ve diğer buluntular tabakalar dikkate alınarak incelendiğinde, Yeşilova Höyüğü III 6. kat buluntularının daha çok Ulucak Höyüğü’nün V d-f tabakaları buluntuları ile benzer oldukları anlaşılmıştır.²¹ Her iki yerleşimde de bant boyalı keramiğin devam etmesi, açık ve koyu renk astarlı keramiklerin varlığı bu ilişkiyi ortaya koyar.²² Buluntular açısından tek farklılık Yeşilova’da geç evrelerde ortaya çıkan tırnak baskılı kera-

¹⁸ SAĞLAMTİMUR 2007: 375, fig.8-9; ÇİLİNGİROĞLU vd. 2004: 40; DERİN ve ÇİLİNGİROĞLU 2004: çiz.6-7.

¹⁹ DURU 2008: res.128.

²⁰ ABAY 2005: fig4:3, 5; 5:14,19.

²¹ Ulucak Höyük Vd-g katının bulguları ve geçirdiği kültürel süreç dikkate alındığında bu evrenin VI a-d. kat olarak yeni bir isimle adlandırmasının daha doğru olacağı inancındayız.

²² ÇİLİNGİROĞLU ve ÇİLİNGİROĞLU.2007: 367.

NEOLİTİK I (M.Ö. 6250 ve önce)	NEOLİTİK II (M.Ö. 6250-6000)	NEOLİTİK III (M.Ö. 6000-5800)	Kalkolitik II	Kalkolitik I
Yeşilova III.6-8	Yeşilova III.3-5	Yeşilova III.1-2	Yeşilova II.2	Yeşilova II.1
M.Ö. 6490-6250	M.Ö. 6200-6140	M.Ö. 6020-5840	?...	M.Ö. 4340-4230
M.Ö. 6400-6210	M.Ö. 6250-6060			
M.Ö. 6380-6100	M.Ö. 6240-6060			
Ulucak V d-g	Ulucak V a-c	Ulucak IV a-k	Ulucak III	Ulucak III
M.Ö. 6380-6210	M.Ö. 6230-6055	M.Ö. 5990-5730		
M.Ö. 6430-6230	M.Ö. 6270-6070 (K)	M.Ö. 5900-5660		
M.Ö. 6490-6380	M.Ö. 6230-6060 (K)	M.Ö. 6030-5895		
M.Ö. 6660-6480	M.Ö. 6240-6070 (K)	M.Ö. 6055-5885		
Ege Gübre	Ege Gübre 4	Ege Gübre 3a-b		Ege Gübre
-	M.Ö. 6230-6030	M.Ö. 6060-5840		M.Ö. 4040-3950
-	M.Ö. 6220-6010	M.Ö. 6050-5880		
Kuruçay	Kuruçay 13-12	Kuruçay 11		
	M.Ö. 6230-6070	M.Ö. 6010-5800		
	M.Ö. 6050-5920			
Bademağacı Erken Neo I	Bademağacı Erken Neo II	Bademağacı Geç Neo.		
M.Ö. 7050-6705	M.Ö. 6220-6080	?		
Höyücek EYD	Höyücek TD	Höyücek KAD		
M.Ö. 6360-6220	M.Ö. 6250-6090			

miklerin Ulucak'ın Vb ve c gibi erken katlarında da bulunmasıdır.²³

Göller Bölgesinde yapılan kazılarda ortaya çıkan bulgular da Ege Bölgesi'ni kültürel açıdan İç Anadolu'yla paralel bir süreç içinde olduğunu gösterir. Yeşilova Neolitik I dönemine ait III 8-6. katları buluntuları daha çok Höyücek EYD ve Bademağacı EN I 9-5 katları ile karşılaştırılabilir. Göller Bölgesi'nde Erken Neolitik I olarak adlandırdıkları katların keramikleri ile benzerlikler görülür.²⁴ Yerleşim merkezlerinde ortaya çıkan krem astarlı ve koyu yüzlü, kapanan ağızlı ve dik gövdeli keramiklerin varlığı bu ilişkiyi açıkça ortaya koyar. Bademağacı, Höyücek ve Ulucak Höyük erken katlarında, Yeşilova III 8-6. katlarda olduğu gibi keramiklerin sayıca azaldığı ve

bu katlarda ele geçen buluntuların birkaç parça keramikten ibaret olduğu bilinmektedir.²⁵ Bu dönem keramik buluntularının Çatalhöyük ve civarındaki yerleşimlerde ele geçen, "Erken ve Orta Gelenek" olarak adlandırılan M.Ö. 6700/6600-6400/6300 yıllarına ait içe kapanan ağız kenarlı çömlekleri ile benzerlikleri dikkati çeker.²⁶

Bu döneme ilişkin mimari buluntulara bakıldığında, Ege Bölgesi bulgularının Göller Bölgesi ile paralel olduğu anlaşılır. Yeşilova III.8-6 katlarda saz ve ağaç kullanılarak yapılan mimari geleneğin, Ulucak V d-f katlarında ve Göller Bölgesi'nde Höyücek EYD ve Bademağacı EN I 9-5 katlarındaki varlığı M.Ö. 6250 ve öncesine ait Neolitik I sürecinin diğer bulgularıyla birlikte geniş bir bölgede yaşandığını ortaya koymuştur.

Yeşilova Höyüğü'nde III.5-3. katlar ile temsil edilen **Neolitik II** süreci yaklaşık M.Ö. 6250-

²³ Ulucak Höyüğü'nün bu katlarında, M.Ö. 6380-6210 ve M.Ö. 6660-6480 tarihlerini elde edilmiştir. Bakınız; ÇİLİNGİROĞLU ve ÇİLİNGİROĞLU 2007: 364.

²⁴ Karşılaştırma için bakınız: DURU 2002: 40 vd.

²⁵ DURU 2008: 53-55, res.109-111.

²⁶ ÖZDÖL 2007: 35 vd.

6000 yılları arasındaki dönemi kapsar. C14 tarihlerinde bazı farklılıklar olmasına karşın Yeşilova III5-3. kat buluntularının Ege Gübre'nin Neolitik 3a,b.katı ve Ulucak Höyüğü'nün Va-c katları²⁷ ile çağdaş olduğu söylenebilir.

bulguları ile Anadolu Platosu'nda "Geç Gelenek" olarak adlandırılan,³⁰ Çatalhöyük'ün IV- III ve Erbaba'nın II-I. kat buluntuları arasında da keramik formları ve renkleri bakımından paralellikler bulmak mümkündür.

KERAMİKLİ NEOLİTİK	NEOLİTİK I M.Ö. 6250 ve öncesi	NEOLİTİK II M.Ö. 6250-6000	NEOLİTİK III M.Ö. 6000-5800
Yeşilova	III 8-6	III 5-3	III 2-1
Ulucak	Vd-f	Va-c	IV a-k
Ege Gübre	Yerleşim yok	Avlu taban altı- 4.kat	Yapılar 3a,b
Kuruçay	Yerleşim yok	13-12	11
Bademağacı	Erken Neo I	Erken Neo II	Geç Neo.
Höyücek	EYD	TD	KAD

Ege ve Göller Bölgeleri Neolitik süreci

Neolitik II dönemi Göller bölgesi kazılarının Erken Neolitik II tabakalarıyla da çağdaştır. Göller Bölgesi'nde Bademağacı EN II 4-1, Kuruçay 12-13. katları ve Höyücek TD katları bazı özel formlar dışında genelde renk ve form bakımından Yeşilova ile benzer buluntular vermiştir.²⁸

Kırmızı astarlı boyunlu ya da boyunsuz daralan ağızlı ve küresel gövdeli çömlekler, S-profilli kâseler, boyalı kaplar ortak kültür öğelerinin bir kısmını oluşturur. Çamur sıvalı dal örgü tekniğiyle ince duvarlı mekanların yapılmaya başlandığı Ulucak Höyük Va-c katları da mimari bakımdan yeni bir sürecin başlangıcını işaret eder.²⁹

Yerel üretimden kaynaklanan keramik farklılıkları olmasına karşın genel özellikleri açısından birbirinin benzeri keramiklerin ve buluntuların varlığı, C14 sonuçlarındaki paralellikler bu süreçte yerleşimlerin bir önceki dönemde olduğu gibi çağdaş ve benzer kültürel yapıya sahip olduğunu ortaya koyar. Üstelik bulgular bu dönemde İzmir ve civarındaki yerleşimlerde çömlekçi ustalarının daha gelişmiş ürünler yaptıklarını göstermiştir. Yeşilova'nın bu dönem ait

Yeşilova'dan elde edilen bulgular Neolitik II dönemi sonunun bir doğal felaketle geldiği göstermiştir. Katın sonunda ortaya çıkan sertleşmiş killi mil tabakaları bir sel felaketini işaret eder. Sel, Yeşilova Höyüğü'nde Neolitik II dönemin sonunu getirmekle birlikte aynı kültür Neolitik III döneminde, ara vermeksizin ama gelişkin bir şekilde Yeşilova'da varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Burada dikkati çeken nokta yaklaşık M.Ö. 6000 yılı civarında olan ve Yunanistan, Kıbrıs ve Avrupa'daki bir çok yerleşim alanında gerçekleştiği düşünülen bir felaketin varlığıdır. Yeşilova Höyüğü III.3. katı sonu da böylesine bir felaketle ilişkili olmalıdır.

Bu dönem ile ilgili olarak, başta Weninger olmak üzere birçok bilim adamı "ani gelen bir kuraklığın ya da yağışın neden olduğu çevre felaketinin"³¹ Neolitik toplumların yaşamını etkilediğini önermiştir. Güneydoğu Avrupa'dan Yakındoğu'ya birçok yerleşim merkezinin C14 sonuçları ve keramik gelişimi incelenmiş, M.Ö. 6300-6050 yıllarında geniş bir coğrafya içinde iklimsel bir değişimin yaşandığı belirlenmiştir. Yeşilova'da ortaya çıkan C14 sonuçları ve arkeolojik veriler, M.Ö. 6000 yılı ve civarında meydana gelen böyle bir olayı destekler niteliktedir. M.Ö. 6000 yılından sonra yerleşildiğini düşündüğümüz; Yassitepe, Küçük Yamanlar, Çakallar Tepesi, Araptepe, Barbaros Tepeüstü ve Dedecik Heybelitepe gibi yerleşim merkezlerinin daha çok yüksek alanlar

²⁷ ÇİLİNGİROĞLU ve ÇİLİNGİROĞLU 2007: 364. Ege Gübre'de ana toprak üzerinde ocak içinden alınan C14 sonucuna göre bu tabaka tarihlenmiştir. Ancak bu kata ait keramik ve diğer buluntuların olup olmadığından bahsedilmemiştir.

²⁸ DURU 2008: 15-19, 55-68.

²⁹ DERİN 2005: 85-86, fig.1-2.

³⁰ ÖZDÖL 2007: 36.

³¹ WENINGER vd 2006: 3.

da kurulmasının nedeni, kıyı kesimindeki yerleşim alanlarında daha çok sel ya da suların yükselmesi sonucu olabilecek olumsuz koşullardan korunmak olmalıdır.³² Söz konusu felaketin ardından gelenler aynı alanda yaşayan toplumun bir devamı olmakla birlikte yeni teknolojiyi bilen, yenilikler getirmiş olan bir kültüre sahipti.

Neolitik II'nin sonunda Yeşilova yerleşimcilerinin bir bölümünün höyüğün 400 m. kuzeybatısındaki Yassitepe'de de yerleştiği anlaşılmaktadır.³³ Buluntulara göre bu dönemin devamında Tunç Çağları'nın başına kadar Yeşilova ve Yassitepe'nin birlikte yerleşilmeye devam ettiğini söylemek mümkündür.

Neolitik III dönemi gerek çanak çömlek ustalığında ve gerekse el sanatlarında en gelişmiş sürecin yaşandığı bir dönemdir. Özellikle İzmir ve civarında başta Yeşilova, Yassitepe, Ulucak ve Ege Gübre gibi birçok yerleşimde ortaya çıkan benzer kültür öğelerinin, kaliteli kırmızı astarlı keramik, mühür gibi bir takım yeniliklerin bölgeye gelişkin topluluklar vasıtasıyla geldiği anlaşılmaktadır. Mühürler ve keramikler, ana tanrıça figürinleri ve taş baltaların bulunması, mimarilerde görülen benzerlikler bölgeye yeni gelenlerin "Göller Bölgesi'nde yaşayanlarla akraba" olma olasılığını güçlendirir.

Yeşilova bulgularına göre M.Ö. 6000-5800/5700 yılları arasında kapsayan bu dönem aynı zamanda Neolitik sürecin en kalabalık, en gelişmiş dönemidir. Batı Anadolu'nun "Rönesans Dönemi" olarak adlandırabileceğimiz bu sürecine ait izleri geniş bir alanda bulmak mümkündür. Bu dönemin karakteristik iki buluntusu; kırmızı astarlı ve dışı kabalaştırılmış keramiklerin (impresso), Batı Anadolu'dan Güney Doğu Avrupa'ya ve İspanya'ya kadar bütün Akdeniz kıyıları boyunca görülmesi yoğun kültürel ilişkinin bir sonucu olmalıdır. Bazı bilim çevrelerince Kalkolitik olarak da adlandırılan, ancak Ege Bölgesi'nde önceki dönemle herhangi bir kültürel kesikliğin olmadığı, yeni bir kültürden çok eski kültürün gelişkin düzeyde yaşamaya devam ettiği bir süreçtir. Bu dönemde başta Ege Bölgesi olmak üzere, Marmara ve Göller Bölgesi yoğun yerleşimleriyle dikkati çeker. Marmara Bölgesi'nde Aşağı Pınar 6-8, Ilıpınar X-VII, Hocaçeşme II, Pendik (alt), Aktopraklık, Menteşe, Göller Bölgesi'nde

Kuruçay 11, Bademağacı GN ve Höyücek KAD tabakalarında benzer kültür yapısını görmek mümkündür. Yerleşim merkezlerinde ele geçen kapların renk ve formları birbirine benzemektedir. Boyunlu çömlekler, S profilli çanaklar ve oval formlu kaplar birçok yerleşim merkezinde görülür. Örneğin Göller Bölgesi'ne ait olduğu düşünülen ve daha çok TD verilen "splash" türü ayırışık kaynatma kaplarının³⁴ daha gelişkin ve özenli yapılarının, "pervaz ağızlı" iri kaplar şeklinde Ege Bölgesi'nde görülmesi³⁵ önemlidir. Ağız kenarı kabartmalı kaplar da (Fig.12:69) önceleri Göller Bölgesi'ne özgü kaplar içinde değerlendirilmelerine karşın,³⁶ benzer örneklerinin Neolitik III evrede Yeşilova ve Ulucak gibi yerleşimlerde de bulunması nedeniyle bölgeler arasında kültürel bakımdan yoğun bir ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu tür bulgular birçok formun yöresel değişimlere rağmen geniş bir coğrafya içinde üretildiğini ortaya koymaktadır.

Neolitik sanat ve kültürde en yüksek düzeye ulaşıldıktan sonra III.1'in sonunda gelen büyük yıkım Neolitik toplumun sonunu da beraberinde getirmiştir. Yeşilova Höyüğü Neolitik yerleşimi M17 açmasında da açıkça saptanan sel birikintisi ile kaplanırken Ulucak gibi yerleşimler de büyük bir yangınla yıkılmış ve yıkımın ardından halk bulundukları yerleri terk etmiştir. Bu durum, Ege Bölgesi'nde Yeşilova, Ulucak ve Ege Gübre'de kültürün köklü değişimi şeklinde kendisini göstermiştir. Çanak çömlekten çeşitli buluntulara kadar birçok eserde gördüğümüz bu değişim ile birlikte aynı yerde yaşamış olan toplumun bölgeyi terk etmesinin temel nedeninin bir doğal felaket mi yoksa bir istila mı olduğu tam olarak anlaşılamamıştır. Bilinen bir gerçek varsa o da, Ege Bölgesi'nde bu dönemden en az birkaç yüzyıl sonra Kalkolitik adı verilen süreç içinde yeni bir kültürün yaşamaya başladığıdır. Neolitik Döneme göre mimarisi ve buluntuları ile bütünüyle farklı bu toplum yöreyi terk eden yerli Neolitik topluma oranla daha ilkel ve geri bir topluluktur. Aynı alanlara yeni gelenler koyu yüzlü kaba keramikleri, metal eşyaları, ilkel mimarileri ile farklı bir toplumu ve farklı bir çağı işaret ederler.

³⁴ DURU 2008: res.119-120.

³⁵ ÇİLİNGİROĞLU vd 2004: fig.28:4-5, DERİN 2007: res.5b.

³⁶ Bu tür kapların Höyücek, Kuruçay ve Bademağacı yerleşimlerinin Geç Neolitik katlarında bulunduğu belirtilmiştir. Bak. DURU 2008: res.126-127.

³² DERİN 2006: 6; CAYMAZ 2006: 2 vd.

³³ DERİN 2006: 3.

Neolitik III sürecinin önceki dönem ile devamlılık gösterdiği, Neolitik toplumun sonunun M.Ö. 5700 lere kadar uzandığı söylenebilir. Zaten C14 sonuçları da bu durumu desteklemektedir. İzmir bölgesinde Ulucak Höyüğü'nün (M.Ö. 5990-5730) IV. tabaka buluntuları³⁷ ile Çukuriçi, Dedecik-Heybelitepe keramikleri ve Ege Gübre Neolitik yerleşiminin I ve II. katları bulgularının,³⁸ Yeşilova Höyüğü'nün III.1-2 katlarda buluntuları arasındaki yakın benzerlikler dikkat çekici niteliktedir. Özellikle kırmızı astarlı keramiklerin perdahlı en gelişkin örneklerinin bu döneme ait katlarda yaygınlaştıklarını söyleyebiliriz. Sözü edilen yerleşimlerin C14 tarihlerinde de birbirine yakın sonuçlar görülür.³⁹ Kırmızı astarlı keramikler dışında tırnak baskılı keramiklerin, torba şeklinde idollerin ve dairesel ya da labirent şeklinli mühürlerin varlığı gelişkin bir Neolitik toplumun kanıtlarıdır.⁴⁰ Sözü edilen bu toplum, aynı zamanda taş temelli, kalın kerpiç duvarlı, avlulu yapılarıyla Batı Anadolu'da yarattığı "Rönesans" döneminin ardından neredeyse tümüyle kaybolarak silinmiştir.

Sonuç olarak Yeşilova Höyüğü kazılarında elde edilen bulgular bölge içindeki diğer kazı buluntuları ile karşılaştırıldığında Batı Anadolu Neolitik döneminin üç evreliliği olduğu (Neolitik I-III), kültürel yapının erken dönemden itibaren Neolitiğin sonuna kadar gelişerek devam ettiği anlaşılmıştır. Neolitik süreç iki kez kesikliğe uğramış (M.Ö. 6250 ve 6000), ama her seferinde gelişerek yerleşilmeye devam edilmiştir. Ancak Neolitik kültür M.Ö. 5700 yılı civarında olan bir felaket sonucu ya da başka bir nedenle Batı Anadolu'dan adeta tümüyle silinmiş ve aynı topraklara en az 500 yıl sonra yeni gelen topluluklar farklı bir kültürel süreci (Kalkolitik Dönem) başlatmıştır.

KALKOLİTİK DÖNEM KERAMİKLERİ

Seviyeler itibarıyla farklılık göstermeyen Yeşilova Kalkolitik keramiği, homojen hamur ve yüzey özelliklerine sahiptir. Tamamen el yapımı olan bu keramik, çoğunlukla orta niteliklidir. Hamur, kap boyutlarına göre değişen boyut ve oranda taşçık ile az ya da orta yoğunlukta

mika içermektedir. Bazı iri parçalarda bitki izleri görülmesine karşın hamurlara bitki katkısı yapılmamıştır. Hamur rengi daha çok açık, soluk, sarımsı ve grimsi kahverengi tonlardadır. Kap yüzeyleri sade ya da kendinden astarlıdır. Hakiki astarlı parça sayısı oldukça azdır. Perdah işlemi genelde hafif ve özensizdir. İyi perdahlı örnekler daha çok açık kaplarda görülür. Yüzey renklerinde gri, siyahımsı gri ve grimsi kahve yaygındır. Diğer renk gruplarından açık kahve, soluk kahve, sarımsı kahve ve kırmızımsı kahve kayda değer miktardadır. Pişme, ufak ve orta boy kaplarda iyi ve orta, iri kaplarda orta, bazen kötü derecededir.

Kap tiplerinde, çanak, çömlek ve pişirme kapları ana kategorileri oluşturur. Çanaklar, miktarcı diğer kap gruplarından oldukça fazladır. Bu kategoride en yaygın tip omurgalı çanaklardır (Fig.14:82-83). Sepet ve mantar biçimli kulplar, bu çanaklara ayırt edici özellik kazandıran unsurlardır (Fig. 14:84-85). Diğer çanak tipleri arasında dışa eğik dışbükey ya da düz kenarlı olanlar ayırt edilir (Fig. 14:86-89). Bu kaplarda içte ve dışta memecik şeklinde çıkıntılar ile nadiren üstten delikli tutamaklar görülür (Fig.14:86-87, 89-90). Kalınlaştırılmış ağız kenarlı çanaklar, Yeşilova'da çok az sayıda parçayla temsil edilmektedir (Fig.14:92). Bardak olarak tanımlanabilecek örnekler az miktarda ele geçmiştir (Fig.15:96) Daralan ağızlı çömlekler (Fig.14:91; Fig.15:93-94) ve silindirik boyunlu çömlekler (Fig.15:95) en yaygın çömlek tipleridir. Bunlarda boynuz şeklinde çıkıntılar da taşıyan dikey kulplar yer alır. Bir kısım çömlek ufak/minyatür boyutlardadır (Fig.15:100). Bazı sığ çanakların kapak olarak da kullanılmış olması mümkündür (Fig.15: 97). Literatürde "cheese-pot" ya da "baking pan" tanımlarıyla yer alan kaba kaplar, Yeşilova keramiğinde önemli yer tutmaktadır. Bunlar çoğunlukla ağız kenarı altında bir sıra delik içermektedir (Fig.15:99). Bazılarında ağız kenarının iç kısmında bir çıkıntı yer almaktadır (Fig.15:98).

Kaplar çoğunlukla çukur, daha az oranda düz diplere sahiptir. Bezemeli parçalar oldukça enderdir. Basit perdah (Fig.14:83) kazıma, noktalama ve kabartma bezeme taşıyan çok az miktarda parça tespit edilmiştir.

Sepet ve mantar kulplu omurgalı çanaklar, Yeşilova Kalkolitik keramiğinin karakteristik kap tipidir. Bu tip çanakların yakın benzerleri komşu Sakız adasındaki Emporio'nun erken ta-

³⁷ ÇİLİNGİROĞLU vd 2004: 1 vd., DERİN vd 2004: 244, çiz.12-13.

³⁸ HOREJS 2008, LICHTER ve MERİÇ 2007: 386.

³⁹ ÇİLİNGİROĞLU ve ÇİLİNGİROĞLU 2007, 364; SAĞLAMTİMUR 2007: 376.

⁴⁰ Bakınız, küçük buluntular kısmı.

bakalarında (IX-VIII) görülmektedir.⁴¹ Diğer yandan Kuzeybatı Anadolu'daki Gülpınar'da ve Güneybatı Anadolu'daki Beçin Kalesi'nde yer alan paralel örnekler,⁴² Yeşilova Kalkolitik yerleşiminin, Batı Anadolu geneline yayılmış bir kültürün parçası olduğunu göstermektedir.

KÜÇÜK BULUNTULAR

Yeşilova Höyüğü'nde 2005 ve 2006 yılı çalışmalarında üç binden fazla küçük buluntu ele geçmiştir. Buluntuların çoğunluğu Neolitik döneme aittir.⁴³ Kazılarda ortaya çıkartılan küçük buluntular pişmiş toprak, kemik ve taş eserler olmak üzere üç gruba ayrılır.

PİŞMİŞ TOPRAK ESERLER

Yeşilova Höyüğü'nde bulunan pişmiş toprak küçük buluntular içinde; kepçe ve kaşıklar, mühürler, tezgah ağırlıkları, sapan taneleri, minyatür masa, küçük kapçık, idol, makara gibi eşyalar yer alır.

Kepçe ve kaşıklar çoğunlukla parçalar halinde, sap ve kaşık kısımları ayrı şekilde ele geçmiştir (Fig.16:1-3). Kaşıkların sap kısımları bacak şeklinde yapılmaları nedeniyle, ele geçtikleri kazılarda ana tanrıça figürünü parçası olarak algılanmışlardır. Kaşıkların sap kesimleri büyüklüklerine göre çeşitlilik gösterir. Buna göre basit tutamak şeklinde sapların yanı sıra bacak şeklinde yapılan daha büyük boyutlu saplar da vardır. Bunların içinde dolgun yapılı bacak şeklinde yapılmış saplı kaşıkların daha özel oldukları anlaşılmaktadır. Bazıları kepçe formundaki kaşıkların, Neolitik toplumunun kült eşyalarından biri olduğu düşünülmektedir. Küçük boyutlu kaşıklar olasılıkla özel zamanlarda bebek ve çocuklar için kullanılıyorlardı.⁴⁴ Yeni doğan çocuklara süt ya da başka tür bir sıvı vermek amacıyla kullanılan kaşıkların sapları, ana tanrıçanın bir parçası gibi ana tanrıça bacağı şeklinde tasarlanmış olmalı.

Neolitik toplumun günlük yaşam ve toplum özelliğini ortaya koyan eserlerin içinde kuşkusuz en önemlileri pintadera şeklindeki **mühürler**dir. Mühürler, Neolitik toplumun belirgin simgelerinden birini oluşturan ve Yeşilova Höyüğü'nde

yaşayanlara ait mülkiyet ve toplumsal organizasyonun birer sembolü niteliğindedir.

Yeşilova'da 2005 ve 2006 yılında ele geçen mühürlerden biri şevron, ikisi labirent şekilli baskı kısmına sahiptir (Fig.17:4-5). Yeşilova mühürleri çoğunlukla M.Ö. 6. binin başlarına tarihlenen III.2. katta ele geçmiştir. Labirent şekilli mühür Göller Bölgesi'nde Umurtak'ın yaptığı tipolojiye göre Bademağacı EN 1 döneminde görülen Tip2b grubu içinde yer almaktadır.⁴⁵ Bu tip mühürlere Göller Bölgesi'nde biraz daha geç dönemde Hacılar IIA tabakalarında rastlanmıştır.⁴⁶ Dikdörtgen şeklinde olan pintadera olarak adlandırılan bu mühürlerin yakın benzerleri Ulucak Höyük Vb katında ve Bademağacı ENII katlarında bulunmuştur.⁴⁷

Labirent şekilli mühürler Neolitik döneminin sonunda yaşayan toplumun birer simgeleridir. Mühürlerin üzerlerinde boya izinin olmaması, yüzeylerin kırılğan ve dışa doğru hafif oval olmaları bunların en azından bezemeye yönelik dokuma ya da sert zemin üzerine baskı için kullanılmadığını göstermiştir. Bunlar olasılıkla depolanan yiyecekleri mühürleme amacıyla hamurla birlikte kullanılmış olmalıdırlar.

Yeşilova Neolitik toplumu Anadolu'da diğer Neolitik topluluklarda olduğu gibi doğurgan yapısıyla bereketin simgesi kadını kutsallaştırarak onları kaşık saplarında olduğu gibi simgesel eşyalar şeklinde tapınım objeleri haline getirmiştir. Buluntular içinde yer alan bir **idol** (Fig.17:6) başsız ve bacaksız şematik yapısıyla bu tür dini objelerden biridir. Yeşilova buluntusu form bakımından örnekleri Ulucak IVb2 katında da görülen, Göller bölgesinde Höyücek'in "çuval biçimli" idollerini anımsatır.⁴⁸

Simgesel buluntular arasında sayabileceğimiz bir eşya türü de "sunu masaları" ya da "**minyatür masa**" olarak adlandırılan nesnelerdir.⁴⁹ Pişmiş toprak ve taş örnekleriyle günümüze ulaşan eserler içinde dörtgen şekilli pişmiş toprak tek masa alçak dört küçük ayağıyla günümüze sağlam ulaşmıştır (Fig.17:7). Üzerinde herhangi bir bezeme izine rastlanmamasına karşın, özellik bakımından

⁴¹ Hood 1981, 279-282, fig.134.

⁴² Takaoglu, 2006, 295-296, fig.6-7; Yıldız 2009.

⁴³ Bu makalemizde Neolitik dönem buluntuları ele alınmıştır.

⁴⁴ DURU 2008: 112.

⁴⁵ UMURTAĞ 1999-2000: 2.

⁴⁶ MELLAART 1970: 164, 469, fig. 187.

⁴⁷ ÇİLİNGİROĞLU ve ÇİLİNGİROĞLU 2007: 367, fig.27, DURU 2008: fig.76.

⁴⁸ DURU ve UMURTAĞ 2005: lev.154.3.

⁴⁹ BAKINIZ; SCHWARZBERG 2005: 256 vd.

Ulucak IV kattaki⁵⁰ benzerlerine daha yakındır. Göller Bölgesi'nde özellikle Höyücek Tapınak Dönemi'nde bulunan örnekler⁵¹ dikkate alındığında, bunların işlevsel olarak daha çok ritüel içerikli bir amaca hizmet etmiş oldukları düşünülebilir.

Yeşilova Höyüğü'nde Ulucak Höyüğü'ne göre çok az rastlanan bir buluntu grubunu **sapan taneleri** oluşturur. Özellikle pişmiş topraktan yapılanlar Ulucak Höyük IV. tabakadan başlayarak V. tabakanın sonuna kadar yoğun bir şekilde devam etmesine karşın, Yeşilova Höyüğü'ndeki taş ve pişmiş toprak sapan taneleri sadece III.1 ve 2 katlarda görülür. Bu durum, denize açık konumda yaşayan Yeşilova toplumunun beslenme kültürünün, aynı döneme ait bir günlük mesafedeki daha yüksek bir ova (Kemalpaşa ovası) üzerinde yer alan yerleşimlerden farklı olabileceğini ortaya koymuştur.

KEMİK ESERLER

Yeşilova Höyüğü'nde Neolitik dönem yerleşimcilerinin kullandıkları eşya türlerinden birini kemik gereçler oluşturur. Genellikle hayvanların bacak kemiklerinden yapılan gereçler içinde mablaklar (Fig.18:12-13) yaygındır. Sayıca az da olsa spatula türü eşyalara da rastlanılmıştır.

Kemik aletlerde ince-uzun gövdeli, sivri uçlu bızlar çoğunluktadır. Kalın-kısa gövdeli bızlar da bulunmuştur (Fig.18:8-10). Kaburga kemiğinin bir kenarı yarılarak içine kesicilerin yerleştirildiği bıçak/orak sapları ve geyik boynuzlarından yapılmış saplar kemik buluntular içinde yer alırlar (Fig.18:11, 19:14-16). Kemiklerin içinde iki örnek dönemin plastik sanatını ve inancını yansıması açısından önemlidir. Bunlardan biri boğa başı şeklinde yapılan amulet (Fig.20:17) diğeri de kaplumbağa kafasına benzeyen bir hayvan başıdır (Fig.20:18).

TAŞ ESERLER

Taş eserler buluntular içinde en büyük grubu oluşturur. Kendi içinde çeşitlilik gösteren taş eserlerin, günlük kullanımda öğütme ve ezme işlerinde kullanılan kaba tiplerinden, yontularak yapılmış küçük aletlere ve süs eşyalarına kadar değişen türde birçok çeşidine rastlamak mümkündür.

III.1. tabakada ele geçen 17 cm. yüksekliğinde ki-reç taşından yapılmış "ayak parçası" (!) Neolitik

dönem heykeltıraşlık sanatına ait ender örneklerden birini oluşturur (Fig.27:93). Bir heykelin ayak kısmına ait parça sol ayakla birleştiği yerden kırılmıştır. Yeşilova taş eserlerinin bir grubu farklı boydaki örnekleriyle **taş keski ve kalemler** olarak saptanmıştır (Fig.21:19-32). Genellikle ağaç ya da kemik saplar yardımıyla kullanılan ve "balta" olarak adlandırılan keskinin ağız kenarlarının kırık olmaması ve yüzeylerinin perdahlı olmaları, bunların olasılıkla deri ve et parçalama işlerinde kullanılmış olabileceklerini akla getirir. Bir kısmı Göller Bölgesi'ndeki kazılarda işaret edildiği gibi adak amacıyla korunmuş olabilir.⁵²

Taş eserleri içinde bir grup alet günlük yaşam içinde besin üretiminde ezme işlerinde kullanılmıştır. Ezgi taşları, havan ve havaneleri besin üretimi çoğunlukla hayvancılık, avcılık ve deniz hayvanı toplayıcılığına işaret eden Yeşilova Neolitik toplumunun bir başka yönünü, tarımsal faaliyetlerini açıklar. Bunların Ulucak Höyük IVb2 katında olduğu gibi Yeşilova'nın üst katlarına doğru sayıca artması nedeniyle, Yeşilova Höyüğü III.1-2. katlarında tarımsal faaliyetlerde artış olduğunu söylemek mümkündür.

Taş süs eşyaları içinde yer alan kare şeklindeki kolye taneleri taş işçiliğindeki özen ve inceliği yansıtır (Fig.32). Bezemeli ve sade örnekleri ile kolyeler Yeşilova kadınlarının renkli yüzünü ortaya koyar. Serpantin ve şist taşları sevilerek işlenmiş ve deniz hayvan kabuklarının da bütün halde ya da işlenerek kolye olarak kullanıldığı saptanmıştır. Özellikle bunların içinde kare ve damla şekilli iki formun öne çıktığı anlaşılmaktadır. Bulardan damla şekilli olanların Yeşilova III.2 kat buluntuları gibi benzer örneklerinin Ulucak IVb2 katında bulunduğu saptanmıştır.

Mermer kaplar Neolitik I dönemine ait III8-6. katlarının belirgin bir buluntu grubunu oluşturur (Fig.22:33-36). Sarımsı beyaz renkli yumuşak taştan ve mermerden yapılmış, basit ağız kenarlı kase ve çanak parçalarından oluşan kapların form olarak pişmiş toprak örneklerle benzetildiği anlaşılmıştır. Bu gelenek pişmiş topraktan yapılmış kapların ortaya çıkışından önce başlamış, daha sonra azalarak Neolitik dönemin ortalarına kadar devam etmiştir. Yeşilova'da III 8-6. katlarda, Neolitik I döneminin tipik buluntu grubu içinde yer alan mermer kapların gelişkin örneklerinin Göller Bölgesi'nde,

⁵⁰ ÇİLİNGİROĞLU ve ÇİLİNGİROĞLU 2007: 365.

⁵¹ DURU ve UMURTAĞ 2005: 115, lev.137-138.

⁵² DURU 2008: 117.

Bademağacı EN1/9, Höyücek TD ve Hacılar IX-VI katlarında bulunduğu bilinmektedir. Buna karşın Neolitik erken dönem sanatının özgün örneklerinden birini oluşturan mermer kaplara yakın çevre içinde Ulucak ve Ege Gübre gibi kazısı yapılmış Neolitik yerleşim merkezlerinde henüz rastlanılmamıştır.

YONTMATAŞ ALETLER

Yeşilova Höyüğü'nde 2005 ve 2006 yılında kazı çalışmalarında ele geçen yontmataş buluntular üzerinde yapılan incelemelerde, hammadde olarak çakmaktaşı ve obsidyenin birlikte kullanıldığı anlaşılmıştır. Çakmaktaşı 1014 parça ile yerleşimde bulunan tüm aletlerin % 63.1'ini, obsidyenler ise 1178 parça ile %36.9'unu oluşturmaktadır.

Höyükte incelenen 3192 adet malzemeden 2722'si kesici, 418'i kazıyıcı, 39'u delici, 9'u ok ucu, 2'si kalem, 1'er adet çakmaktaşı vurga ve perdah taşıdır. Yerleşimde aletlerin üretimine yönelik çoğunlukla çakmaktaşı, az miktarda obsidyen çekirdek bulunmuştur.

Kazı çalışmalarında ele geçen çakmaktaşı buluntular arasında, damarlı ve şeffaf özellikte olan açık ve koyu kahverengi çakmaktaşıları en yaygın grubu oluştururken; gri, krem, beyaz, pembe, hardal rengi ve yeşile çalan kahverengi çakmaktaşıları daha az görülmektedir. Ele geçen obsidyen buluntular ise çoğunlukla mat grimsi siyah renkli, parlak siyah ve az miktarda da şeffaf özelliktedir.

Çekirdekler

Hammaddeler ele geçen birkaç adet amorf çört parçası dışında çakmaktaşı ve obsidyenden olup yontmataş malzemenin %2.5'ini oluşturmaktadır. Çakmaktaşı hammaddelerde en yaygın grubu, çıkarılan yongalarda olduğu gibi açık ve koyu kahverengi renklindedir. Bu durumda daha az bulunan farklı renklerdeki çakmaktaşı aletlerin yerleşimin başka bir yerinde yongalandığını ve yerleşime hazır olarak getirildiğini söyleyebiliriz. Ele geçen obsidyen çekirdekler ise daha çok mat grimsi siyah renklidir.

Yerleşimde toplam 61 adet çekirdek ve önform, 18 adet hammaddenin hazırlanması ve yenilenmesi işlemleriyle ilgili parçalar bulunmuştur. Tespit edilebilen az miktarda yonga, vurma düzlemini açmak için kullanılmıştır. Bulunan hammaddeler (Fig.23:37-38,40-44), önformlar,

yenileme yongaları (Fig.23:45-46) ve yenileme tablaları (Fig.23:39,47) üretimin yerleşimde gerçekleştirildiğini gösteren önemli kanıtlardır.

Çekirdeklerin hemen hepsi çıkarılan ürünlere göre dilgi, dilgicik ve mikrolit çekirdekleri olup (Fig.23:37,41-44) 1 adet dilgi-yonga çekirdeği ile yonga çekirdeği bulunmuştur (Fig.23:38). Tipolojik olarak genellikle silindirik (Fig.23:43) ve piramidal (Fig.23:42) dilgi çekirdekleri, az sayıda mermi biçimli (Fig.23:41,44) çekirdekler vardır. Çekirdeklerden baskı ve dolaylı vurma tekniği uygulanarak çıkarım yapıldığı anlaşılmaktadır. Bulunan çekirdeklerin hepsi tek vurma düzlemlili olup üzerlerinden genellikle tek yönlü olarak çıkarım yapılmıştır.

Yerleşimde alet haline dönüştürülen yongaların sayısına oranlandığında çekirdeklerin sayısı yetersiz kalmaktadır. Ayrıca çeşitli niteliklerde çakmaktaşı dilgiler olmasına karşın bunlara ait dilgi çekirdekleri ele geçmemiştir. Bu durumda yonga çıkarımının yerleşimin başka bir yerinde gerçekleştirildiği ve çekirdeği bulunmayan dilgilerin çıkarımının da o alanda yapılmış olabileceği düşünülebilir. Obsidyen endüstrisinde de çok sayıda dilgi, dilgicik ve mikrolit bulunmasına karşın bunlara ait çekirdekler (Fig.23:41) ve üretim sırasında çıkarılan yongalar az miktardadır. Ayrıca obsidyenden yonga aletler olmasına karşın yonga çekirdekleri ele geçmemiştir. Bu durumda elimizdeki verilere göre, obsidyen yongalama işlemlerine ait parçaların az sayıda olmasından dolayı, yongalamanın yerleşimin dışında bir yerde yapıldığı ya da dilgilerin büyük bir kısmının yerleşime ithal edildiği düşünülebilir.

Yeşilova Höyüğü Neolitik ve Kalkolitik katlarında dilgilerden yapılan aletlerin egemen olduğu, yonga aletlerin ise % 14.5 oranında olduğu görülmüştür.

Dilgi Aletler

Yerleşimde egemen durumda olan dilgiler, yongun olarak kesici alet yapımında kullanılmıştır. Az miktarda dilgi ise kazıyıcı, delici ve ok ucu yapımında kullanılmıştır.

Kesicilerin çoğu çakmaktaşı, daha azı ise obsidyenden yapılmıştır. Kesicilerde kullanılan hammadde evrelere göre farklılık göstermektedir. Örneğin Neolitiğin alt evreleri (III.8 ve III.7) ile Kalkolitiğin erken evresinde (II.2), obsidyenin çakmaktaşıdan daha yoğun olarak bulunduğu görülmektedir. Yerleşimin diğer evrelerinde

çakmaktaşı, obsidyene göre daha fazla kullanılmakla birlikte bunların birbirine yakın sayılarda oldukları dikkati çekmektedir. Bunların yanı sıra çakmaktaşı ve obsidyenin kullanımı, Neolitiğin üst evrelerine doğru (III.5, III.3, III.2) ve (II.2) artış gösterir. Kesicilerin tamamına yakını çekirdekten çıkarılmasının ardından hiçbir uygulamaya gerek duyulmadan kullanılmıştır (Fig.24:48,55). Kenarlarında herhangi bir düzelti bulunmamasından dolayı kırılma riskine sahip oldukları düşünülen dilgi ve dilgiciklerin, ot ve çalı kesmede kullanıldıkları anlaşılmaktadır.⁵³ Yeşilova'da çoğunluğu oluşturan ve kullanım izleri taşıyan düzelsiz dilgi ve dilgiciklerin bu şekilde kullanılmış olma olasılığı yüksektir. Kesicilerde yaygın olan diğer tipler, çentikli (Fig.24:51), dişli (Fig.24:49-50), düzeltili dilgiler (Fig.24:52) ve orak bıçaklarıdır (Fig.24:53-54).⁵⁴ Çentikli ve düzeltili kesicilerin yarısından fazlası obsidyenden yapılmıştır. Kesicilerde kullanılan düzeltiler çoğunlukla küçük baskı ve yarı sarp, daha az olarak almaşan ve kemirim düzeltidir. Bu düzeltilerin çoğunun ve özellikle küçük baskı düzeltilerin alet kenarını şekillendirmekten çok kullanım sonucu meydana gelebileceği görülmüştür.

Orak bıçakları III.7 evresinden itibaren görülmeye başlar; bütün evrelerde, fakat yoğun olarak III.7, III.5 ve III.3 evrelerinde bulunur. Orak bıçakları çoğunlukla üzerinde düzelti uygulanmadan kullanılmıştır. Bunlarda tip olarak belirli bir seçim yapılmayıp kesicilerin dip ve üst bitimleri veya orta kısımları bu amaçla kullanılmıştır. Orak dilgilerinin 2,5-3 cm arasında olmaları, bunların bir sapa yerleştirilip birleşik alet olarak kullanıldığını göstermektedir.⁵⁵ Kemik, boynuz ve ahşaptan yapıldığı bilinen orak saplarından Yeşilova'da yalnızca bir adet kemik sap bulunması, bu sapların çoğunlukla ahşaptan yapılmış olabileceğini akla getirmektedir. Yerleşimde az sayıda ele geçen ara dilgi ve dilgi parçalarının ise çoğunlukla obsidyenden olduğu görülmüştür.

Kazıyıcılar arasında dilgi veya dilgi parçası üzerinde yapılanlar 23 adet olup kazıyıcıların

%5.75'ini oluşturmaktadır. Dilgi üzerinde kullanılan kazıyıcıların çoğu çakmaktaşı, daha azı obsidyenden olup yarı sarp düzeltiyle şekillendirilmiştir. Yan kazıyıcı olarak kullanılan bir dilgi dışında (Fig.25:76) dilgilerin tamamı ön kazıyıcı olarak şekillendirilmiştir (Fig.25:74-75).

Delicilerin çoğunluğu dilgi, daha azı dilgicik üzerinde yapılmıştır. Bunlar III.5, III.3 ve III.1 evrelerinde kullanılmışlardır. Deliciler küçük baskı düzeltili olup çoğunlukla üçgen formda (Fig.26:77-79), az miktarda omuzlu ve dar formdadır (Fig.26:81-82). Az miktarda ele geçen ok uçları yaprak biçimli olup kenarlarında kullanım izleri bulunmaktadır (Fig.26:87-90). Bunlardan yalnızca birinde her iki kenarın alt yüzeyinde kemirim şeklinde düzelti vardır (Fig.26:87).

Yonga Aletler

Yonga aletler içinde en yoğun tipolojik grubun kazıyıcılar olduğu görülmektedir. Bunları deliciler, delgiler, kesiciler ve ok uçları izlemektedir.

Kazıyıcıların %94.2'si yonga üzerinde olup çakmaktaşı yonga kullanımı obsidyene oranla daha fazladır (Fig.33). Kazıyıcılar daha yoğun olarak III.5 ve III.3 evrelerinde kullanılmıştır. Çeşitli boyut ve kalınlıklardaki yongalar, çoğunlukla yarı sarp düzeltiyle, daha az olarak da küçük baskı düzeltiyle şekillendirilmiştir. Yerleşimde baskın kazıyıcı tipi ön kazıyıcılar olup topuk kısmından alın kısmına doğru genişleyen form, çeşitli boyutlardaki yongalara yapılmıştır (Fig.25:64-66). Yan (Fig.25:72), yarı çeper (Fig.25:68-69) ve çeper kazıyıcılar (Fig.25:70-71) ise daha az miktarda kullanım görmüştür. Yerleşimde büyük boyutlu olan kazıyıcılar çeşitli tiplerde olup III.7 evresinden başlayarak III.6 ve III.5 evrelerinde ele geçmiştir. Bu evrelerden sonra yongaların boyutlarında küçülme ve sayılarında artış olmuştur. Bu durum orta ve küçük boyutlardaki kazıyıcıların çeşitli işlevlere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim benzer kazıyıcıların ele geçtiği yerleşimlerde yapılan analiz çalışmalarında, orta büyüklükteki kazıyıcıların deri işçiliğinde kullanıldığı anlaşılmıştır.⁵⁶

Deliciler kalın, sırtlı veya omurgalı çakmaktaşı ve birkaç adet obsidyen yonga üzerinde yer alır (Fig.26:80,83-86). Bunların III.5 ve III.3 evrelerinde kullanıldığı görülmektedir. Deliciler üye-

⁵³ BOSTANCI 2008: 175.

⁵⁴ Bu tip kesiciler III.5, III.3 ve III.2 ve II.2 evrelerinde yoğun olarak ele geçmiştir.

⁵⁵ Beile'ye göre boyları 8 cm'den uzun olan orak dilgileri tek başına bir sapa takılarak kullanılırken, boyları 6 cm ve daha kısa olan örnekler bir sap üzerine yan yana yerleştirilerek kullanılmıştır (BOSTANCI 2008: 173).

⁵⁶ GATSOV 2001: 293.

rinde daha çok kullanım izleri olup az miktarda baskı düzelti vardır. Bunlarda açık kahverengi tonlarında ve korteksli çakmaktaşı ile mat siyah renkli obsidyen kullanılmıştır.

Kesiciler 44 adet olup bunların 7 adeti döven taşı niteliğindedir (Fig.24:56). Orak bıçaklarının dışında bu tipte kesicilerin olması, tarımsal uğraşlarda yongaların da kullanıldığını göstermektedir.

Ok uçları 5 adet olup kenarlarında kullanım izleri bulunmaktadır. Ele geçen oku uçları III.7-III.3 evrelerine aittir. Tipolojik olarak genellikle sapsız ve sivri bitimli uçlar olup (Fig.26:92) birinde omuz oluşumu başlangıcı görülmektedir (Fig.26:91). Her ok ucu için farklı renklerde olan çakmaktaşılarının (açık ve koyu kahverengi, kırmızı kahve, krem ve pembe) seçildiği dikkat çekmektedir.

Höyükte ele geçen dilgi ve dilgi türündeki aletlerin çekirdekten çıkarımı, dolaylı vurma tekniğiyle gerçekleşmiştir. Bununla birlikte içbükey profilli, dudaklı olarak çıkan, çizgi topuklu ve vurma yumrusu fazla belirgin olmayan dilgiler, baskı tekniğinin de kullanıldığını göstermektedir. Yerleşimde baskı tekniği, dilgi çıkarımının yanı sıra düzelti yapımında da kullanılmıştır. Yongalar ise çekirdeklerden sert ve yumuşak vurma tekniğiyle çıkarılmışlardır.

Yerleşimde ele geçen merkezi (Fig.24:48-55), yan (Fig.24:60), sırtlı (Fig.24:58) ve omurgalı dilgiler (Fig.24:59), çekirdeğin kullanımıyla ilgili bilgi vermektedir. Kesiciler arasında az sayıda bulunan dönümlü dilgi, çekirdeğe belirli bir form vermek amacını yansıtırken (Fig.24:63), dalmalı kaza ve menteşe şeklindeki kırılmaların görüldüğü kesiciler (Fig.24:61-62), üretimde yapılan hataları göstermektedir.

Yontmataş aletlere kullanım açısından bakıldığında, yerleşimde en fazla ele geçen grup olan dilgilerin, günlük yaşam faaliyetlerinin birçoğunda önemli rol oynadığı görülmektedir. Dilgiler üzerinde ağır kullanım izlerine çok fazla rastlanmamasından dolayı, çoğunun bitkisel malzeme, et, yağ, taze deri ve hayvansal dokular gibi yumuşak malzemeler üzerinde kullanılmış olabilecekleri söylenebilir. Daha fazla aşınma izleri görülen parçalarla ise kemik, boynuz, ahşap,

deri veya taş gibi daha sert malzemeler üzerinde çalışıldıkları düşünülebilir.⁵⁷

Aletler arasında çakmaktaşıdan orak dilgileri ve yonga kesiciler tarımsal faaliyetlerle ilgili olarak kullanılmış olmalıdır. Bitkilerin saplarında bulunan silika ile şekillenen parlaklıkların çakmaktaşı aletlerin kenarlarına paralel olarak bulunması, bunların orak, tahta veya ahşap saplara paralel olarak yerleştirilerek kullanıldığını göstermektedir. Tahıl ve bitki lifleri üzerinde kullanımla belirlenen parlaklıklar, farklı malzemelerle de oluşabilmektedir.⁵⁸ Bu yüzden parlaklık izlerinin oluşumuyla ilgili deneysel olarak çalışılması gerekmektedir. Bazı yerleşimlerde obsidyen aletlerle hasat yapılması veya bitkilerin işlenmesinin, aletler üzerinde belirgin aşınma yaratmadığı da tespit edilmiştir.⁵⁹ Bu durumda belirgin aşınma izleri görülmeyen obsidyen aletlerin de bu işlerde kullanılmış olabileceği dikkate alınmalıdır.

Yeşilova'da bir sapa takılarak kullanılabilecek kazıyıcılardan, bir elin rahatlıkla kavrayabileceği büyüklükte olanlara kadar çeşitli boyutlarda ön, yan ve yarı çeper kazıyıcılar bulunmuştur. Bunlardan büyük boyutlu olanlar geniş yüzeyleri kazıma ve özellikle deri ve ahşap işçiliğinde kullanılmaya elverişlidirler.⁶⁰ Küçük boyutlu olanlar ise ahşap, kemik ve deri işçiliğinde, çanak çömlek yüzeyini düzeltmede, alet yapımında ve mutfak işlerinde kullanılmış olabilir.

Yerleşimde çakmaktaşı ve obsidyen delicilerin az sayıda ele geçmesi, yaygın olarak kullanılmadıklarını göstermektedir. Az sayıda bulunan yontmataş delicilerin yanı sıra, çok sayıda kemik bızın ele geçtiği ve yerleşimin ihtiyacını karşıladığı belirtilmelidir.

Yeşilova Höyüğü yontmataş aletlerini çevre bölgelerde bulunan yerleşimlerle karşılaştırmada, Çanak Çömlekli Neolitik Dönem'e ait yerleşme-

⁵⁷ Kesici aletlerin kullanımlarıyla ilgili sunulan öneriler, çeşitli kazıların aletleri üzerinde yapılan analiz çalışmalarının ortaya çıkardığı sonuçlara dayanmaktadır (GATSOV 2001; PERRON 2001).

⁵⁸ Kimyasal maddeler ve minerallerle işlenen deri üzerinde taş aletlerle yapılacak bir çalışma da parlaklık yaratmaktadır (CANEVA vd 1998: 201).

⁵⁹ ANDERSON 1994: 62.

⁶⁰ Ilıpınar'ın ön kazıyıcıları üzerinde yapılan kullanım izi analizi sonuçlarına göre kazıyıcılar deri kazımakta, makro düzeltili kazıyıcılar ise ahşap işçiliğinde kullanılmıştır (GATSOV 2001: 288, 293).

lerden çok azının yontmataş endüstrileri incelendiğinden zorluk çekilmiştir.

Kazıyıcı aletlerde tipolojik açıdan yakın benzerliklerin saptanmasının yanında, kazıyıcıların farklı özelliklerinin de olduğu görülmüştür. Benzerliklerini saptadığımız aletler arasında, Yeşilova'nın ön kazıyıcıları arasında en yoğun grubu oluşturan, dip bitiminden üst bitimine doğru genişleyen kazıyıcı tipi bulunmaktadır. Yeşilova'nın III.4-3. katlarındaki kazıyıcılarla (Fig.25:64) Ulucak Vc, Ilıpınar X.⁶¹ ve IX. Katlar,⁶² Höyücek KAD⁶³ ve Kuruçay 11. katta⁶⁴ bulunan kazıyıcılar benzerlikler taşımaktadır.

Yeşilova'da ele geçen çekirdeklerde ise çevre bölgelerde kullanılan çekirdek tipleri arasında benzerliklerin yanı sıra, kullanım aşamaları ve üzerlerinden yapılan çıkarımların düzeni açısından farklılıkların olduğu görülmüştür. Örneğin Yeşilova III.7 katında ele geçen silindirik biçimli çekirdek (Fig.23:43), Batı Anadolu'da Ulucak Vc katındaki çekirdeklerle kısmen benzemektedir. Ayrıca Yeşilova Höyüğü'nde III.4 evresinde bulunan piramidal biçimli bir çekirdek (Fig.23:42), Ege Gübre yerleşiminde bulunan çekirdeklerle benzerlik taşımaktadır. Yeşilova'nın III.6 katındaki mermi biçimli çekirdek (Fig.23:44), Kuzeybatı Anadolu'daki Ilıpınar'da X. Katta,⁶⁵ Göller Bölgesi'ndeki Kuruçay yerleşiminde 12. kat⁶⁶ ile Höyücek yerleşimi KAD ve TD'ye ait olan çekirdeklerle⁶⁷ benzerlik göstermektedir. Yeşilova'da az sayıda ele geçen dilgi üzerinde ok uçları ise (Fig.26:87-90), tipolojik olarak Ulucak örnekleriyle benzerdir.⁶⁸

Yerleşimde ele geçen çakmaktaşlarının hammadde kaynağının saptanmasına yönelik yaptığımız araştırmalarda; Yeşilova Höyüğü'ne yakın çevre içinde ve uzak alanlarda taş yataklarına rastlanmıştır. Menemen yakınlarındaki Şehit Kemal Köyü'nde Akçakmak ve Karaçakmak Tepeler'de çakmaktaş kaynakları bulunmaktadır.⁶⁹ Bu tepelerden özellikle Karaçakmak Tepe'de bulunan

çakmaktaşlarının, Yeşilova'nın çakmaktaşlarıyla renk ve yapısal özellikler açısından benzediği görülmüştür. Yeşilova'nın güneyindeki Gökdere çayında da işlenmemiş çakmaktaş yatakları saptanmıştır.

Höyükte ele geçen obsidyen buluntuların kaynak analizleri yapılmamış olup yapısal özellikleri açısından bir kısmı Orta Anadolu, önemli bir kısmı da Melos kökenli olabilir. Batı Anadolu'da Geç Neolitik Çağ'dan itibaren Melos obsidyeninin ithal edildiği ve alet yapımında kullanıldığı bilinmektedir. Nitekim Melos obsidyeninden yapılan aletler, Geç Neolitik Çağ'da İzmir il sınırları içinde yer alan Menemen yakınlarındaki Arap Tepe'de⁷⁰ ve Torbalı Ovası kenarında, Metropolis antik kentinin 2 km kadar güneyinde olan Dedecik-Heybelitepe'de⁷¹ ele geçmiştir.

Yeşilova Höyüğü yontmataş alet endüstrisine genel olarak baktığımızda, yerleşimciler tarafından yoğun olarak kesici ve kazıyıcı aletlerin kullanıldığı görülmektedir. Kesici aletlerin büyük çoğunluğunun kenarlarında düzeltiye gerek duyulmadan kullanıldığı ve en çok düzelti yapılan grubun kazıyıcılardan oluştuğu dikkati çekmektedir. Yerleşimde çekirdeğin hazırlanma ve yenilenme aşamalarına ilişkin önformlar, yongalar ve az miktarda üretim sırasında yapılan hatalara ait parçaların olması, çekirdeklerin özenli bir şekilde hazırlandığını ve uzmanlaşmanın olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Höyükte yontma taş endüstrisinin teknoloji ve tipoloji açısından, Neolitik ve Kalkolitik katlarda farklılık göstermediği de belirtilmelidir. Bu durum, yerleşimde kültürel öğelerde olan devamlılığı gösterebileceği gibi, Kalkolitik çukurların açılması sırasında Neolitiğin üst tabakalarının tahrip olması ve malzemelerin karışması olasılığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

MEZAR

Höyük katları arasında Erken Tunç Çağı'na ait herhangi bir buluntuya rastlanmamasına karşın, K16c açmasında Neolitik tabakaların içinde bir pithos mezar bulunmuştur (Fig.5a). Doğu-batı yönündeki pithosun ağız kısmı doğuya doğrudur. 1.12 metre uzunluğunda, 1.55 metre genişliğinde olan mezarın içinde hocker tarzında, doğu-batı

⁶¹ GATSOV 2001: 288, Plate I:2.

⁶² GATSOV 2001: 293, Plate IV:1.

⁶³ BALKAN-ATLI 2005: Lev.184:2,5,8.

⁶⁴ SHEER 1994: Lev.239:5.

⁶⁵ GATSOV 2005: 215, Fig.1:4.

⁶⁶ SHEER 1994: Lev.233:1.

⁶⁷ BALKAN-ATLI 2005: Lev.189:7, Lev. 199:5.

⁶⁸ ÇİLİNGİROĞLU vd 2004: Fig.38:26.

⁶⁹ CAYMAZ 2006: 3.

⁷⁰ BOSTANCI 2008: 167.

⁷¹ LICHTER ve MERİÇ 2007: 386.

doğrultusunda yerleştirilmiş bir genç erişkin erkek iskeleti bulunmuştur. İskeletin başı pithosun ağzına, doğuya doğrudur. Pithosun ağzı önce bir pithos dip parçasıyla sonra iri bir plaka taşla kapatılıp orta boy taşlarla mühürlenmiştir. Pithosun dışında ve içinde gaga ağızlı testiler, iki küçük şişe tipi sıvı kabı, ağırşak ve bronz bir balta bulunmuştur (Fig.5b). Pithosun her iki tarafında Aphrodisias ve Baklatepe 'de olduğu gibi on taşıma kulpu vardır.⁷² İçinde ele geçen kaplar ve tunç balta mezarın ETÇ II dönemine ait olduğunu göstermiştir.

Olasılıkla yerleşim alanı sellerin etkisiyle tümüyle terk edildikten sonra Yeşilova Höyüğü'nün bir bölümünün ETÇ mezarlığı olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Sağlam durumda açığa çıkartılan pithos mezarın (Fig.5a) höyüğün yakınında yer alan Yassitepe Höyüğü Tunç Çağ yerleşimine⁷³ ait olabileceği düşünülmüştür.

Yeşilova mezarında pithosun içinde çok miktarda Neolitik keramiğe ve taş alete rastlanması, mezar yeri kazılırken çıkan toprağın ölüyle birlikte tekrar pithosun içine doldurulduğunu göstermiştir. Mezar içinden çıkan buluntuların tümü pithos için kazılan tabakalara aittir. İlk kez Yeşilova'da tespit ettiğimiz bu durum, yani "ölüyü toprakla buluşturma", Batı Anadolu ETÇ mezarlarında uygulanan gömü geleneğinin bir parçası olmalıdır.

FIGÜRLERİN LİSTESİ

Figür 1. Harita

Figür 2. Topografik Plan

Figür 3. III.kat Planı

Figür 4. II.kat Planı

Figür 5a. ETÇ Mezarı

Figür 5b. ETÇ Mezarı buluntuları

Figür 6. (Tabaka:III-8)

Figürlerin listesinde buluntuların kodları ve çizim numaraları da (AVG 9165) verilmiştir. Eserlerin ait oldukları tabakalar Tab. II. 1 şeklinde gösterilmiştir.

1. Silindirik boyunlu çömlek, hamur: kırmızı (2.5 YR 5/6), astar: kırmızı (2.5 YR 5/6), kum, küçük taşçık, mika katkılı, ağızsız, orta pişmiş, çap: 21 cm, AVG 9165.
2. Dışa açılan ağız kenarlı çömlek, hamur: açık kahve (7.5 YR 6/3), astar: krem (10 YR 8/4), kum, kireç, mika katkılı, ağızsız, orta pişmiş, çap: 16 cm, AVP 9561.

3. Basit ağız kenarlı çömlek, hamur: krem (10 YR 8/4), dış astar: kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6), iç astar: mat kahve (10 YR 7/4), kum, küçük taşçık, mika (az) katkılı, ağızsız, orta pişmiş, çap: 19 cm, BKE 14323.
4. Daralan ağız kenarlı çömlek, hamur: açık kırmızı (2.5 YR 6/6), dış astar: grimsi kahve (10 YR 5/2), iç astar: mat kahve (10 YR 7/3), kum, küçük ve orta boy taşçık, mika katkılı, ağızsız, orta pişmiş, çap: 10 cm, BGV 13053.
5. Hafif dışa açılan ağız kenarlı çanak, hamur: kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6), dış astar: kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/4), kum, küçük taşçık, mika katkılı, ağızlı, orta pişmiş, çap:13 cm, AUG 9163.
6. Düz dip parçası, hamur: kızıl kahve (5 YR 5/4), dış astar: açık kırmızı (2.5 YR 6/6), iç astar: açık kahve (7.5 YR 6/4), kum, küçük taşçık, mika (az) katkılı, ağızlı, orta pişmiş, çap:10 cm, AYS 10062.
7. Düz dip parçası, hamur: açık kahve (7.5 YR 6/3), dış astar: grimsi kahve (10 YR 5/2), iç astar: mat kahve (10 YR 7/3), kum, küçük ve orta boy taşçık, mika katkılı, ağızlı, orta pişmiş, çap:13 cm, BGU 13052.
8. Düz dip parçası, hamur: siyahımsı gri (10 YR 3/1), dış astar: siyahımsı gri (10 YR 5/2), kum, küçük taşçık, mika, kireç katkılı, ağızsız, orta pişmiş, çap: 5 cm, BGV 13054.
9. Dikine ip delikli kulplu gövde parçası, hamur: kahve (7.5 YR 5/4), dış astar: açık kahve (7.5 YR 6/3), iç astar: koyu gri (10 YR 4/1), kum, küçük taşçık, mika (az) katkılı, ağızlı, orta pişmiş, ARM 8244.
10. Dikine ip delikli kulplu gövde parçası, hamur: kızıl kahve (2.5 YR 4/4), dış astar: açık kahve (7.5 YR 6/4), kum, küçük taşçık, mika (az), katkılı, ağızlı, orta pişmiş, AYJ 10057.
11. Dikine ip delikli kulplu gövde parçası, hamur: kahve (7.5 YR 5/2), dış astar: kızıl kahve (2.5 YR 5/4), iç astar: grimsi kahve (10 YR 5/2), kum, küçük taşçık (az), mika (az), katkılı, ağızlı, orta pişmiş, AYJ 10037.

Figür 7. (Tabaka: III-7)

12. Dışa açılan ağız kenarlı çanak, hamur: açık kırmızı (2.5 YR 6/6), dış astar: açık kırmızı (2.5 YR 6/6), iç astar: açık kırmızı (2.5 YR 6/6), kum, küçük taşçık, mika katkılı, ağızlı, iyi pişmiş, çap: 16 cm, ATL 8825.
13. Dışa açılan ağız kenarlı çömlek, hamur: kızıl kahve (5 YR 5/4), dış astar: kızıl kahve (2.5 YR 5/4), iç astar: kızıl kahve (2.5 YR 5/4), küçük taşçık (az), mika (az), katkılı, ağızlı, iyi pişmiş, çap: 21 cm, ATG 8799.
14. Dışa açılan ağız kenarlı çömlek, hamur: açık kahve (7.5 YR 6/4), dış astar: kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6), kum, küçük taşçık, mika (az), katkılı, ağızsız, orta pişmiş, çap: 20 cm, BFV 12817.
15. Dışa dönük ağız kenarlı çömlek, hamur: kırmızımsı kahve (2.5 YR 5/4), dış astar: kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6), iç astar: krem (10 YR 8/4), kum, küçük taşçık, mika (az), katkılı, ağızsız, orta pişmiş, çap: 19 cm, ASK 8496.

⁷² JOUKOWSKY 1986: 76; ÖZKAN ve ERKANAL 1999: 31.

⁷³ DERİN 2006: 2-4. Buranın dışında Yeşilova Höyüğü'ne yakın konumda Bornova Anadolu Lisesi Höyüğü (İpeklikuyu) alanında da binalar yapılırken Pithos mezarlara rastlanıldığı bilinmektedir. Bakınız, GÜLTEKİN 1967: 41.

16. Kapanan ağız kenarlı çanak, hamur: açık kahve (7.5 YR 6/3), dış astar: açık kahve (7.5 YR 6/3), iç astar: grimsi kahve (10 YR 5/2), kum, küçük taşçık, mika katkılı, ačkısız, orta pişmiş, çap: 14cm, BRH 8206.
17. Daralan ağız kenarlı çömlek, hamur: açık kahve (7.5 YR 6/6), dış astar: kırmızımsı sarı (10 YR 7/6), kum, küçük taşçık, mika katkılı, ačkısız, orta pişmiş, çap: 12cm, ATG 8809.
18. Daralan ağız kenarlı çanak, hamur: kırmızı (2.5 YR 5/6), dış astar: kızıl kahve (5 YR 5/4), iç astar: açık kahve (7.5 YR 6/3), kum, küçük taşçık, mika, katkılı, ačkısız, orta pişmiş, çap: 11 cm, ASK 8497.

Figür 8. (Tabaka:III-6)

19. Daralan ağız kenarlı çömlek, hamur: mat kahve (10 YR 7/3), dış astar: kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6), iç astar: grimsi kahve (10 YR 5/2), kum, küçük taşçık, mika katkılı, ačkılı, iyi pişmiş, çap: 22 cm, BDL 12203.
20. Kapanan ağız kenarlı çömlek, hamur: krem (10 YR 8/3), dış astar:krem (10 YR 8/4), kum, küçük taşçık, mika (az), d.h.k katkılı, ačkısız, orta pişmiş, çap: 14 cm, ARO 8307.
21. Basit ağız kenarlı çömlek, hamur:grimsi kahve (10 YR 5/2), dış astar: kırmızımsı sarı (5 YR 6/6), iç astar: açık kahve (7.5 YR 6/4), kum, küçük taşçık, mika, katkılı, ačkılı, orta pişmiş, çap: 29 cm, ARG 8178.
22. Basit ağız kenarlı çömlek, hamur: grimsi kahve (10 YR 5/2), dış astar: pembe (7.5 YR 7/4), iç astar: kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/4), kum, küçük ve orta boy taşçık, kireç (az), katkılı, ačkılı, orta pişmiş, çap: 30 cm, AVO 2557.
23. Basit ağız kenarlı çanak, hamur: kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6), dış astar: kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6), kum, küçük taşçık, mika, katkılı, ačkısız, orta pişmiş, çap: 21 cm, BSO 14177.
24. Tutamaklı gövde parçası, hamur: kahve (7.5 YR 5/4), dış astar: pembe (7.5 YR 7/4), İç astar: açık kahve (10 YR 6/4), kum, küçük taşçık, mika, katkılı, ačkısız, orta pişmiş, ARI 8214.
25. Dikine ip delikli kulplu gövde parçası, hamur: kırmızımsı kahve (2.5 YR 5/4), dış astar: mat kahve (10 YR 7/3), kum, küçük taşçık, mika, katkılı, ačkısız, orta pişmiş, ARA 8083.
26. Dikine ip delikli kulplu gövde parçası, hamur: grimsi kahve (10 YR 5/2), dış astar: açık kahve (10 YR 6/4), kum, küçük taşçık, katkılı, ačkılı, orta pişmiş, ARI 8223.
27. Dikine ip delikli kulplu gövde parçası, hamur: kahve (7.5 YR 5/2), dış astar: pembe (7.5 YR 7/4), kum, küçük taşçık (az), mika (az), katkılı, ačkılı, iyi pişmiş, ARN 8258.

Figür 9. (Tabaka:III.5)

28. Silindirik boyunlu çömlek, hamur: grimsi kahve (10 YR 5/3), dış astar: kırmızı (2.5 YR 5/6), kum, küçük taşçık, mika (iç ve dış) katkılı, ačkılı, orta pişmiş, çap: 9 cm, APN 7990.

29. Düzleştirilmiş ağız kenarlı çömlek, hamur: kızıl kahve (5 YR 5/4), dış astar: kızıl kahve (5 YR 5/4), kum, küçük taşçık katkılı, ačkılı, orta pişmiş, çap: 15 cm, BCJ 11663.
30. Daralan ağız kenarlı çömlekçik, hamur: açık kahve (7.5 YR 6/3), dış astar: açık kahve (7.5 YR 6/4), iç astar: mat kahve (10 YR 7/4), kum, küçük taşçık, katkılı, ačkılı, iyi pişmiş, çap: 8 cm, BCC 11511.
31. Düzleştirilmiş ağız kenarlı çanak, hamur: siyahımsı gri (10 YR 3/1), dış astar: açık kırmızı (2.5 YR 6/6), iç astar: kırmızı (2.5 YR 7/6), kum, küçük taşçık, mika (az), katkılı, ačkısız, iyi pişmiş, çap: 30 cm, APO 7726.
32. Daralan ağız kenarlı çömlek, hamur: açık kahve (10 YR 6/4), dış astar: açık kırmızı (2.5 YR 6/6), kum, küçük taşçık katkılı, ačkısız, orta pişmiş, çap: 14 cm, BCJ 11682.
33. Daralan ağız kenarlı boyunlu çömlek, hamur: kızıl kahve (5 YR 5/4), dış astar: açık kırmızı (7.5 YR 6/6), kum, küçük taşçık, mika katkılı, ačkısız, iyi pişmiş, çap: 23 cm, ADC 7398.
34. Düzleştirilmiş ağız kenarlı çömlek, hamur: kızıl kahve (2.5 YR 5/4), dış astar: kırmızı (2.5 YR 5/6), iç astar: kırmızı (2.5 YR 7/6), kum, küçük taşçık katkılı, ačkısız, iyi pişmiş, çap: 23 cm, APD 7745.
35. Düzleştirilmiş ağız kenarlı çömlek, hamur: kızıl kahve (2.5 YR 4/4), dış astar: kızıl kahve (5 YR 5/4), iç astar: açık kırmızı (2.5 YR 6/6), kum, küçük taşçık, kireç, mika katkılı, ačkısız, orta pişmiş, çap: 26 cm, BCR 11769.
36. Kapanan ağızlı çanak, hamur: mat kahve (10 YR 7/4), dış astar: kırmızı (2.5 YR 5/6), kum, küçük taşçık, mika (iç ve dış) katkılı, ačkılı, orta pişmiş, çap: 15 cm, BCJ 11662.
37. Dikine ip delikli kulplu gövde parçası, hamur: kahve (10 YR 5/3), dış astar: mat kahve (10 YR 6/3), kum, küçük taşçık,mika (iç ve dış) katkılı, ačkılı, orta pişmiş, BDK 12101.

Figür 10. (Tabaka:III-4)

38. Dışa dönük ağız kenarlı kase, hamur: pembe (10 YR 7/3), dış astar: kırmızı (2.5 YR 5/6), kum, taşçık, saman, mika katkılı, ačkısız, orta pişmiş, çap: 14 cm, BGM 12969.
39. Dışa dönük ağız kenarlı çanak, hamur: açık kahve (7.5 YR 6/3), dış astar: kızıl kahve (2.5 YR 5/4), kum, küçük taşçık, mika (az) katkılı, ačkılı, orta pişmiş, çap: 16 cm, BJD 14107.
40. Dışa dönük ağız kenarlı 'S' profilili çanak, hamur: kahve (10 YR 5/3), dış astar: kırmızımsı sarı (5 YR 6/6), iç astar: kırmızı (2.5 YR 5/6), kum, küçük taşçık, mika, katkılı, ačkılı, orta pişmiş, çap: 17 cm, BIS 14000.
41. Basit ağız kenarlı çanak, hamur: pembe (7.5 YR 7/4), dış astar: pembe (7.5 YR 7/3), İç astar: mat kahve (10 YR 7/4), kum, küçük taşçık, katkılı, ačkısız, orta pişmiş, çap: 22 cm, BAP 11044.

42. Basit ağız kenarlı çanak, hamur: (7.5 YR 7/4), dış astar: (7.5 YR 7/6), kum, taşçık, mika, katkılı, açkısız, orta pişmiş, çap: 18 cm, APM 7920.
43. Basit ağız kenarlı çanak, hamur: (10 YR 5/3), dış astar: (10 YR 5/2), kum, taşçık, mika katkılı, açkısız, iyi pişmiş, çap: 15 cm, APM 7927.
44. Dışa dönük ağız kenarlı çanak, hamur: (7.5 YR 6/3), dış astar: (5 YR 6/6), iç astar: (2.5 YR 5/4), kum, küçük taşçık, katkılı, açkılı, orta pişmiş, çap: 15 cm, BCF 11596.
45. Kapanan ağız kenarlı çömlek, hamur: (10 YR 6/4), dış astar: (10 YR 6/4), iç astar: (10 YR 6/4), kum, mika katkılı, açkısız, orta pişmiş, çap: 13 cm, APM 7892.
46. Düzleştirilmiş ağız kenarlı çömlek, hamur: kızıl kahve (5 YR 5/4), dış astar: açık kırmızı (2.5 YR 6/6), kum, küçük taşçık, mika katkılı, açkısız, orta pişmiş, AOV 7663.
47. Dikine ip delikli kulplu gövde parçası, hamur: mat kahve (10 YR 7/3), dış astar: mat kahve (10 YR 7/3), iç astar: koyu gri (10 YR 4/1), kum, küçük taşçık, mika katkılı, açkısız, orta pişmiş, APM 7887.
48. Oval dip parçası, hamur: krem (10 YR 8/3), dış astar: krem (10 YR 8/4), iç astar: kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6), kum, küçük taşçık, mika, katkılı, açkısız, orta pişmiş, çap: 9 cm, AZP 10693.
49. Düz dip parçası, hamur: siyahımsı gri (10 YR 3/1), dış astar: açık kırmızı (2.5 YR 6/6), iç astar: mat kahve (10 YR 7/3), kum, küçük ve orta boy taşçık, kireç, mika katkılı, açkısız, orta pişmiş, çap: 17 cm, AOJ 7527.

Figür 11. (Tabaka: III-3)

50. Kapanan ağız kenarlı küresel gövdeli çömlek, hamur: kahve (7.5 YR 5/2), dış astar: mat kahve (10 YR 6/3), kum, küçük taşçık, mika (az) katkılı, açkısız, orta pişmiş, çap: 9 cm, BJB 14048.
51. Düzleştirilmiş ağız kenarlı çömlek, hamur: kızıl kahve (2.5 YR 4/4), dış astar: kırmızı sarı (7.5 YR 6/6), kum, küçük ve orta boy taşçık katkılı, açkısız, orta pişmiş, çap: 31 cm, BBB 11098.
52. Basit ağız kenarlı s profilili kase, hamur: kızıl kahve (2.5 YR 5/4), dış astar: mat kahve (10 YR 7/4), kum, küçük taşçık, mika (az) katkılı, açkılı, orta pişmiş, çap: 9.4 cm, BJB 14066.
53. Dışa dönük ağız kenarlı çömlek, hamur: açık kahve (10 YR 6/4), dış astar: mat kahve (10 YR 7/4), kum, küçük taşçık, katkılı, açkılı, orta pişmiş, çap: 23 cm, BAO 10918.
54. Dışa dönük ağız kenarlı çömlek, hamur: açık kahve (7.5 YR 6/3), dış astar: mat kahve (10 YR 7/4), iç astar: kırmızı (2.5 YR 5/6), kum, küçük taşçık, katkılı, açkılı, orta pişmiş, çap: 27 cm, APE 7762.
55. Dışa açılan sığ gövdeli çanak, hamur: kahve (10 YR 5/3), dış astar: krem (10 YR 8/4), kum, küçük taşçık, mika, kireç katkılı, açkılı, orta pişmiş, çap: 21 cm, BAO 10924.

56. Düz dip parçası, hamur: (10 YR 8/4), dış astar: (10 YR 8/4), kum, taşçık katkılı, açkısız, orta pişmiş, çap: 6 cm, BAO 10930.
57. Dikine ip delikli kulplu gövde parçası, hamur: kahve (7.5 YR 5/4), dış astar: kızıl kahve (2.5 YR 5/4), iç astar: mat kahve (10 YR 7/4), kum, küçük taşçık, mika (az) katkılı, açkılı, orta pişmiş, BAO 1090.
58. Dikine ip delikli kulplu gövde parçası, hamur: kahve (7.5 YR 5/2), dış astar: mat kahve (10 YR 6/3), iç astar: grimsi kahve (10 YR 5/2), kum, küçük taşçık katkılı, açkılı, orta pişmiş, BBA 11059.
59. Dikine ip delikli kulplu gövde parçası, hamur: kahve (7.5 YR 5/4), dış astar: pembe (7.5 YR 7/3), iç astar: mat kahve (10 YR 7/4), kum, küçük taşçık, mika katkılı, açkısız, orta pişmiş, BJA 14030.
60. Tutamak, hamur: kahve (10 YR 5/3), dış astar: açık kahve (10 YR 6/4), kum, küçük ve orta boy taşçık, mika katkılı, açkılı, orta pişmiş, BBA 11058.

Figür 12. (Tabaka: III-1-2)

61. Daralan ağız kenarlı çömlek, hamur: grimsi kahve (10 YR 5/2), dış astar: krem (10 YR 8/4), kum, küçük taşçık katkılı, açkısız, iyi pişmiş, çap: 18 cm, BDG 12005.
62. Dışa dönük ağız kenarlı çanak, hamur: kırmızımsı sarı (5 YR 6/6), dış astar: pembe (7.5 YR 7/3), iç astar: pembe (7.5 YR 7/4), kum, küçük orta taşçık, mika katkılı, açkısız, orta pişmiş, çap: 23 cm, APG 7800.
63. Düzleştirilmiş ağız kenarlı çömlek, hamur: mat kahve (10 YR 7/3), dış astar: kırmızı (2.5 YR 5/6), iç astar: kırmızımsı sarı (5 YR 6/6), kum, küçük taşçık katkılı, açkısız, orta pişmiş, çap: 44 cm, AOL 7548.
64. Düz dip parçası, hamur: siyahımsı gri (10 YR 5/1), dış astar: kızıl kahve (2.5 YR 5/4), iç astar: açık kahve (10 YR 6/4), kum, küçük taşçık katkılı, açkısız, orta pişmiş, çap: 16 cm, ATT 8920.
65. Halka dip parçası, hamur: kahve (7.5 YR 5/2), dış astar: mat kahve (10 YR 7/4), kum, küçük taşçık, mika (az) katkılı, açkısız, orta pişmiş, çap: 6 cm, AVC 9348.
66. Dikine ip delikli kulplu gövde parçası, hamur: kızıl kahve (5 YR 5/4), dış astar: kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6), iç astar: mat kahve (10 YR 6/3), kum, küçük taşçık, mika katkılı, açkısız, orta pişmiş, AYT 10223.
67. Kalınlaştırılmış ağız kenarlı çanak, hamur: grimsi kahve (10 YR 5/2), dış astar: kırmızı (2.5 YR 5/6), iç astar: kırmızı (2.5 YR 5/6), kum, k.taşçık, mika katkılı, açkılı, orta pişmiş, çap: 32 cm, BHC 13123.
68. Kalınlaştırılmış ağız kenarlı çanak, hamur: kahve (10 YR 5/3), dış astar: kırmızı (2.5 YR 5/6), iç astar: kızıl kahve (2.5 YR 5/4), kum, küçük taşçık katkılı, açkısız, orta pişmiş, çap: 27 cm, BHU 13347.

69. Basit ağız kenarlı kabartmalı çanak, hamur: grimsi kahve (10 YR 5/2), dış astar: sarı (10 YR 7/6), iç astar: mat kahve (10 YR 7/4), kum, k.taşçık, mika (az) katkılı, ačkılı, orta pişmiş, ALZ 6341
70. Dışa dönük ağız kenarlı kase, hamur: kahve (7.5 YR 5/2), dış astar: mat kahve (10 YR 7/4), iç astar: mat kahve (10 YR 7/4), kum, küçük taşçık, mika katkılı, ačkısız, orta pişmiş, AVC 9327.
71. Dışa dönük ağız kenarlı kase, hamur: açık kahve (7.5 YR 6/3), dış astar: kırmızı (2.5 YR 5/6), kum, küçük taşçık katkılı, ačkısız, iyi pişmiş, çap: 16 cm, BFT 12763.

Figür 13. Bezemeli Keramikler

72. Koyu kahve boya bezemeli gövde parçası, hamur: mat kahve (10 YR 7/4), dış astar: mat kahve (10 YR 7/4), kum, küçük taşçık, mika katkılı, ačkılı, orta pişmiş, AMU 7291. Tab: III.4
73. Koyu kahve boya bezemeli gövde parçası, hamur: sarı (10 YR 7/6), dış astar: mat kahve (10 YR 7/4), iç astar: krem (10 YR 8/4), kum, küçük taşçık, mika (az) katkılı, ačkısız, orta pişmiş, AFD 7290. Tabaka:III.5
74. Koyu kahve boya bezemeli gövde parçası, hamur: kırmızı (2.5 YR 5/6), dış astar: krem (10 YR 8/3), iç astar: krem (10 YR 8/3), kum, küçük taşçık, mika (az) katkılı, ačkısız, orta pişmiş, AFC 7287. Tabaka:III.4
75. Dışa dönük ağız kenarlı koyu kahve boya bezemeli çömlek, hamur: mat kahve (10 YR 7/4), dış astar: mat kahve (10 YR 7/4), kum, küçük taşçık, mika katkılı, ačkılı, orta pişmiş, AMU 7291. Tabaka:III.4
76. Dışa dönük ağız kenarlı koyu kahve boya bezemeli çömlek, hamur: mat kahve (10 YR 7/4), dış astar: mat kahve (10 YR 7/4), kum, küçük taşçık, mika katkılı, ačkılı, orta pişmiş, çap: 14 cm, AMU 7291. Tabaka:III.4
77. Koyu kahve boya bezemeli gövde parçası, hamur: mat kahve (10 YR 7/4), dış astar: mat kahve (10 YR 7/4), kum, küçük taşçık, mika katkılı, ačkılı, orta pişmiş, AMU 7291. Tabaka:III.4
78. Koyu kahve boya bezemeli gövde parçası, dış astar: kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/4), kum, küçük taşçık, mika katkılı, ačkılı, orta pişmiş, AFD 7289. Tabaka:III.5
79. Tırnak bezemeli gövde parçası, hamur: kahve (7.5 YR 5/2), dış astar: mat kahve (10 YR 6/3), iç astar: grimsi kahve (10 YR 5/2), kum, küçük taşçık, mika katkılı, ačkısız, orta pişmiş, AJE 4094. Tabaka:III.1
80. Tırnak bezemeli gövde parçası, hamur: grimsi kahve (10 YR 5/2), dış astar: kırmızı (2.5 YR 5/6), kum, küçük taşçık katkılı, ačkısız, orta pişmiş, AKI 4750. Tabaka:III.2
81. Tırnak bezemeli gövde parçası, hamur: kızıl kahve (5 YR 5/4), dış astar: kızıl kahve (5 YR 5/4), iç astar: kahve (7.5 YR 5/2), kum, küçük taşçık katkılı, ačkısız, orta pişmiş, AKJ 4757. Tabaka:III.2

Figür 14. Kalkolitik ç, Tabaka II.

82. Basit ağız kenarlı omurgalı çanak, hamur:mat kahve (10 YR7/3), koyu gri (10 YR 4/1), kum, küçük taşçık, mika(az), orta pişmiş, çap: 36 cm, AZJ 10533. Tab: II.1
83. İçe dönük ağız kenarlı, omurgalı kase, kum küçük taş, mika, hamur: siyahımsı gri (10 YR 3/1), koyu gri (10 YR 4/1) iç astar: koyu gri (10 YR 4/1), ačkı var, orta pişmiş, ağız çapı: 21 cm, dip çapı: 6 cm, yükseklik:6.8 cm, ALH 5719 Tab: II.2
84. Sepet kulplu çanak, hamur: siyahımsı gri(10 YR3/1) dış astar: koyu gri(10 YR4/1) iç astar: koyu gri (10 YR4/1), kum, küçük taşçık, mika, orta pişmiş, çap.20 cm, ALH 5613 Tab: II.2
85. Basit ağız kenarlı mantar kulplu çanak, hamur: açık kahve (7,5 YR6/3) dış astar: koyu gri (10 YR4/1) iç astar: koyu gri (10YR4/1) kum, küçük taşçık, ačkı var, pişme kötü, çap: 20 cm, BJU 14252 Tab: II.2.
86. dışa açılan ağız kenarlı çanak, hamur: siyahımsı gri (10 YR 3/1) dış astar: açık kahve (7,5 YR 6/4), iç astar (10 YR 5/2), kum, küçük taş, mika, ačkı var, pişme orta, çap. 24 cm, AKS 5304 Tab: II.2.
87. Dışa açılan ağız kenarlı çanak, hamur: kahve (7,5 YR 5/2) dış astar:mat kahve (10 YR 7/3), iç astar: mat kahve (10 YR 7/3) ačkı var, pişme iyi, ağız çapı: 20 cm, dip çapı: 7 cm, yükseklik: 9 cm, AKL4816 Tab: II.2
88. Dışa açılan ağız kenarlı kase, hamur: siyahımsı gri (10 YR 3/1) dış astar: grimsi kahve (10 YR 5/2) iç astar: (10 YR 5/2) kum, küçük taş, mika, pişme orta, ağız çapı: 13 cm, dip çapı: 4 cm, BGK 12932 Tab: II.1
89. Dışa çekik ağız kenarlı çanak, hamur: mat kahve (10 YR 7/3) dış astar: mat kahve (10 YR 7/3) iç astar: grimsi kahve (10 YR 5/2), kum, küçük taş, mika, pişme orta ve iç kısımda memecik vardır, ağız çapı: 20 cm, dip çapı: 7 cm, yükseklik: 9 cm, AKI 4711 Tab: II.2
90. Basit ağız kenarlı küresel gövdeli çanak, hamur: kahve (7.5 YR 5/3), dış astar: siyahımsı gri (10 YR 3/1), iç astar (10YR3/1), kum, küçük taş, ačkı var, pişme iyi, ağız çapı:18 cm, AYL10090 Tab: II.2.
91. Kulplu maşrapa, hamur: mat kahve (10 YR 7/3) iç astar: kahve (7.5 YR 5/2), kum, küçük taşçık, saman, pişme iyi, ağız kenarından yükselen kulpu bulunmaktadır, ağız çapı: 17 cm, BIM13886 Tab: II.2.
92. İçe kalınlaştırılmış ağız kenarlı kase, hamur: siyahımsı gri (10 YR 3/1) dış astar: grimsi kahve (10 YR 5/2) iç astar: grimsi kahve (10YR5/2), kum, küçük taş, mika, pişme orta,ağız çapı: 22 cm,AZI 10476 Tab: II.2.

Figür 15. Kalkolitik ç Tabaka II.

93. İçe dönük ağız kenarlı küresel gövdeli çanak, hamur: siyahımsı gri(10 YR 3/1) dış astar kahve(10 YR 5/3) iç astar: kahve(10YR5/3) kum, küçük taş, mika, pişme kötü, ağız kenarının hemen altında memecikli ve enine delikli kulp yapılmıştır, BFP12721 Tab: II.1.

94. Basit ağız kenarlı çanak, hamur: kızıl kahve (2.5 YR 4/4) dış astar: açık kızıl kahve (5 YR 6/3) iç astar: koyu gri (10 YR 4/1) kum, küçük taşcık, ağız kenarından yükselen kabartma bezemeli kulpu bulunmaktadır, BIA 134530 Tab: II.2.
95. Boyunlu çömlek, hamur: mat kahve (10 YR 7/3) dış astar: açık kahve (10 YR 6/4) iç astar: kahve (7.5 YR 5/2) kum, küçük taşcık, pişme orta, ağız kenarına yakın kısmında kulp çıkıntısı vardır, AZJ 10570 Tab: II.1.
96. Sivri şişe dibi, hamur: siyahımsı gri (10 YR 3/1) dış astar: grimsi kahve (10 YR 5/2) iç astar: grimsi kahve (10 YR 5/2) kum, küçük taş, pişme orta, AKV5466 Tab: II.2.
97. Basit ağız kenarlı düz gövdeli çanak, hamur: grimsi kahve (10 YR 5/2) dış astar: mat kahve (10 YR 7/4) iç astar: mat kahve (10YR7/4), küçük taş, kum, mika, iç kısımda açığı var, pişme orta, ağız çapı: 23 cm, ALP 5963 Tab: II.2.
98. Basit ağız kenarlı düz gövdeli kap, hamur: mat kahve (10 YR 7/3), iç astar: açık kahve (10 YR 6/4) kum, küçük taş, mika (iç-dış), saman (iç-dış), pişme orta, içte kap ya da kapak oturtmaya yarayan bir tutamak var. AMK 6905 Tab: II.2.
99. Basit ağız kenarlı çömlek, hamur: kahve (10 YR 5/3), iç astar: açık kahve (10 YR 6/4) kum, küçük taş, mika katkılı, pişme orta, ağız kenarına yakın yerde delikler açılmıştır, AZT 10459, Tab: II.2.
100. Küçük kap, hamur: siyahımsı gri (10 YR 3/1) dış astar: grimsi kahve (10 YR 5/2), kum, küçük taş, pişme orta, ağız çapı: 4 cm, dip çapı: 2,7 cm, yükseklik: 6,5 cm, ABK 463, Tab: II.2.

BULUNTULAR

Figür 16

1. Kaşık sapı, Uz.: 8 cm, Gen.: 2,7 cm, Kal.: 1,4 cm, AJA 624. Tab: III.1
2. Kaşık sapı, Uz.: 7,8 cm, Gen.: 3,3 cm, Kal.: 2,7 cm, ALT 769. Tab: III.2
3. Kaşık, Uz.: 4,2 cm, Gen.: 2,9 cm, Kal.: 1,1 cm, ACR 202. Tab: III.2

Figür 17

4. Pişmiş toprak damga mühür, Uz.: 2,2 cm, Gen.: 3,2 cm, Kal.: 2,2 cm, AZL 2053. Tab: III.2
5. Pişmiş toprak damga mühür, Uz.: 5,6 cm, Gen.: 4,4 cm, Kal.: 0,9 cm, AZM 2054. Tab: III.2
6. Pişmiş toprak idol (ana tanrıça), Uz.: 2 cm, Gen.: 1,8 cm, Kal.: 1,5 cm, AMG 810. Tab: III.4
7. Pişmiş toprak minyatür masa, Uz.: 5,1 cm, Gen.: 4,6 cm, Kal.: 3,4 cm, BGI 2667. Tab: III.1

Figür 18

8. Kemik delici, Uz.: 5,6 cm, Gen.: 1 cm, Kal.: 0,6 cm, AEY 338. Tab: III.5
9. Kemik delici, Uz.: 7,3 cm, Gen.: 1,8 cm, Kal.: 1,2 cm, AHO. Tab: III.7

10. Kemik delici, Uz.: 5,7 cm, Gen.: 0,9 cm, Kal.: 0,2 cm, AEV 335. Tab: III.5
11. Kemik alet sapı, Uz.: 6,3 cm, Gen.: 1,1 cm, Kal.: 0,2 cm, AEP 298. Tab: III.4
12. Kemik alet, Uz.: 18,1 cm, Gen.: 1 cm, Kal.: 0,8 cm, AHE 519. Tab: III.6
13. Kemik alet, Uz.: 14,9 cm, Gen.: 1,5 cm, Kal.: 1,7 cm, AMT 882. Tab: III.4

Figür 19

14. Kemik orak, Uz.: 13,5 cm, Gen.: 1,8 cm, Kal.: 1,1 cm, AHI 538. Tab: III.7
15. Kemik alet sapı, Uz.: 10 cm, Gen.: 1: 2,7 cm, 2: 2,8 cm, Kal.: 2,6 cm, BDL 2477. Tab: III.6
16. Kemik alet sapı, Uz.: 9,7 cm, Kal.: 1,2 cm, BEP 2591. Tab: III.6

Figür 20

17. Kemik amulet, Uz.: 6,8 cm, Gen.: 5,6 cm, Kal.: 1 cm, AHE 518. Tab: III.6
18. Kemik hayvan başlı sap, Uz.: 6,9 cm, Gen.: 1: 3,5 cm, 2: 2,5 cm, Kal.: 1: 2,6 cm, 2: 2,1 cm, BAT 2191. Tab: III.3

Figür 21

19. Taş kesici, Uz.: 5,7 cm, Gen.: 3,9 cm, Kal.: 1,3 cm, APM 1469. Tab: III.5
20. Taş kesici, Uz.: 4,8 cm, Gen.: 2,9 cm, Kal.: 1,4 cm, APA 1420. Tab: II.2
21. Taş kesici, Uz.: 5,3 cm, Gen.: 0,8 cm, Kal.: 1: 0,4 cm 2: 0,5 cm, BCI 2348. Tab: III.5
22. Taş kesici, Uz.: 4,6 cm, Gen.: 2,3 cm, Kal.: 1: 1,2 cm 2: 0,4 cm, AOD 1270. Tab: III.5
23. Taş kesici, Uz.: 4,3 cm, Gen.: 1,2 cm, Kal.: 0,9 cm, BBI 2273. Tab: III.4
24. Taş kesici, Uz.: 3,9 cm, Gen.: 2,6 cm, Kal.: 1 cm, BJO 2704. Tab: III.6
25. Taş kesici, Uz.: 4 cm, Gen.: 1,2 cm, Kal.: 1 cm, BHL 2688. Tab: III.2
26. Taş kesici, Uz.: 4 cm, Gen.: 1,5 cm, Kal.: 0,9 cm, AZT 2092. Tab: III.2
27. Taş kesici, Uz.: 3,7 cm, Gen.: 2,3 cm, Kal.: 0,7 cm, ASL 1676. Tab: III.7
28. Taş kesici, Uz.: 3,4 cm, Gen.: 1,2 cm, Kal.: 0,9 cm, ATD 1716. Tab: III.7
29. Taş kesici, Uz.: 3 cm, Gen.: 1,2 cm, Kal.: 0,8 cm, BEO 2589. Tab: III.6
30. Taş kesici, Uz.: 2,6 cm, Gen.: 2 cm, Kal.: 0,8 cm, BAV 2193. Tab: III.3
31. Taş kesici, Uz.: 2,2 cm, Gen.: 2 cm, Kal.: 0,8 cm, AZV 2094. Tab: III.2
32. Taş kesici, Uz.: 1,8 cm, Gen.: 1,5 cm, Kal.: 0,6 cm, AUY 1829. Tab: II.1

Figür 22

33. Taş kap, mermer, Çap: 8 cm, AGT 495. Tab: III.6
 34. Taş kap, mermer, Çap: 12 cm, AIA 581. Tab: III.6
 35. Taş kap, mermer, Çap: 12 cm, AJS 636. Tab: III.2
 36. Taş kap, mermer, Çap: 26 cm, AGM 477. Tab: III.6

Figür 23

37. Çekirdek, yonga ve dilgi, çakmaktaşı, Uz.: 8,3 cm, Gen.: 3,7 cm, Kal.: 1,7 cm, L16a, Tab: III.3, AMP 866.
 38. Çekirdek, dilgi ve yonga, çakmaktaşı, Uz.: 4,7 cm, Gen.: 4,7 cm, Kal.: 4 cm, L16a, Tab: II.2, AKO 3131.
 39. Çekirdek yenileme tablası, çakmaktaşı, Uz.: 7,2 cm, Gen.: 4,8 cm, Kal.: 3 cm, L16b, Tab: III.4, AES 1144.
 40. Çekirdek önformu, dilgi ve yonga, çakmaktaşı, Uz.: 4,3 cm, Gen.: 4,1 cm, Kal.: 2,2 cm, L16b, Tab: III.3, AEJ.
 41. Çekirdek, mermi biçimli mikrolit, obsidyen, Uz.: 5,1 cm, Gen.: 1,9 cm, Kal.: 1,2 cm, L16b, Tab: III.4, AEU 1093.
 42. Çekirdek, piramidal biçimli dilgi, çakmaktaşı, Uz.: 6,3 cm, Gen.: 3,8 cm, Kal.: 3,5 cm, L16a, Tab: III.4, AMU.
 43. Çekirdek, silindirik biçimli dilgicik ve mikrolit, çakmaktaşı, Uz.: 3,4 cm, Gen.: 2,1 cm, Kal.: 1,9 cm, L16b, Tab: III.7, AHO 1223.
 44. Çekirdek, mermi biçimli mikrolit, çakmaktaşı, Uz.: 3,8 cm, Gen.: 1,3 cm, Kal.: 1 cm, L16b, Tab: III. 6, AGM 476.
 45. Çekirdek yenileme dilgisi, çakmaktaşı, Uz.: 5,3 cm, Gen.: 2 cm, Kal.: 0,8 cm, L16a, Tab: II.2, AMH 940.
 46. Çekirdek yenileme yongası, çakmaktaşı, Uz.: 4,8 cm, Gen.: 2,6 cm, Kal.: 0,4 cm, L16b, Tab: III.6, AGJ 1185.
 47. Çekirdek yenileme tablası, çakmaktaşı, Uz.: 2,8 cm, Gen.: 4,4 cm, Kal.: 2,7 cm, L16a, Tab: II.2, ALS 3136.

Figür 24

48. Dilgi, düzeltisiz, çakmaktaşı, Uz.: 5,8 cm, Gen.: 1,8 cm, Kal.: 0,6 cm, L 16b, Tab: III.7, AHO 1220,
 49. Dilgi, dişli, çakmaktaşı, Uz.: 3,9 cm, Gen.: 1,4 cm, Kal.: 0,3 cm, L 16a, Tab: II.2, AMH 818,
 50. Dilgi, dişli, obsidyen, Uz.:3,8 cm, Gen.: 1,1 cm, Kal.: 0,3 cm, L 16b, Tab: III.3, AEJ 28 1,
 51. Dilgi, çentikli, obsidyen, Uz.: 4,4 cm, Gen.: 1,4 cm, Kal.: 0,6 cm, L 16b, Tab: III.8, AIG 589,
 52. Dilgi parçası düzeltili, obsidyen, Uz.: 2,6 cm, Gen.: 1,5 cm, Kal.: 0,4 cm, K 16d, Tab: III.1, AND 3017,
 53. Dilgi parçası, orak, çakmaktaşı, Uz.: 2,8 cm, Gen.: 1,9 cm, Kal.: 0,4 cm, L 16b, Tab: III.7, AGZ 498,
 54. Dilgi, orak, çakmaktaşı, Uz.: 2,3 cm, Gen.: 1 cm, Kal.: 0,2 cm, L 16a, Tab: III.4, AMS 877,
 55. Dilgicik, düzeltisiz, obsidyen, Uz.: 2,4 cm, Gen.: 0,9 cm, Kal.: 0,2 cm, L 16b, Tab: III.1, ABI 80,

56. Yonga kesici, düzeltisiz, çakmaktaşı, Uz.: 4,8 cm, Gen.: 3,5 cm, Kal.: 0,7 cm, L 16b, III.5, AGC 1130,
 57. Yonga kesici, düzeltili, obsidyen, Uz.: 5,3 cm, Gen.: 1,5 cm, Kal.: 0,7 cm, L 16b, Tab: III.4, AEI 1026,
 58. Dilgi, sırtlı düzeltisiz, çakmaktaşı, Uz.: 6,6 cm, Gen.: 3,3 cm, Kal.: 0,5 cm, L 16a, Tab: III.3, AMP 2995,
 59. Dilgi, omurgalı, çakmaktaşı, Uz.: 6,3 cm, Gen.: 3,6 cm, Kal.: 1,3 cm, L 16b, Tab: III.2, ACL 3147,
 60. Yan dilgi, düzeltisiz çakmaktaşı, Uz.:4,5 cm, Gen 1,2 cm, Kal.: 0,4 cm, L 16a, III.3, AML 834,
 61. Dilgi parçası, düzeltisiz, obsidyen, Uz.: 2,6 cm, Gen.: 1,9 cm, Kal.: 0,4 cm, L 16b, Tab: III.7, AGZ.
 62. Dilgi parçası, düzeltisiz, obsidyen, Uz.: 2,4 cm, Gen.: 1,8 cm, Kal.: 0,4 cm, L 16b, Tab: III.7, AHH 1209,
 63. Dilgi, düzeltisiz, çakmaktaşı, Uz.: 4,4 cm, Gen.: 1,3 cm, Kal.: 0,3 cm, L 16a, Tab: III.3, AML 83 1,

Figür 25

64. Ön kazıyıcı, yonga üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 5,3 cm, Gen.: 3,4 cm, Kal.: 1,3 cm, L 16b, Tab: III.8, AIK 1230,
 65. Ön kazıyıcı, yonga üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 5,1 cm, Gen.: 4,5 cm, Kal.: 1,1 cm, L 16a, Tab: II.2, AMJ 94 1,
 66. Ön kazıyıcı, yonga üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 2,9 cm, Gen.: 3,1 cm, Kal.: 0,9 cm, L 16a, Tab: II.2, AKG 93 1,
 67. Ön kazıyıcı, yonga üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 4 cm, Gen.: 4 cm, Kal.: 1,4 cm, L 16b, Tab: III.4, AET 1082,
 68. Yarı çeper kazıyıcı, yonga üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 3,1 cm, Gen.: 4,1 cm, Kal.: 0,9 cm, L 16a, Tab: II.2, AMJ 943,
 69. Yarı çeper kazıyıcı, yonga üzerinde, obsidyen, Uz.: 3,1 cm, Gen.: 2,1 cm, Kal.: 0,8 cm, L 16a, Tab: II.2, AMJ 3142,
 70. Çeper kazıyıcı, yonga üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 3,5 cm, Gen.: 5 cm, Kal.: 0,8 cm, L 16a, Tab: II.2, ALC 935,
 71. Çeper kazıyıcı, yonga üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 3,2 cm, Gen.: 3,9 cm, Kal.: 0,8 cm, K 16c, Yüzey, ACB 892,
 72. Yan kazıyıcı, yonga üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 7,6 cm, Gen.: 5,7 cm, Kal.: 2,3 cm, L 16b, Tab: III.4, AFA 1100,
 73. Ön kazıyıcı, yonga üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 5 cm, Gen.: 3,4 cm, Kal.: 0,9 cm, L 16a, Tab: II.2, AMB 792,
 74. Ön kazıyıcı, dilgi üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 5,6 cm, Gen.: 2,3 cm, Kal.: 0,4 cm, K 16c, Tab: III.2, AKA 577,
 75. Ön kazıyıcı, dilgi üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 3,2 cm, Gen.: 2,5 cm, Kal.: 0,5 cm, L 16a, Tab: II.2, ALZ 78 1,

76. Yan kazıyıcı, dilgi üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 2,8 cm, Gen.: 3,4 cm, Kal.: 0,9 cm, L 16b,

Tab: III.5, AER 1057,

Figür 26

77. Delici, dilgi üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 5,2 cm, Gen.: 1,5 cm, Kal.: 0,4 cm, Tab: II.2, ALB 72 1,

78. Delici, dilgi üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 5 cm, Gen.: 1,4 cm, Kal.: 0,9 cm, Tab: III.3, AME 807,

79. Delici, dilgi üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 4,9 cm, Gen.: 1,5 cm, Kal.: 1 cm, Yüzey, AEA 3114,

80. Delici, yonga üzerinde, obsidyen, Uz.: 5,7 cm, Gen.: 3,9 cm, Kal.: 0,7 cm, Tab: III.2, ACG 316 1,

81. Delici, dilgi üzerinde, obsidyen, Uz.: 3,4 cm, Gen.: 1,9 cm, Kal.: 0,6 cm, Tab: III.2, ADP 224,

82. Delici, dilgi üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 2,9 cm, Gen.: 1 cm, Kal.: 0,4 cm, Tab: III.3, AEC 99 1,

83. Delici, yonga üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 4,5 cm, Gen.: 4 cm, Kal.: 0,8 cm, Yüzey, AEZ 3168,

84. Delici, yonga üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 4,7 cm, Gen.: 3,2 cm, Kal.: 1,7 cm, Yüzey, ACB 3159,

85. Delici, yonga üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 3,9 cm, Gen.: 3,3 cm, Kal.: 1,2 cm, Tab: III.3, AEC 99 1,

86. Delici, yonga üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 3,7 cm, Gen.: 4 cm, Kal.: 2,1 cm, Yüzey, ACB 3160,

87. Ok ucu, dilgi üzerinde, obsidyen, Uz.: 4,9 cm, Gen.: 1,8 cm, Kal.: 0,5 cm, Tab: III.5, AER 329,

88. Ok ucu, dilgi üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 5,2 cm, Gen.: 1,2 cm, Kal.: 0,3 cm, Tab: III.7, AUH 1797,

89. Ok ucu, dilgi üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 3,8 cm, Gen.: 1,2 cm, Kal.: 0,3 cm, Tab: II.2, BIH 269 1,

90. Ok ucu, dilgi üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 3,5 cm, Gen.: 0,8 cm, Kal.: 0,3 cm, Tab: III.5, BHR 2689,

91. Ok ucu, yonga üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 4,7 cm, Gen.: 2,5 cm, Kal.: 1,1 cm, Tab: III.7, AHY 3183,

92. Ok ucu, yonga üzerinde, çakmaktaşı, Uz.: 4 cm, Gen.: 2 cm, Kal.: 0,4 cm, Tab: III.4, AEI 295,

Figür 27

93. Ayak parçası, kireç taşı, Yük.: 17cm, Kal.: 13cm, Tab: III.1, BYI 281 1,

Figür 28, Höyük alanının kuzeydoğudan görünümü.

Figür 29, Neolitik Kap. III.2

Figür 30, Kalkolitik Kap. II.2

Figür 31, Taş ve pişmiş toprak sapan taneleri III.2

Figür 32, Deniz hayvan kabuğu ve taş, kolye taneleri.

Figür 33, Yontma taş kazıyıcı aletler.

KISALTMALAR ve KAYNAKÇA

ABAY 2005: E. Abay, "Neolithic settlement at Ulucak Höyük and its cultural relations with neighbor regions in Western Anatolia", In: C. Lichter (Ed.), *International Workshop, May 20th-22nd 2004, How did farming reach Europe?, Anatolian-European relations from the second half of the 7th through the first half of the 6th millennium cal BC.*, BYZAS 2, İstanbul, 76-84,

AKURGAL 1950: E. Akurgal, "Bayraklı Kazısı Önrapor" *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, VIII. 1, 3-8,

ANDERSON 1994: P.C. Anderson, "Reflections on the Significance of Two PPN Typological Classes in Light of Experimentation and Microwear Analysis: Flint 'Sickles' and Obsidian 'Çayönü Tools' " In: H.G. Gebel, S.K. Kozłowski (Eds.), *Neolithic Chipped Stone Industries of The Fertile Crescent, Proceedings of the First Workshop on PPN Chipped Lithic Industries*, Studies in Early Near Eastern Production, Subsistence and Environment 1, 61-82,

BALKAN-ATLI 2005: N. Balkan-Atlı, "Yontmataş Endüstrisi", In: G. Umurtak, R. Duru (Eds.), *Höyücek, 1989-1992 Yılları Arasında Yapılan Kazıların Sonuçları, Result of the Excavations 1989-1992*, Ankara, 130-137,

BAYKAL-SHEER 1994: A. Baykal-Sheer, "Yontmataş Endüstrisi", In: R. Duru (Ed.), *Kuruçay Höyük I, 1978-1988 Kazılarının Sonuçları, Neolitik ve Erken Kalkolitik Yerleşmeleri*, Ankara, 71-75,

BITTEL 1971: K. Bittel, "Bemerkungen über die Prähistorische Ansiedlung auf dem Fikirtepe bei Kadıköy", *IstMitt* 19-20, 1-19.

BOSTANCI 2008: N.K. Bostancı, "Erken Tunç Çağı I Döneminde Bakla Tepe Yontma Taş Endüstrisi", *Anadolu Ek Dizi* No.2, 165-183,

CANEVA vd 1998: I. Caneva, C. Lemorini, D. Zampetti, "Chipped Stones at Aceramic Çayönü: Technology, Activities, Traditions, Innovations" In: G. Arsebük, M.J. Mellink, W. Schirmer (Eds.), *Karatepe'deki Işık, Hale Çambel'e Sunulan Yazılar*, İstanbul, 199-206,

CAYMAZ 2006: T. Caymaz, "Aliğa-Helvacıköy Bölgesi'nde Bir Neolitik Yerleşim: Arap Tepe", *ADerg* 8, 1-11,

ÇILINGIROĞLU vd 2004: A. Çilingiroğlu, Z. Derin, E. Abay, H. Sağlamtimur, İ. Kayan, *Ulucak Höyük: Excavations Conducted Between 1995-2002*, ANES Supplement 15, Peeters.

ÇILINGIROĞLU ve ÇILINGIROĞLU 2007: A. Çilingiroğlu, Ç. Çilingiroğlu, "Ulucak" In: M. Özdoğan, N. Başgelen (Eds.), *Türkiye'de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, İstanbul, 361-372.

DERIN 2005: Z. Derin, "The Neolithic Architecture of Ulucak Höyük", In: C. Lichter (Ed.), *International Workshop, May 20th-22nd 2004, How did farming reach Europe?, Anatolian-European relations from the second half of the 7th through the first half of the 6th millennium cal BC.*, BYZAS 2, 85-94.

- DERİN 2006: Z. Derin, “İzmir’den iki yeni prehistorik yerleşim yeri: Yassitepe Höyüğü, Çakallar Tepesi Höyüğü”, *ADerg* 7, 1-16.
- DERİN 2007: Z. Derin, “Yeşilova Höyüğü”, In: M. Özdoğan, N. Başgelen (Eds.), *Türkiye’de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, İstanbul, 377-384.
- DERİN 2008a: Z. Derin, “İzmir Yeşilova Höyüğü” *Doğudan Yükselen Işık- Anadolu Arkeolojisine Katkıları. Atatürk Üniversitesi 50. Yıl Armağan Kitabı*, İstanbul, 217-230.
- DERİN 2008b: Z. Derin “Yeşilova Höyüğü”, *Aktüel Arkeoloji* 6, 50-61,
- DERİN vd 2003: Z. Derin, E. Abay, T. Özkan, “Kemalpaşa Ulucak Höyük Kazıları, 1999-2000”, *KST* 23.1, 341-350.
- DERİN vd 2005: Z. Derin, A. Çilingiroğlu, M. Taşlıalan, “Ulucak Höyük Kazısı, 2002”, *KST* 26.1, 239-250.
- DERİN ve BATMAZ 2004: Z. Derin, A. Batmaz. “Bornova-Kemalpaşa (İzmir) Arkeolojik Envanteri 2003”, *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi* 2, 75-100.
- DERİN ve ÇILINGIROĞLU 2004: Z. Derin, A. Çilingiroğlu, “Ulucak Höyük Kazısı, 2001”, *KST* 25.1, 185-194.
- DURU 1994: R. Duru, *Kuruçay I, 1978-1988 Kazılarının Sonuçları Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ Yerleşimleri*, Ankara.
- DURU 2002: R. Duru, “Some Observations on the Early Stages of Pottery Production in the Lake District (Ancient Psidia)”, *Festschrift Für Manfred Korfmann, Mauer Schau*, Band 1, Remshalden-Grunbach, 403-419,
- DURU 2007: R. Duru, “Göller Bölgesi Neolitigi”, In: M. Özdoğan, N. Başgelen (Eds.), *Türkiye’de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 331-360,
- DURU 2008: R. Duru, *M.Ö. 8000’den M.Ö. 2000’e Burdur-Antalya Bölgesi’nin Altıbin Yılı*, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya.
- DURU ve UMURTAĞ 2005: R. Duru, G. Umurtak, *Höyücek, 1989-1992 Yılları Arasında Yapılan Kazıların Sonuçları*, Ankara.
- EVREN 1999: A. Evren, “Efes Çukuriçi Höyüğü 1996 Yılı Kazısı”, *Arkeoloji ve Sanat*, 92, 22-32,
- GATSOV 2001: I. Gatsov, In: J.J. Roodenberg, L. C. Thissen (Eds.), *The Ilıpınar Excavations II*, Nederlands Instituut Voor Het Nijje Oosten, Leiden, 278-295,
- GATSOV 2005: I. Gatsov, “Some Observation About Bullet Core Technique During 7th/6th Millennium BC”, In: C. Lichter (Ed.), *International Workshop, May 20th-22nd 2004, How did farming reach Europe?, Anatolian-European relations from the second half of the 7th through the first half of the 6th millennium cal BC.*, *BYZAS* 2, 213-220,
- GÜLTEKİN 1967: H. Gültekin, “Bornova Höyüğü”, *Türk Tarih Kongresi 6, Kongreye Sunulan Bildiriler*, TTK Yayınları 9,6, Ankara, 40-4 1,
- HARMANKAYA 1983: S. Harmankaya, “Pendik Kazısı 1981”, *KST* 4, 27-28,
- HOOD 1981: S. Hood, *Excavations in Chios, 1938-1955, Prehistoric Emporio and Ayio Gala I*, BSA, Londra.
- HOREJS 2008: B. Horejs, “Çukuriçi Höyük. A New Excavation Project in the Eastern Aegean”, *Aegeo-Balkan Prehistory*. www.aegeobalkanprehistory.net
- JOUKOWSKY 1986: M.S.Joukowsky, *Prehistoric Aphrodisias I*, Louvain-Belgium.
- KARUL 2009: N. Karul, “Bursa Aktopraklık Höyük’te Tarih Öncesinin İlk Tarımcıları Keşfediliyor”, *Aktüel Arkeoloji*, Şubat 10: 54-67,
- LICHTER ve MERİÇ 2007: C. Lichter, C Meriç “Dedecik-Heybelitepe”, In: M.Özdoğan, N.Başgelen (Eds.), *Türkiye’de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 385-386,
- ÖZDOĞAN 2002: M. Özdoğan, “On Arrows and Sling Missiles: What Happened to the Arrows?”, *Mauerschau: Festschrift für Manfred Korfmann*, 437-444,
- ÖZKAN ve ERKANAL 1999: T. Özkan, H. Erkanal, *Tahtalı Barajı Kurtarma Kazısı Projesi*, İzmir.
- PERRON 2001: J.T. Peron, “Analysis of glossed blades from Pre-Pottery Neolithic Nahal Issaron (Israel)”, In: I. Caneva, C. Lemorini, D. Zampetti, P. Biagi (Eds.), *Beyond Tools, Redefining the PPN Lithic Assemblages of the Levant, Proceedings of the Third Workshop on PPN Chipped Lithic Industries, Studies in Early Eastern Production, Subsistence, and Environment* 9, Berlin, 183-203,
- SAĞLAMTIMUR 2006: H. Sağlamtimur, “ Ege Gübre - Ege’nin İlk Çiftçileri”, *Arkeo Atlas* 5, 185,
- SAĞLAMTIMUR 2007: H. Sağlamtimur, “Ege Gübre Neolitik Yerleşimi”, In: M. Özdoğan, N. Başgelen (Eds.), *Türkiye’de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 373-376,
- SCHWARZBERG 2005: H.Schwarzberg, “Prismatic poly-pod vessels and their way Europe”, In: C. Lichter (Ed.), *International Workshop, May 20th-22nd 2004, How did farming reach Europe?, Anatolian-European relations from the second half of the 7th through the first half of the 6th millennium cal BC.*, *BYZAS* 2, İstanbul.
- SPEHLING 1976: J.W. Sperling, “Kumtepe in the Road, Trial Excavation, 1934”, *Hesperia* 45-4, 305-364,
- TAKAOĞLU 2006: T. Turan, “The Late Neolithic in the Eastern Aegean”, *Hesperia* 75, 289-315,

WENINGER 2006: B. Weninger, E. Alram-Stern, E. Bauer, L. Clare, U. Danzeglocke, O. Jöris, C. Kubatzki, G. Rollefson, H. Todorova ve T. van Andel, “Climate forcing due to the 8200 cal yr BP event observed at Early Neolithic sites in the eastern Mediterranean”, *Quaternary Research* 66,3, 401-420,

YILDIZ 2009: M. Yıldız, “Muğla, Milas, Beçin Beldesi, Beçin Kalesi Bayrak Direği Kazısı”, *17.Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Side-Antalya, 28,04-0 1,05,2008 (Baskıda).

ZAFER DERİN, TAYFUN CAYMAZ

Ege Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü
Protohistorya ve Önasya Arkeolojisi A.B.D:
Bornova 35100 İZMİR-TURKEY
zaferderin@gmail.com
caymaztayfun@hotmail.com

FİLİZ AY

Cumhuriyet Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü
SİVAS

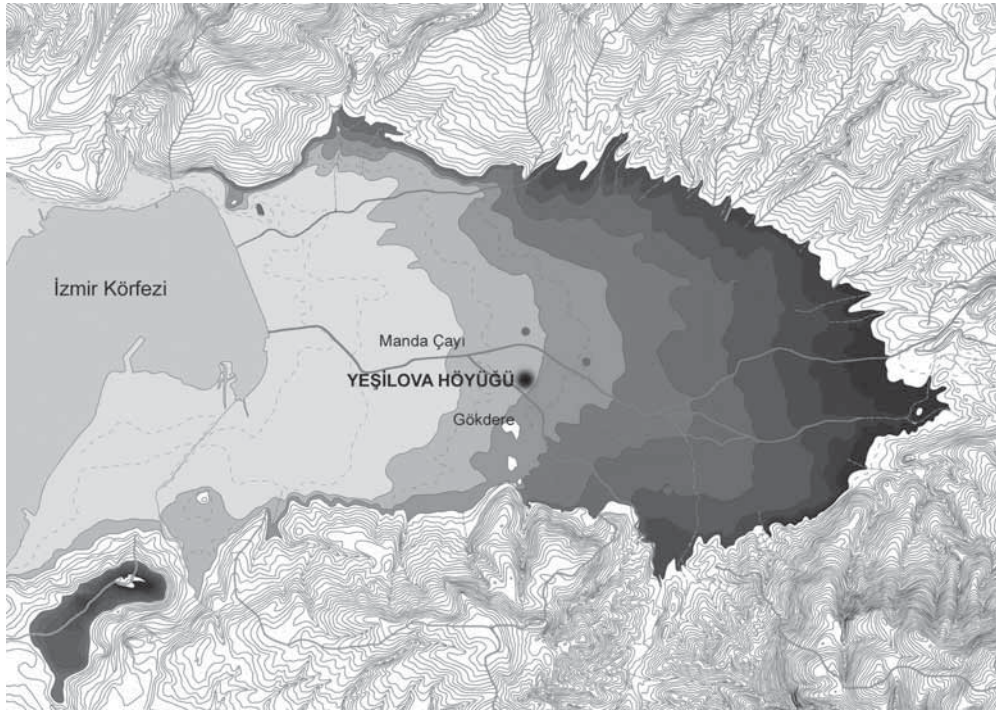
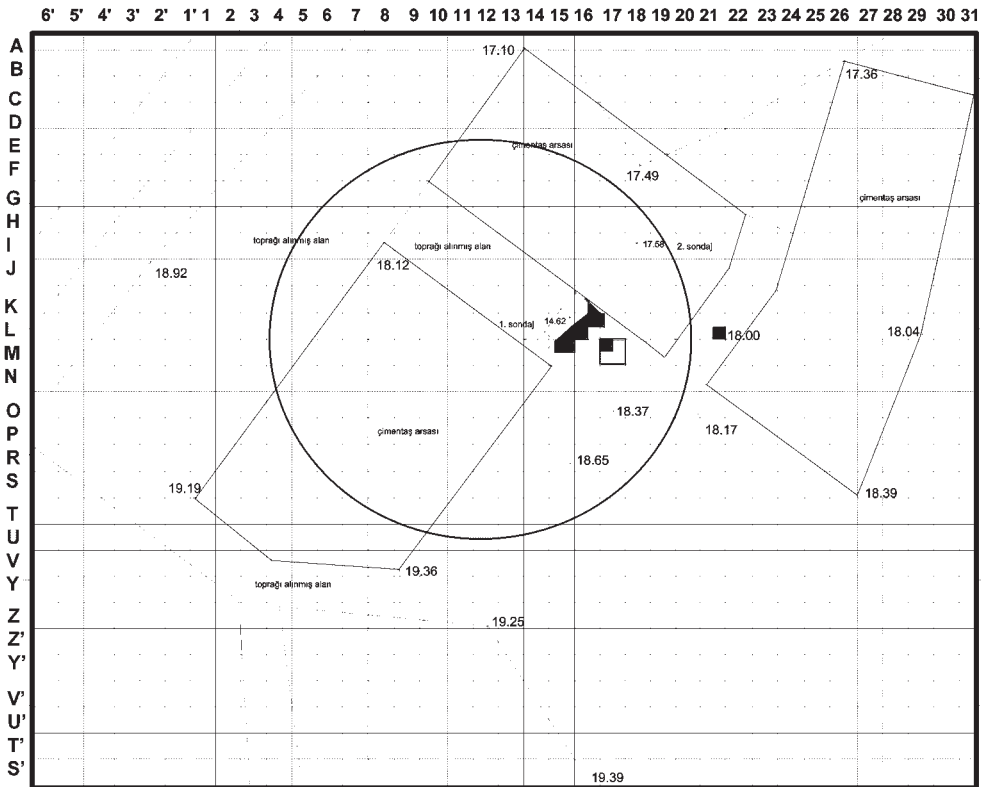

Fig.1 Yeşilova Höyüğü'nün konumu.

YEŞİLOVA HÖYÜĞÜ

Zafer DERİN

Fig.2 Yeşilova Höyüğü Topografik Planı.

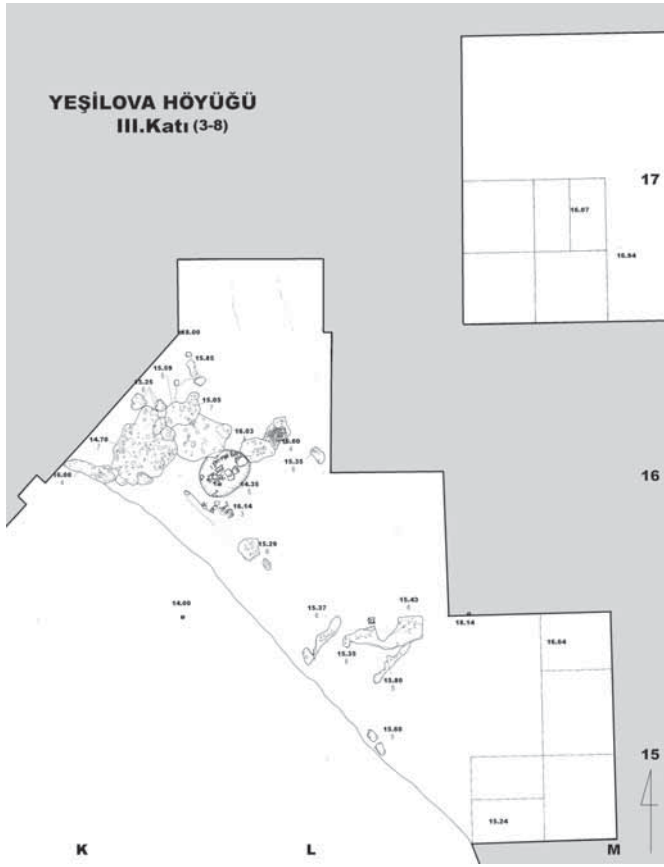

Fig.3 Yeşilova Höyüğü III kat Planı.

Fig.4 Yeşilova Höyüğü II kat Planı.

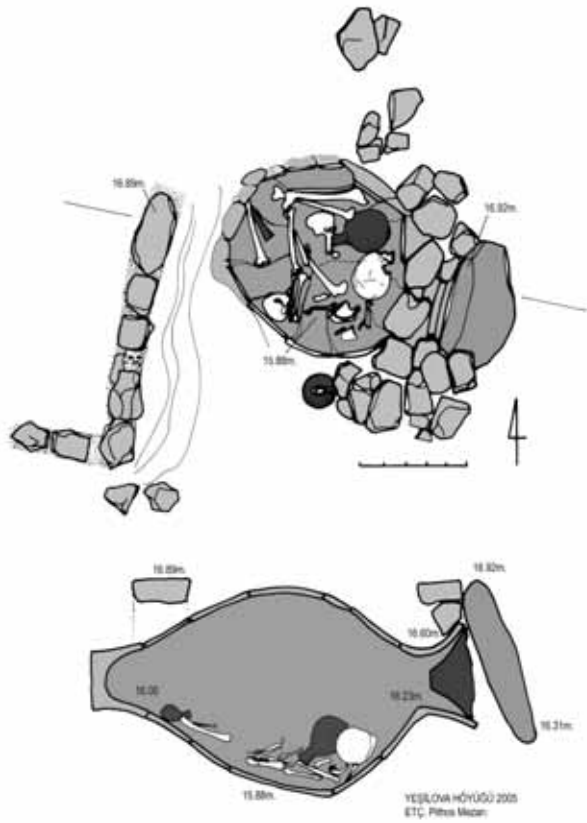

Fig.5a. ETÇ Mezarı.

Fig.5b. ETÇ Mezarı buluntuları.

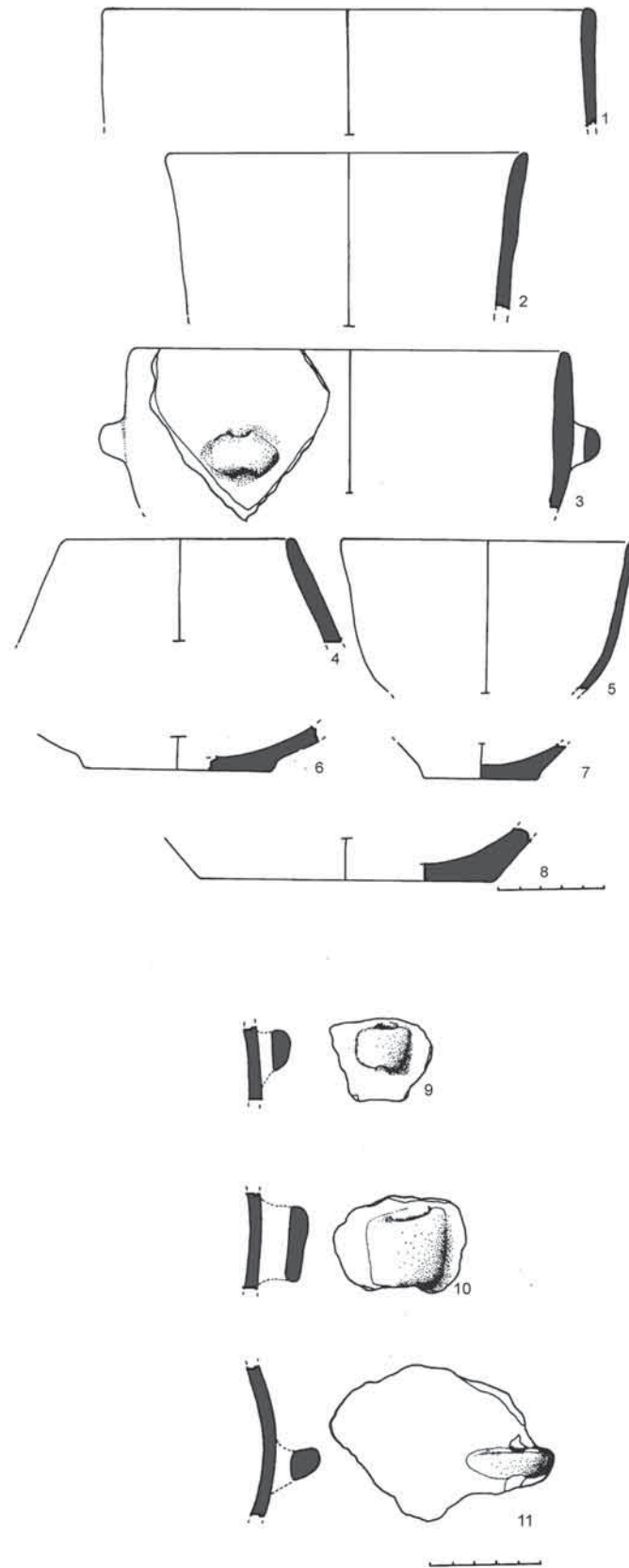

Fig. 6. Tabaka III. 8.

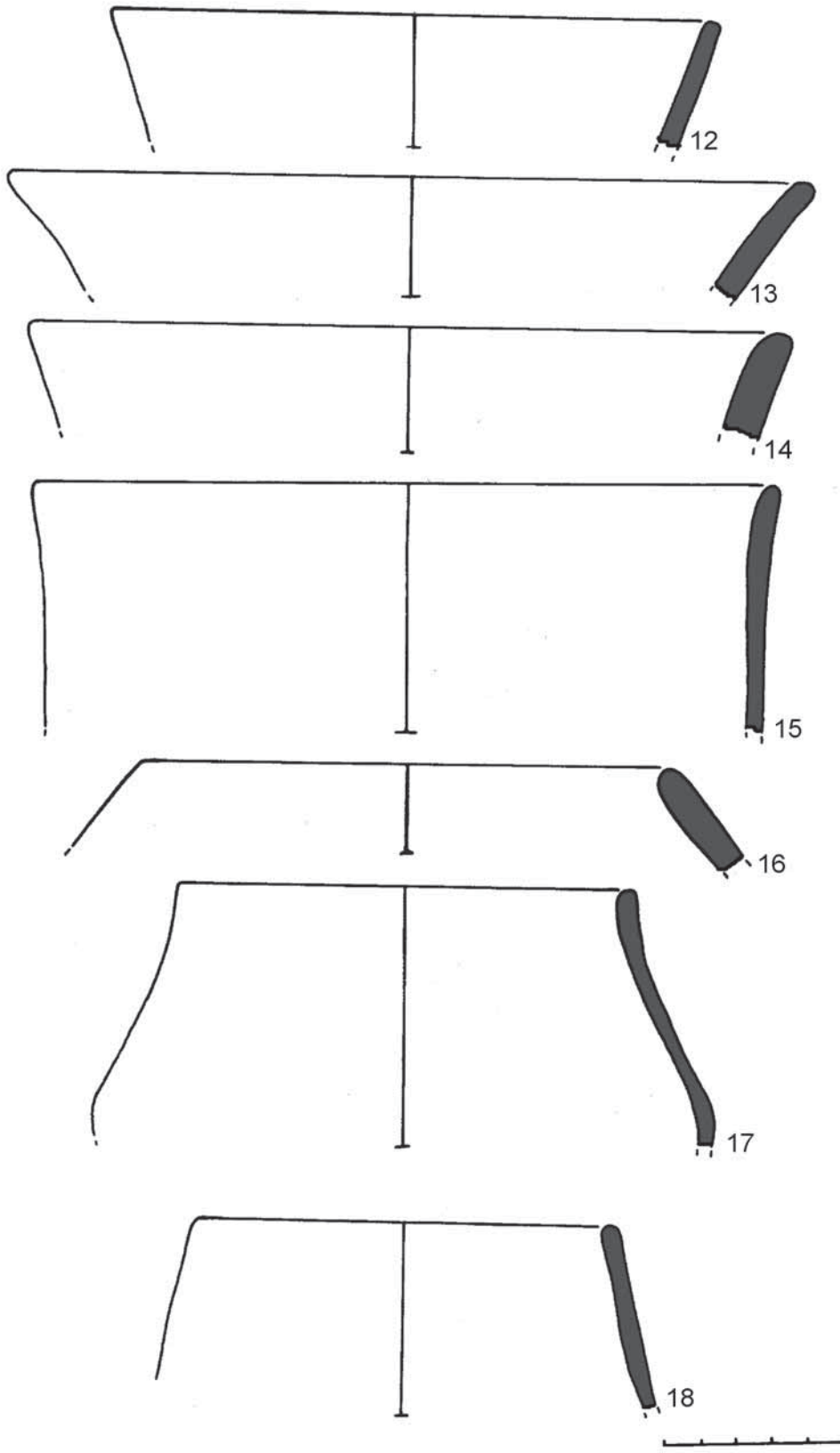

Fig. 7. Tabaka III. 7.

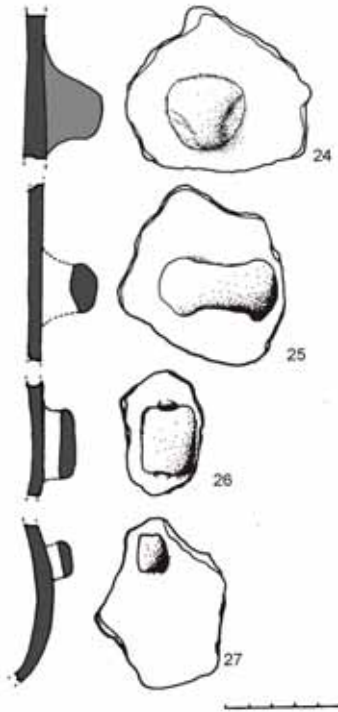
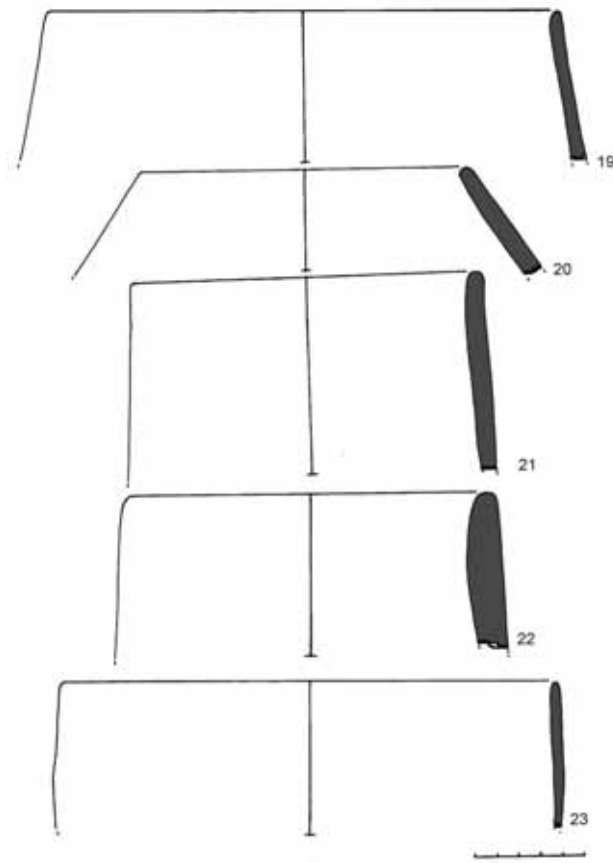

Fig. 8. Tabaka III. 6.

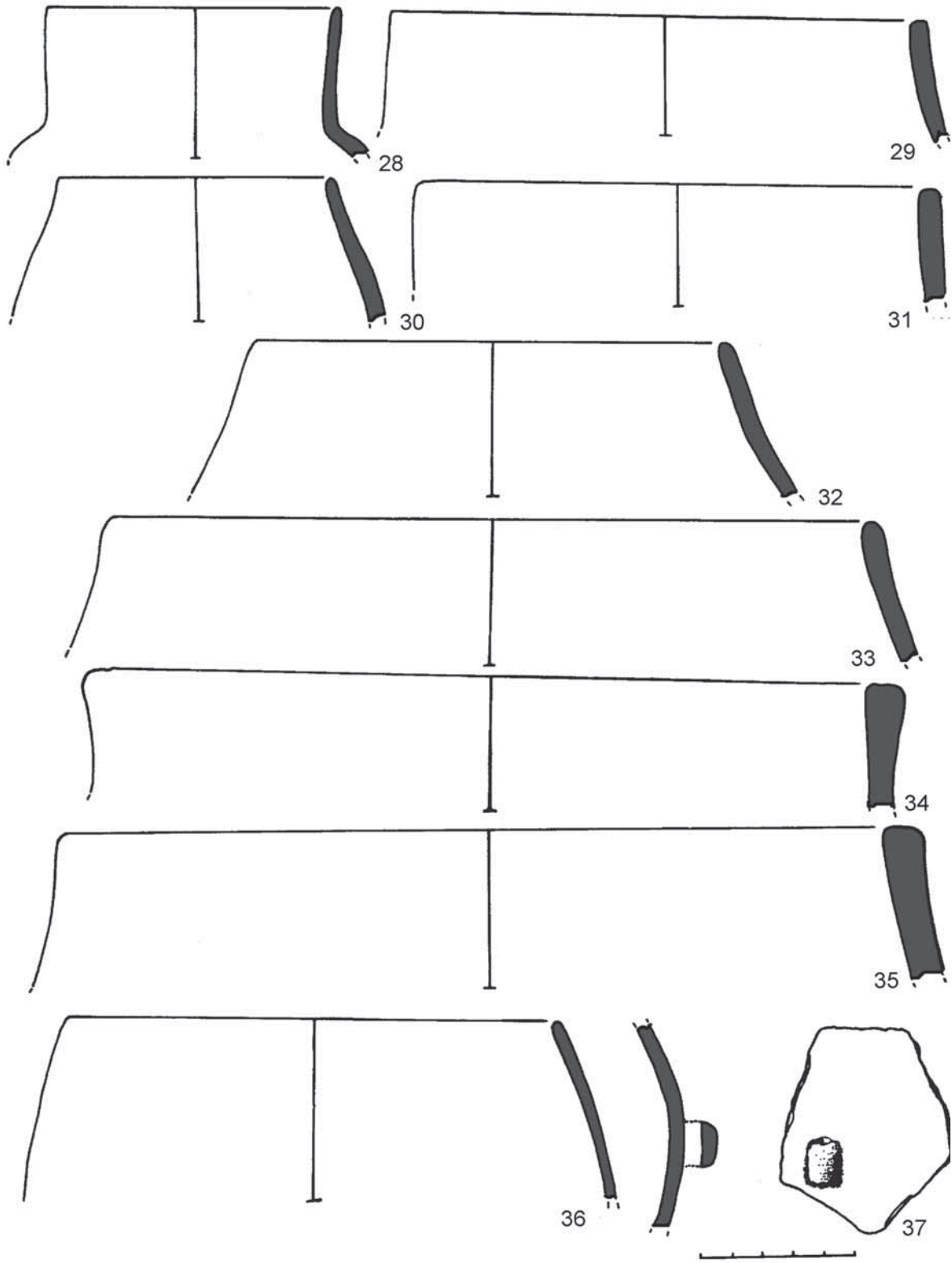

Fig. 8. Tabaka III. 5.

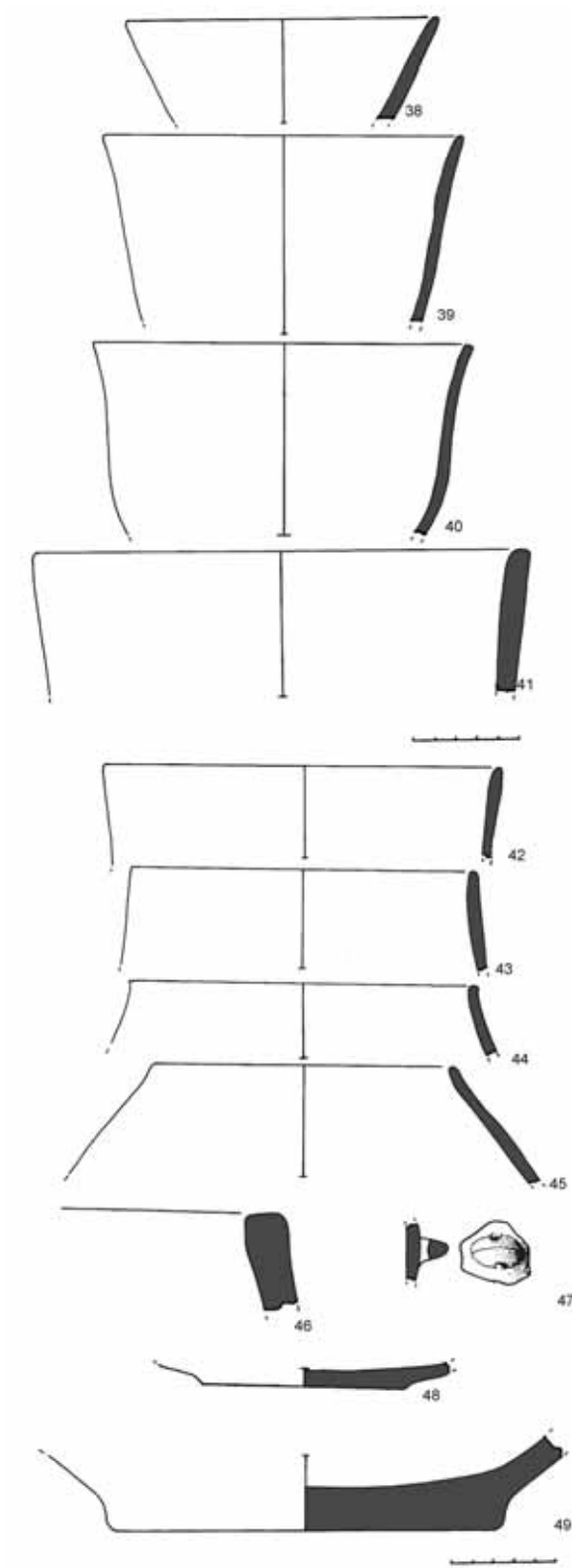

Fig. 10. Tabaka III. 4.

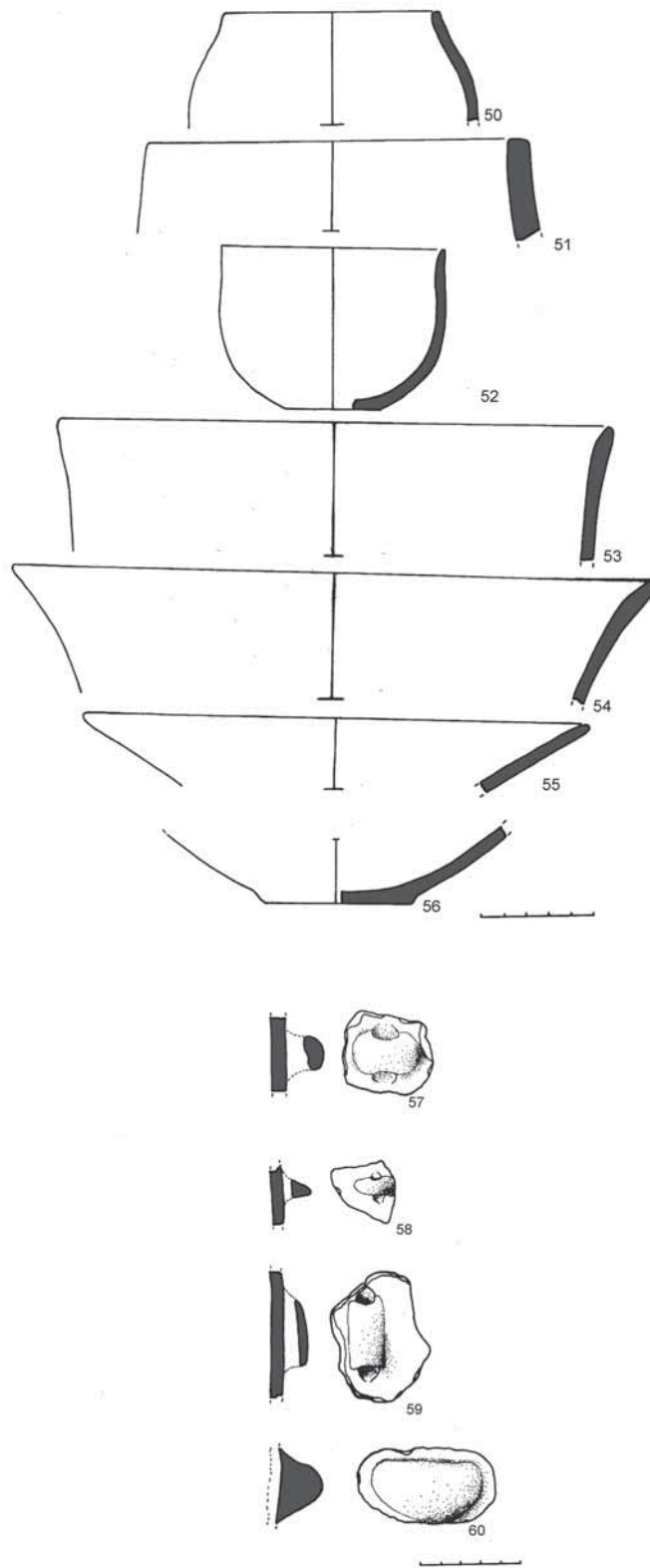

Fig. 11. Tabaka III. 3.

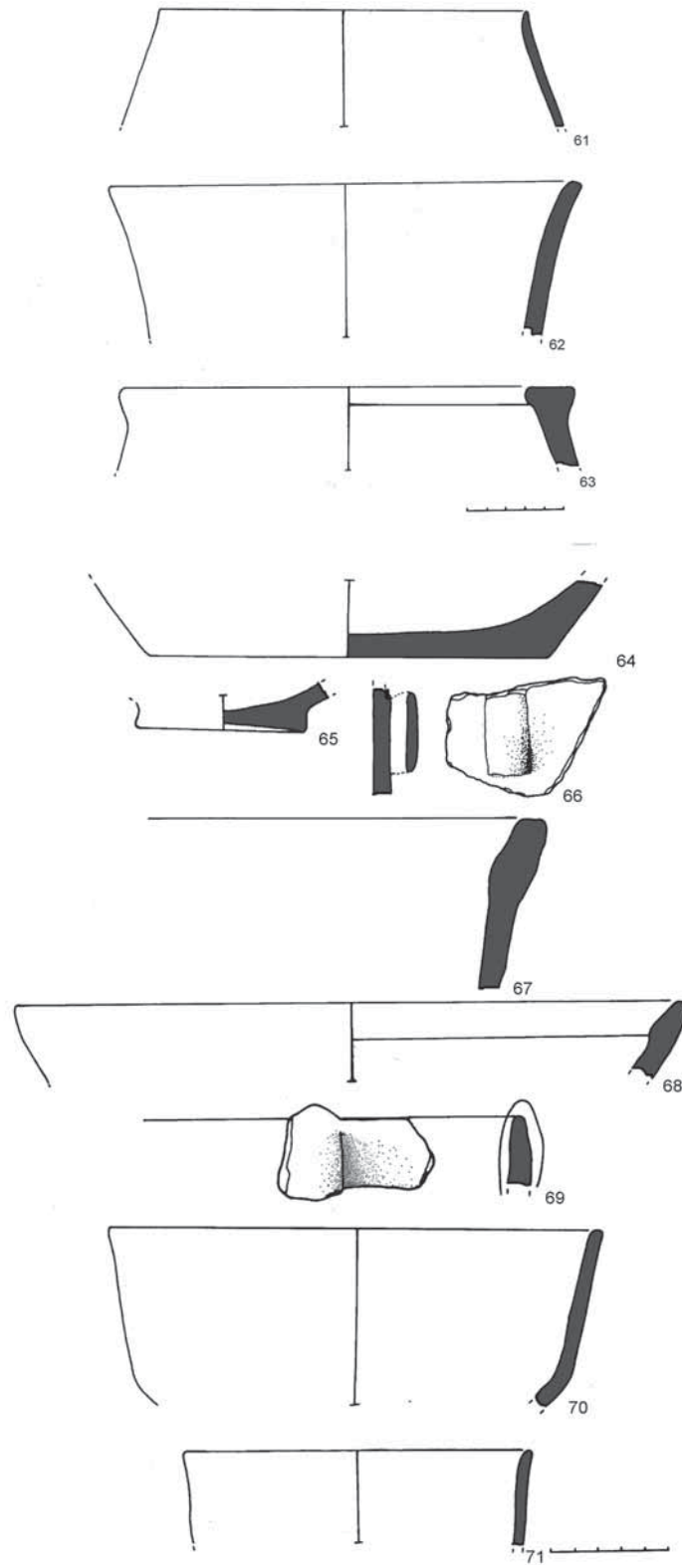

Fig. 12. Tabaka III. 1-2.

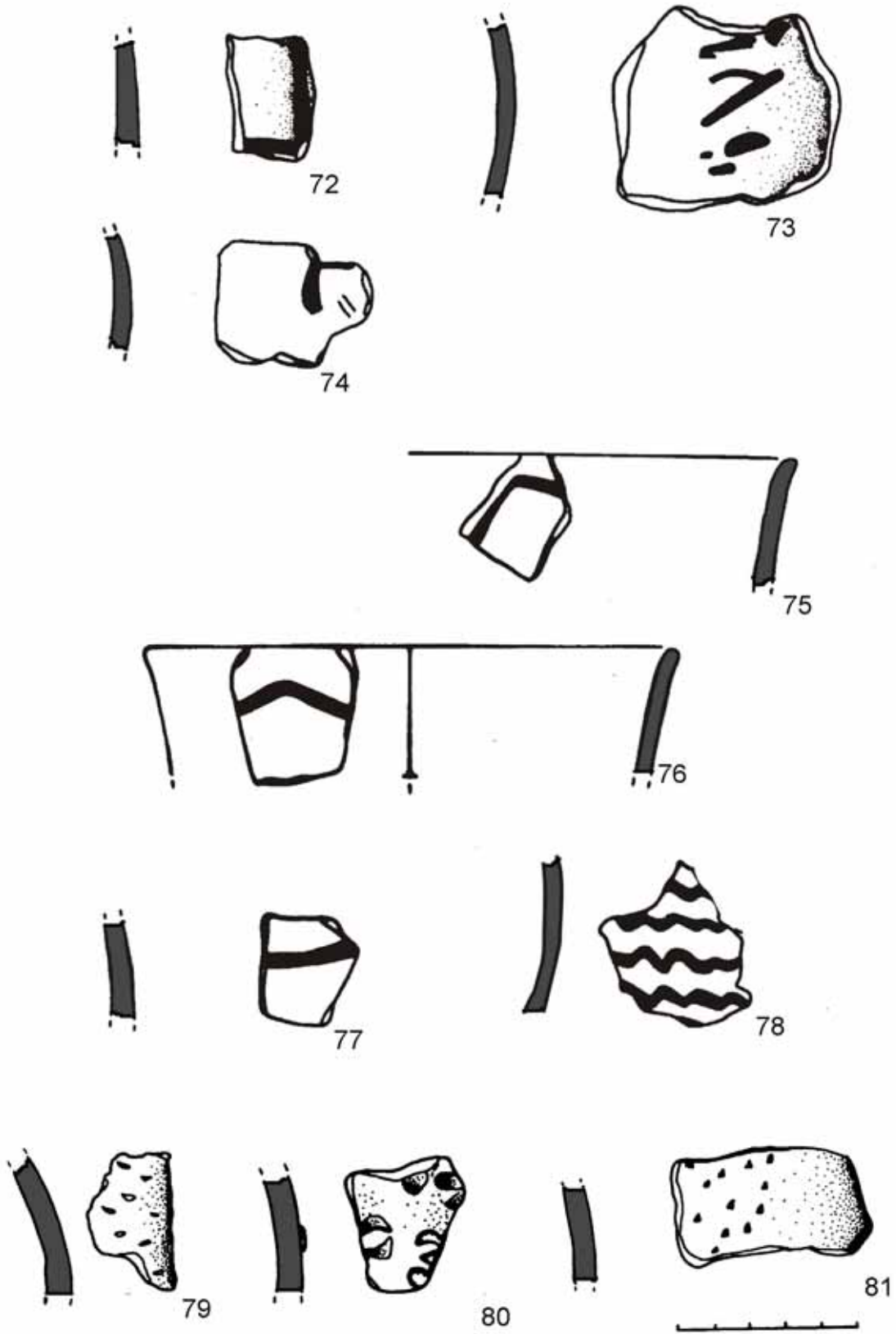

Fig. 13. Tabaka III 1 bezemeli keramikler.

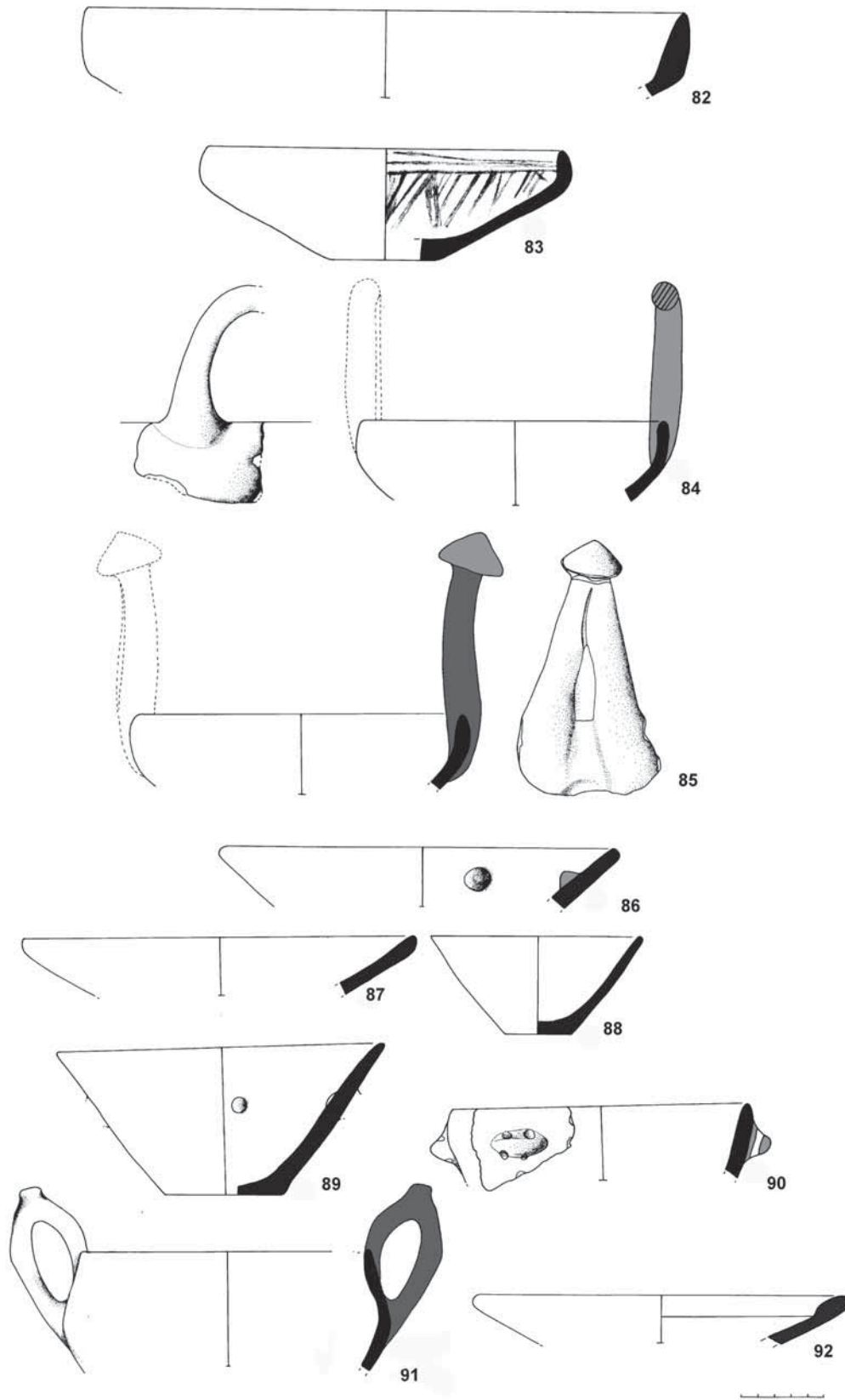

Fig. 14. Tabaka II kalkolitik çanak-çömlek.

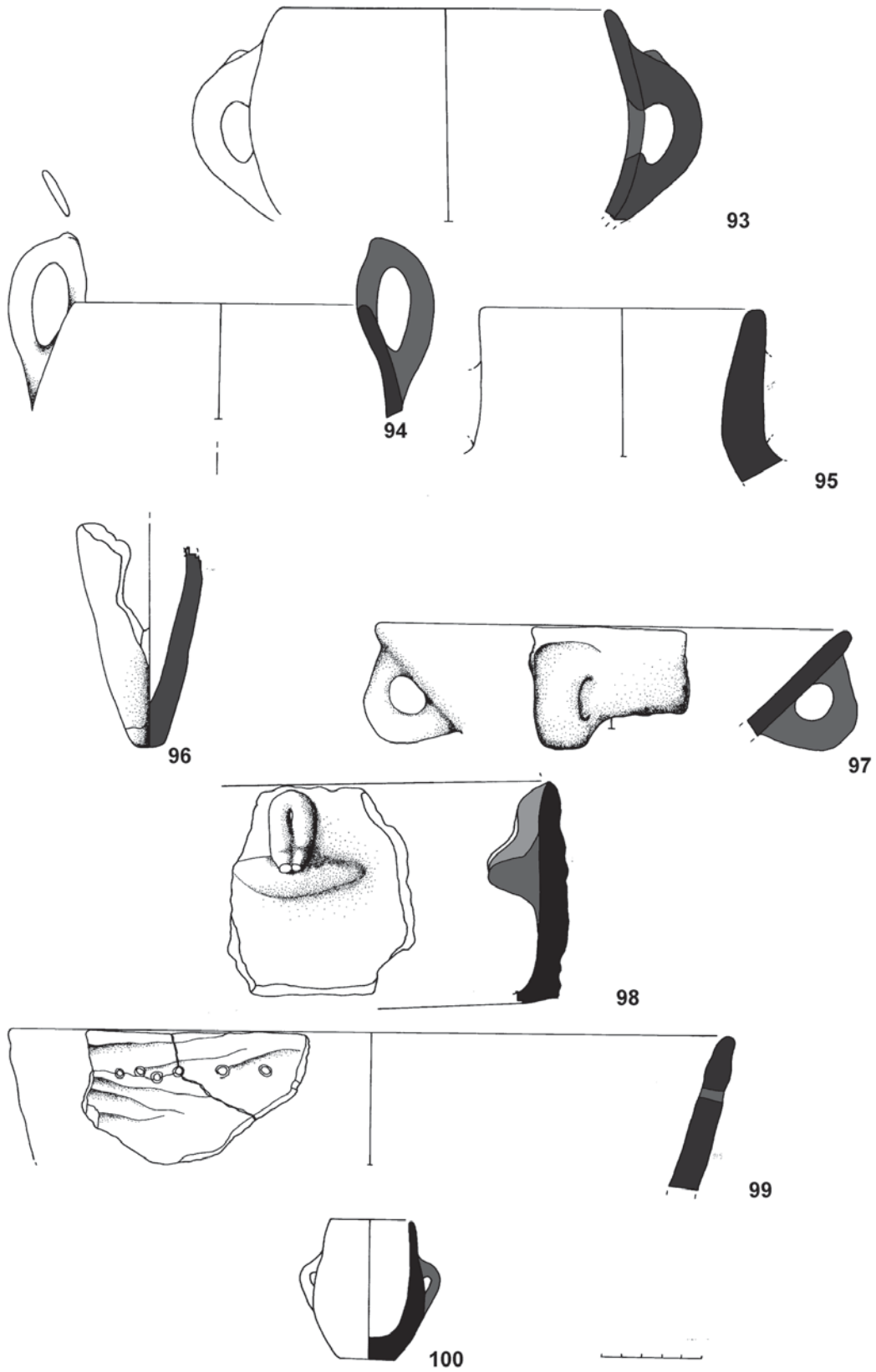

Fig. 15. Tabaka II kalkolitik çanak-çömlek.

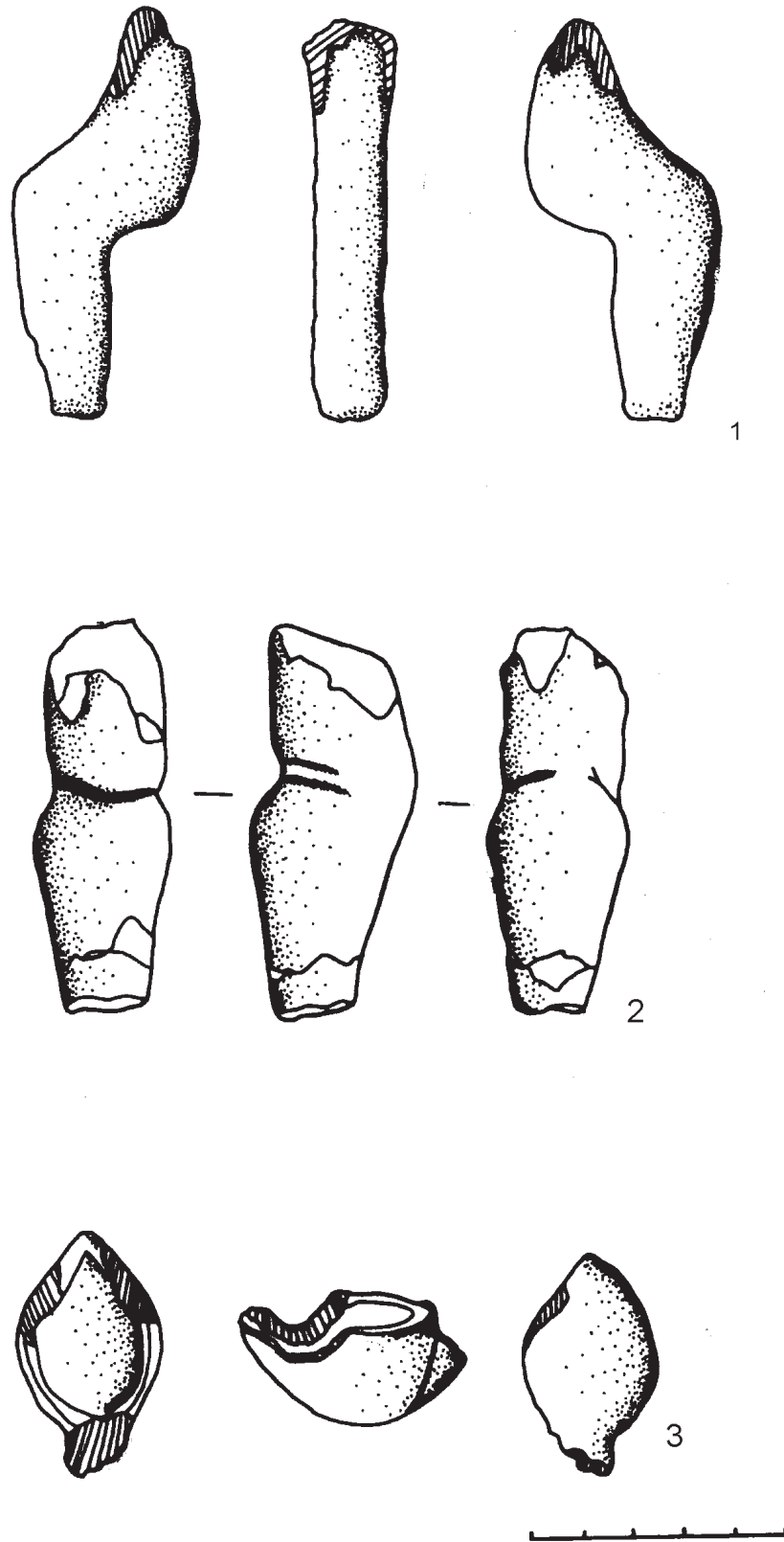

Fig. 16

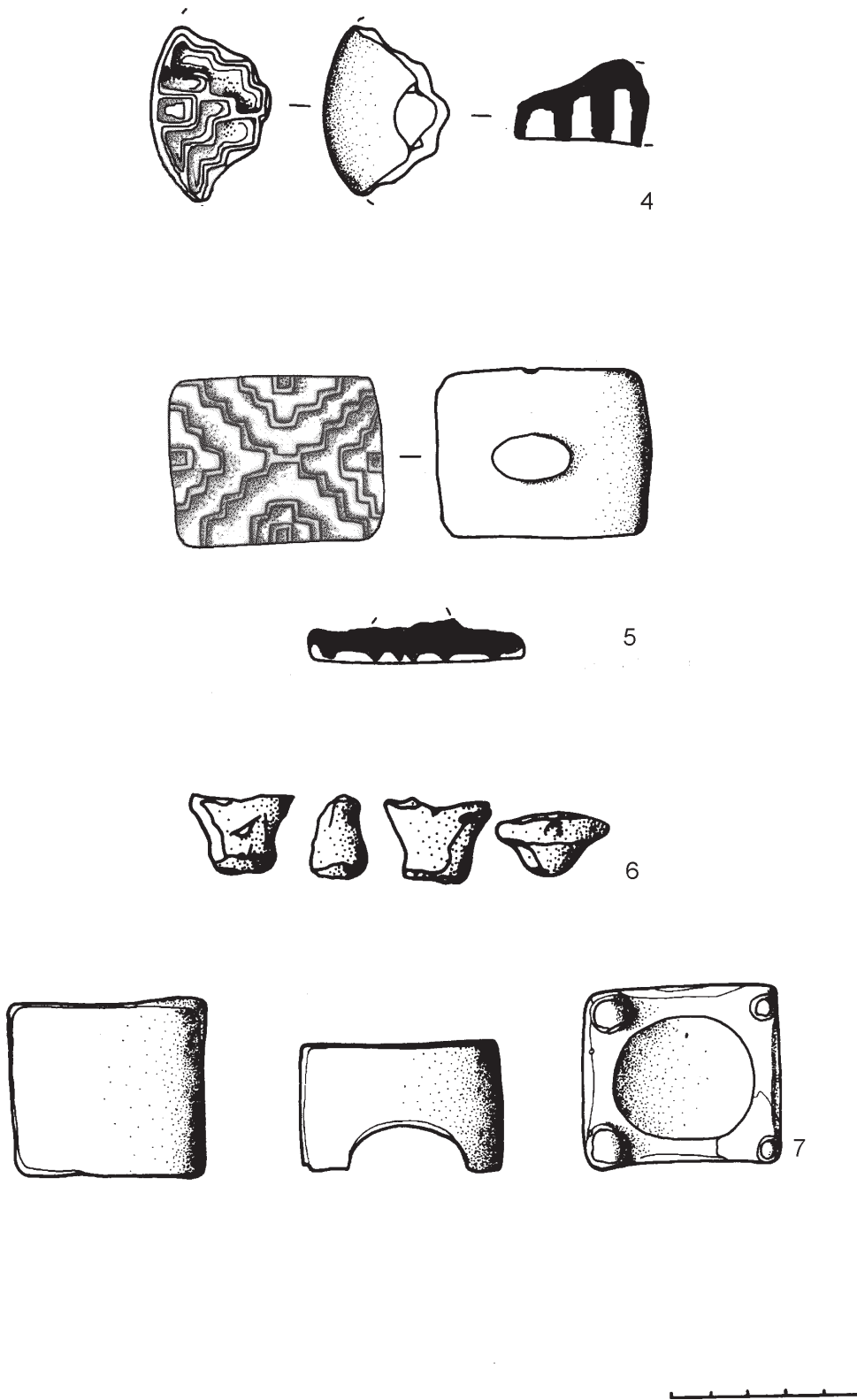

Fig. 17

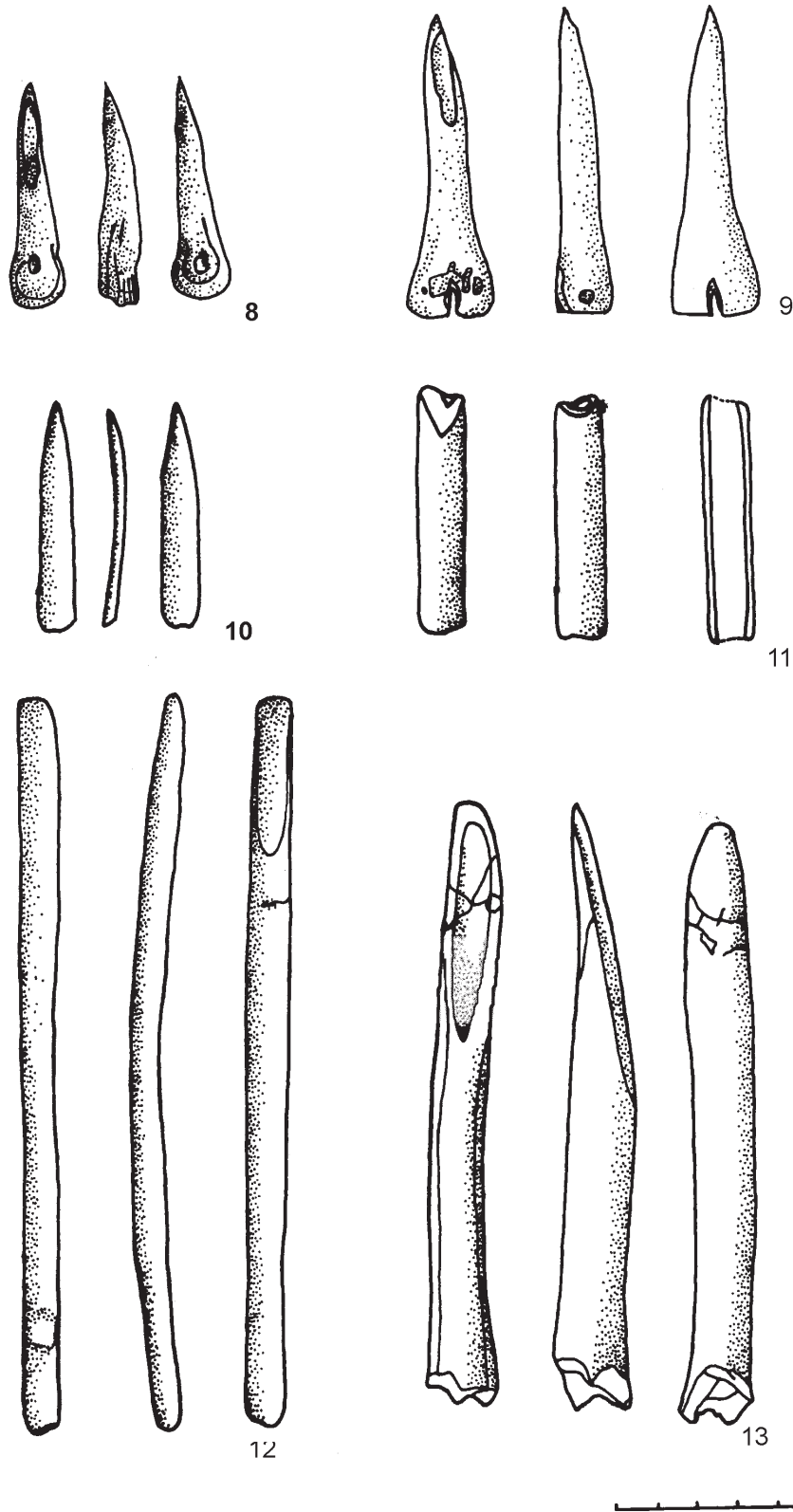

Fig. 18

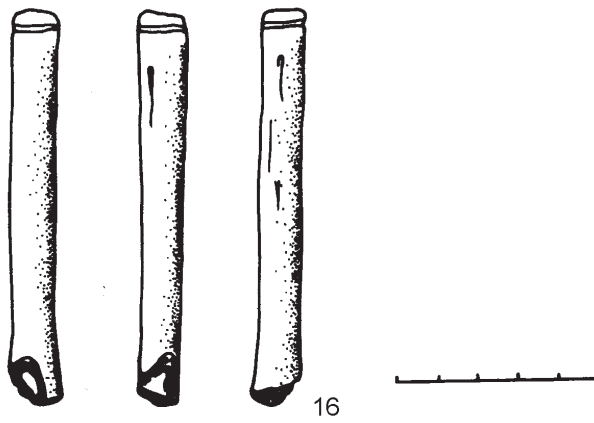
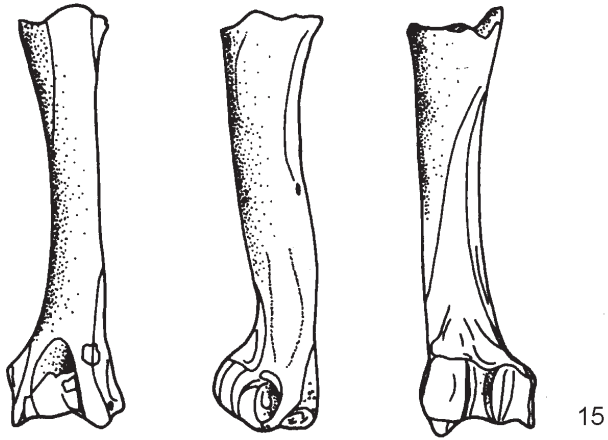
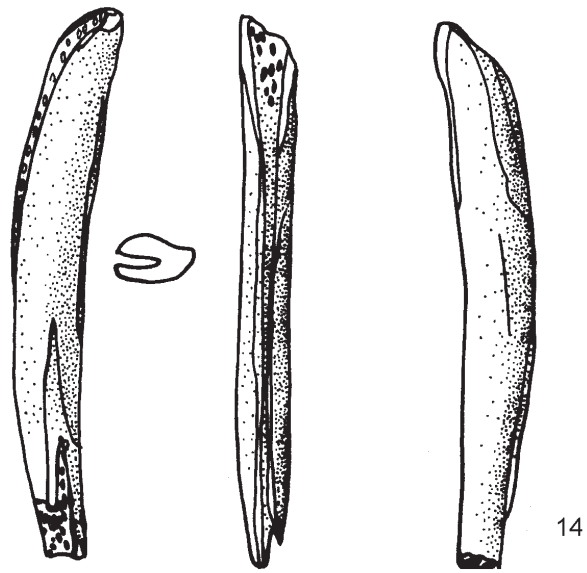
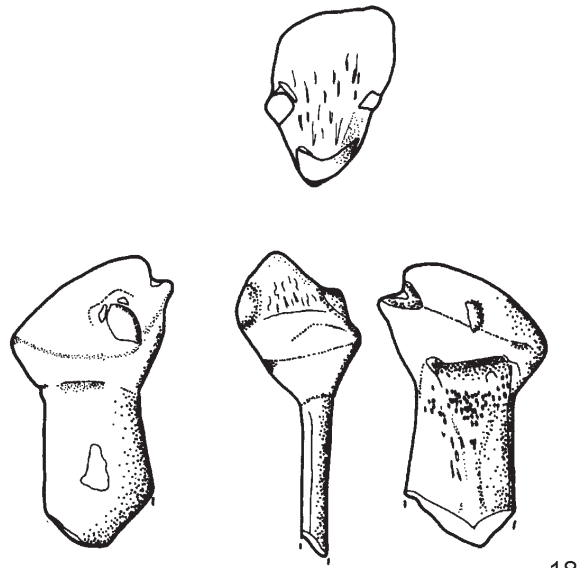
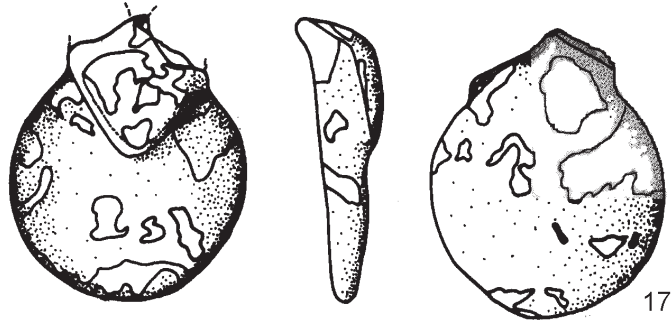

Fig. 19

18

Fig. 20

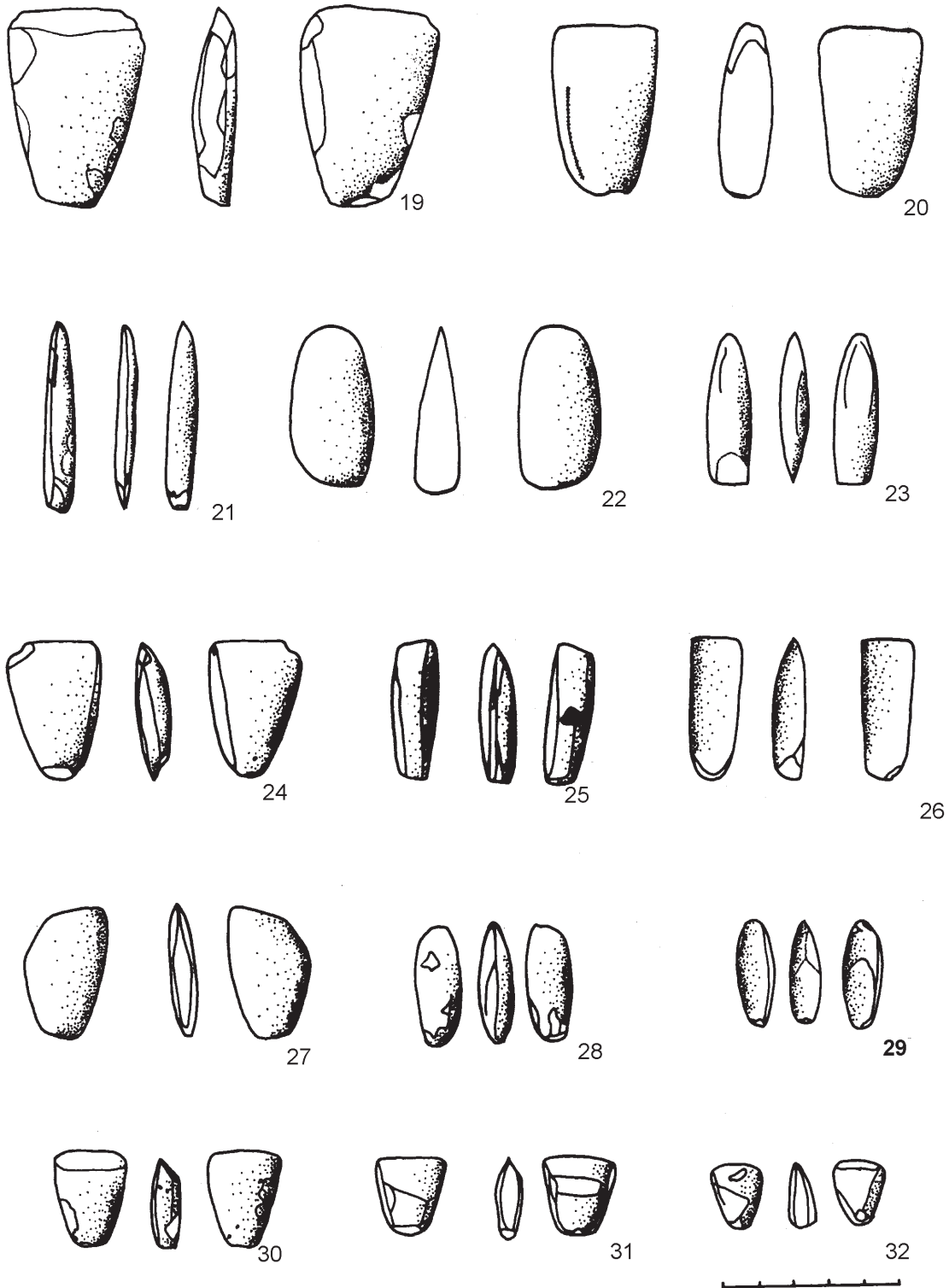

Fig. 21

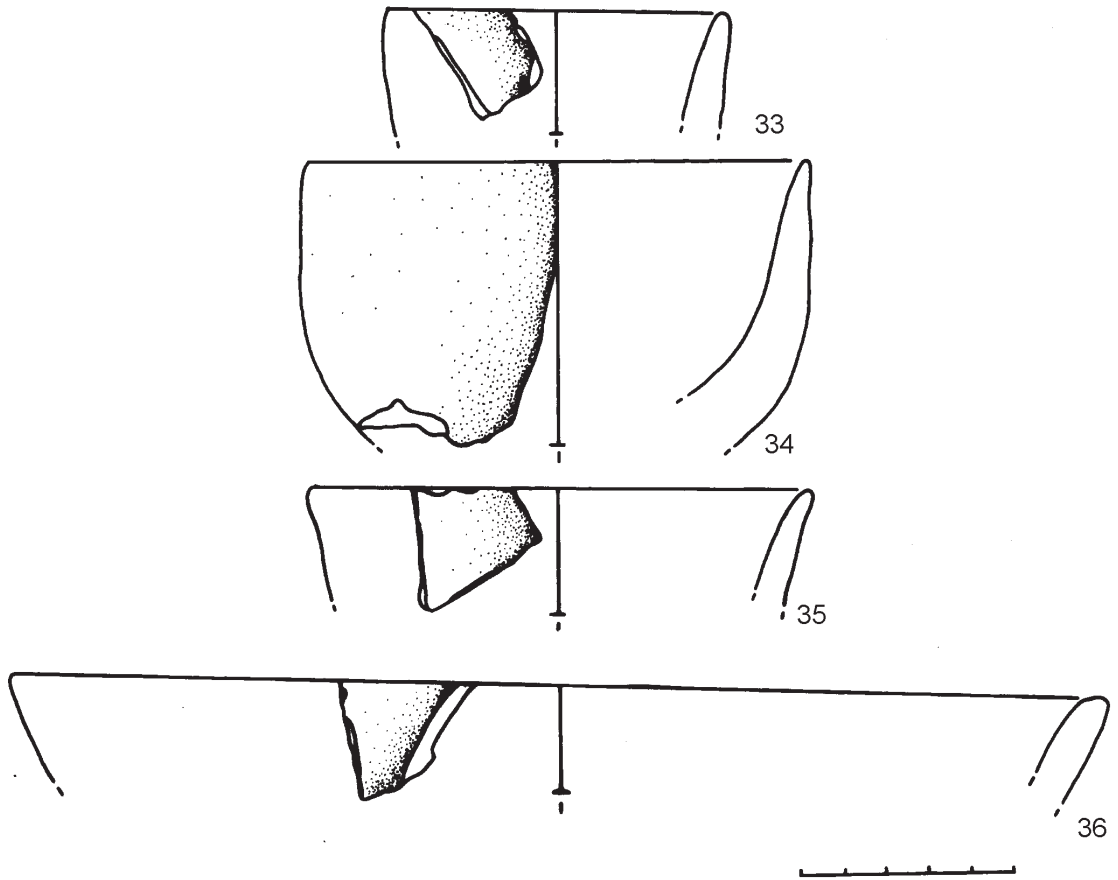

Fig. 22

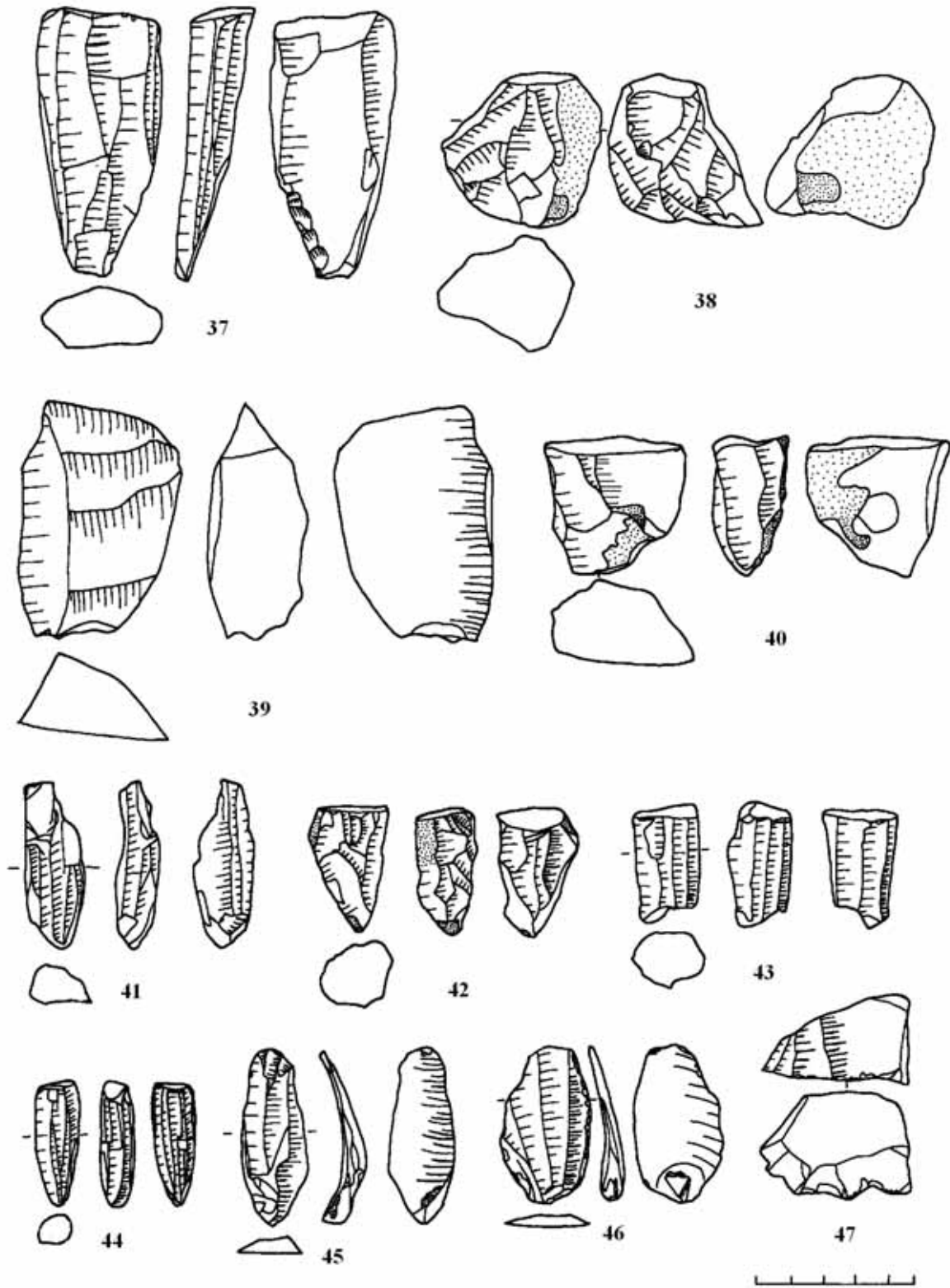

Fig. 23. Çekirdek, önform ve yenileme parçaları.

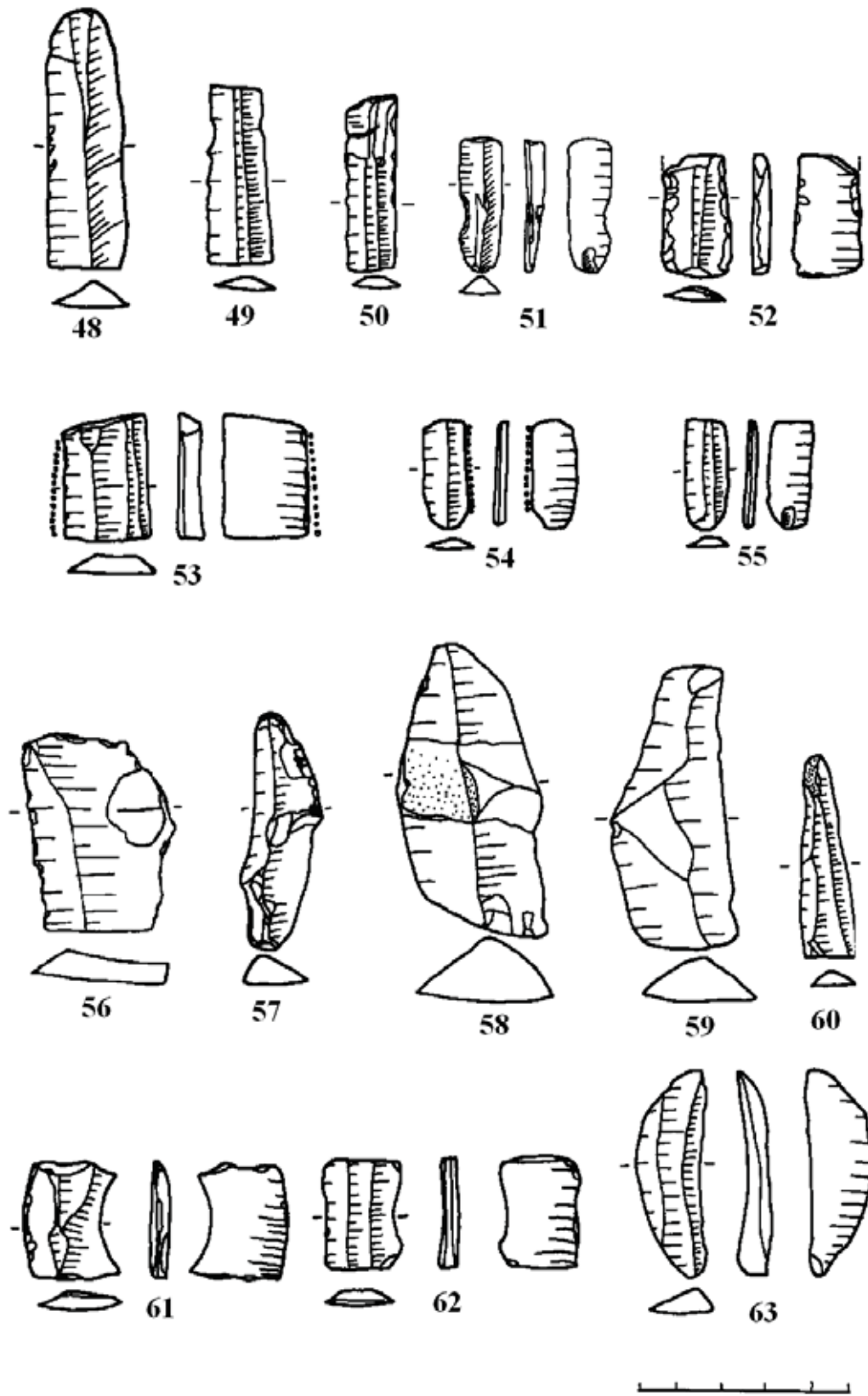

Fig. 24. Kesici tipleri.

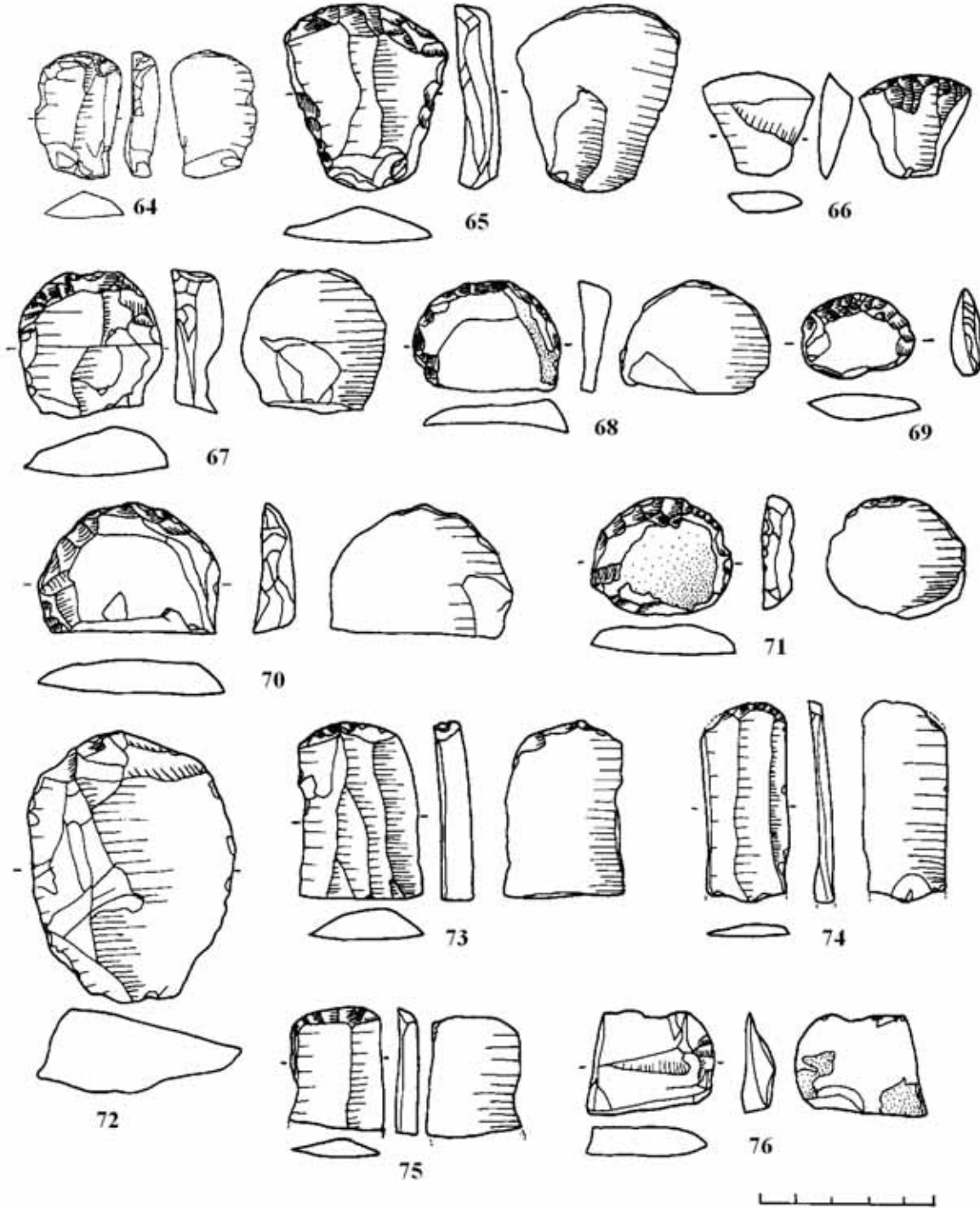

Fig. 25. Kazıyıcı tipleri.

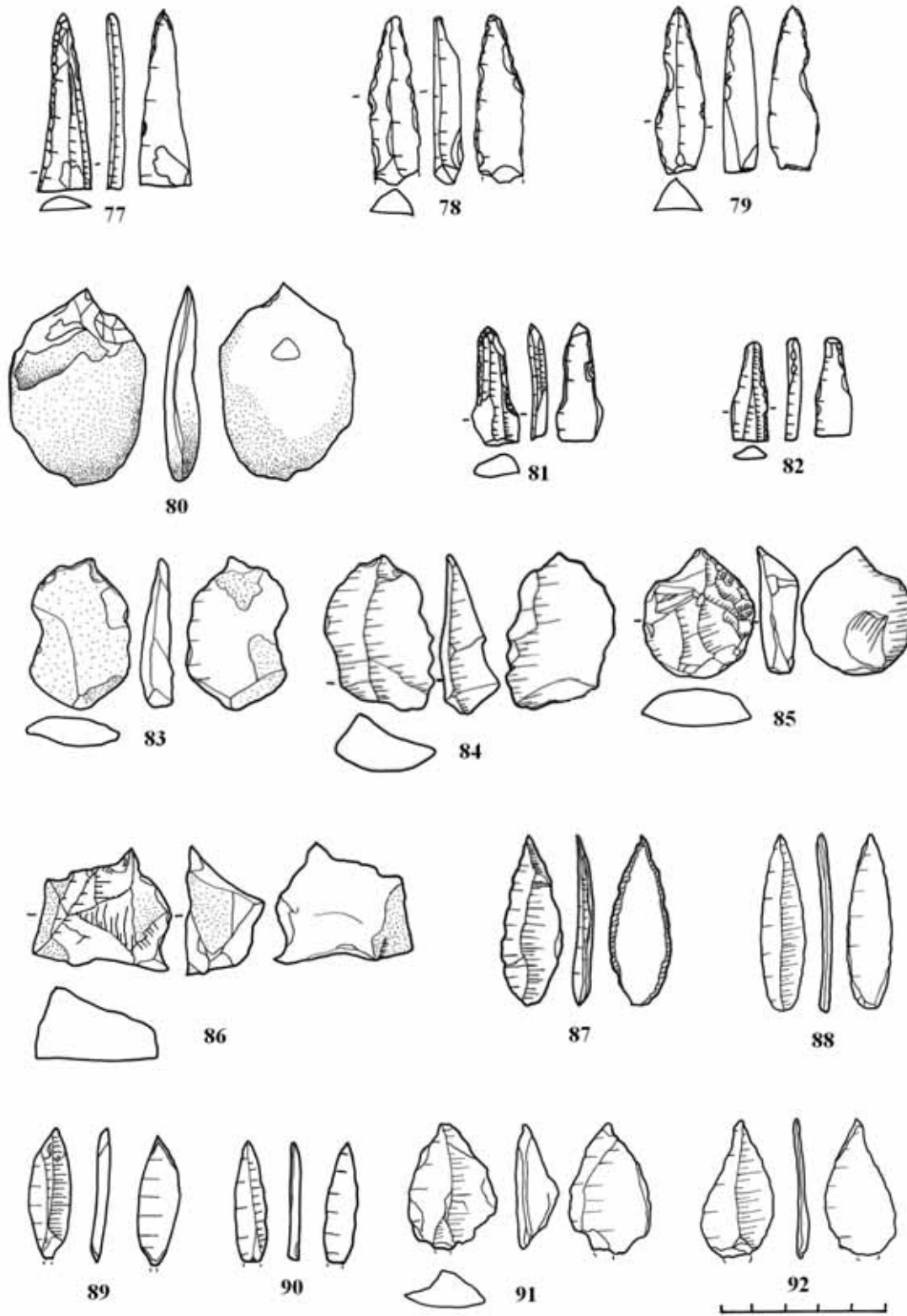

Fig. 26. Deliciler ve ok uçları.

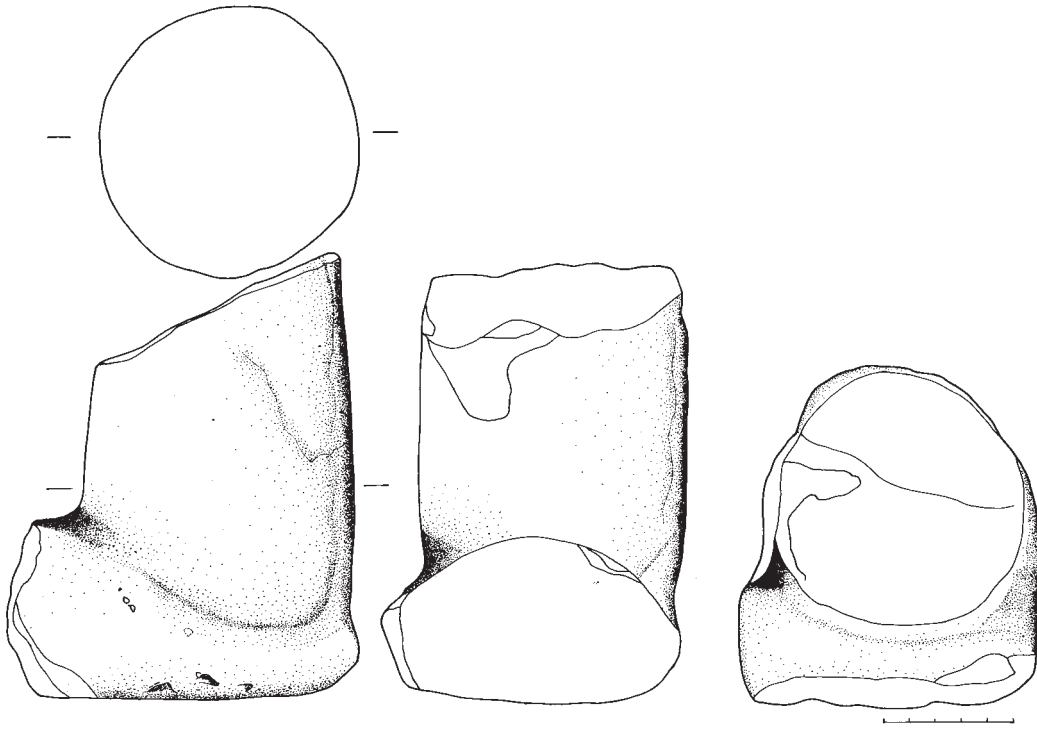

Fig. 27. Taş ayak.

Fig. 28. Höyük alanının kuzeydoğudan görünümü.

Fig. 29. Neolitik Kap. Tabaka III. 2.

Fig. 30. Kalkolitik Kap. Tabaka II. 2.

Fig. 31. Taş ve pişmiş toprak sapan taneleri Tabaka III. 2.

Fig. 32. Deniz hayvan kabuğu ve taş, kolye taneleri.

Fig. 33. Yontma taş kazıyıcı aletler.